

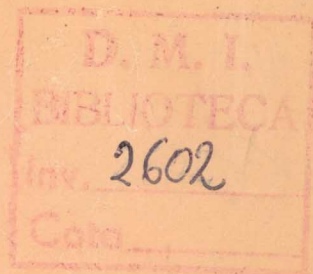
D.M.A.S.I.

II

480



INSTITUTUL  
DE  
GEOGRAFIE



# JUDEȚELE PATRIEI

MIHAI IANCU

## Județul ***BRAȘOV***

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA



În partea centrală a țării, acolo unde-și dau întâlnire Carpații Orientali, Carpații Meridionali și depresiunea deluroasă a Transilvaniei se desfășoară teritoriul județului BRAȘOV, județ care se impune prin calitățile peisajului natural, prin marele belșug de tradiții economice și social-culturale, dar mai ales prin dinamismul mărețelor realizări contemporane.

Condițiile mediului natural și uman i-au creat anumite trăsături locale care poartă amprenta unor semnificații rare : *centru istoric*, prin suprapuneri de culturi ale trecutului, *centru turistic*, prin calitățile tipurilor de peisaj și excepționalele dotări și amenajări din punct de vedere al ospitalității, *centru al pulsului economic*, prin realizarea unor proporții considerabile în diferite ramuri ale economiei naționale, ca : industria tractoarelor, autocamioanelor, a utilajului petrolier și chimic, a rulmenților și altele.

Dezvoltarea explozivă în toate domeniile de activitate schimbă neconținut harta județului, roadele străduinței omului liber — români, maghiari, germani — fiind expresia vie a politicii științifice și realiste a partidului și statului nostru.



II 480

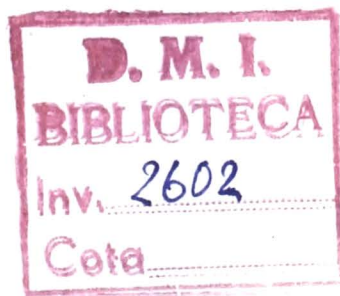
ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

INSTITUTUL DE GEOGRAFIE

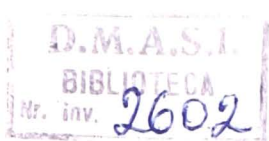
MIHAI IANCU,  
ELENA MIHAI, LUDMILA PANAITESCU, GH. DRAGU

Județul  
**BRAȘOV**

inv. 2602



EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA  
BUCUREȘTI, 1971



## COMITETUL DE COORDONARE AL COLECȚIEI

dr. doc. V. TUFESCU  
dr. L. BADEA  
dr. P. GÂȘTESCU  
dr. I. VELCEA



## P R E F A Ț Ă

*Pe harta patriei noastre, județul Brașov, desfășurat pe străvechi plaiuri din inima țării, se înscrie cu o bogată zestre de tradiții economice și social-culturale, dar mai presus de toate prin caracteristica definitorie a realizărilor mărețe ale prezentului.*

*Este locul unde natura și omul, într-o confruntare acerbă, au făurit impresionante opere, de la spectaculoasele culmi ale Făgărașului la câmpurile mănoase ale Bîrsei, de la suprapunerile de culturi ale trecutului istoric la avîntul vertiginos al producției industriale, la dinamismul fără precedent al înfăptuirilor în toate domeniile de activitate.*

*Frumusețea și ineditul plaiurilor brașovene au atras pe om încă din timpurile anterioare istoriei scrise, urmele lui fiind prezente în multe locuri. Oriunde ai vrea să mergi astăzi în cuprinsul acestui județ, vestigiile trecutului sînt prezente la tot pasul: cetăți medievale zidite în pragul porților de apărare ale Țării Bîrsei sau Țării Oltului, castele vechi, biserici și alte monumente cu o arhitectură plină de originalitate; arta populară — covoare, costume naționale, sculpturi în lemn și producțiile folclorice împodobesc din belșug tabloul județului Brașov. La valorile materiale se adaugă tradiția unei prețioase culturi spirituale: dibaci mînuitori ai slovei, de sub teascurile brașovene, acum mai bine de patru veacuri, au făcut să apară semnele graiului scris în limba română, ca și primul lăcaș de învățămînt românesc, puternică forță de afirmare a istoriei zbuciumate a poporului carpatic. Vestigiile trecutului sînt bogate, tradițiile progresiste se aliniază pe rînduirile timpurilor moderne. Brașovul, prin secole de existență înscrise în file de arhivă, evocă o întreagă perioadă din istoria luptei pentru libertate.*



*Dar mai presus de toate, clocotul vieții contemporane rar își găsește echivalent pe întinsul țării noastre. Harta județului se schimbă neconținut, prefacerile sînt mari; orașe noi au apărut pe locul unor sate sau pe meleagurile unde altădată se întindeau codri seculari.*

*Forțele de producție în plin și viguros avînt, uzine, fabrici, unități agricole, instituții numeroase de cercetare științifică și învățămînt universitar, artă și cultură dau nota distinctivă și originală a județului. Ar fi suficient să amintim că acest județ reprezintă a doua bază din țara noastră, a industriei construcțiilor de mașini. Beneficiarul unui peisaj natural de un farmec și atracție deosebită, dotarea și amenajarea la înalt nivel din punct de vedere al ospitalității consacră județului un consolidat prestigiu și sub raport turistic.*

*Roadele străduinței și priceperii omului liber — români, maghiari și germani — în marea operă de transformare și de ridicare a vieții materiale și spirituale se arată concret pretutindeni, semnificînd expresia vie a politicii științifice și realiste promovată cu consecvență de partidul și statul nostru.*

*Prezenta lucrare caută să traducă în limbajul cifrelor și faptelor aspectele multiple, proprii acestui județ, care înfăptuiește programul stabilit de Congresul al X-lea al partidului, și merge cu pași repezi pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.*

CONSTANTIN DRĂGAN

membru al Comitetului executiv al C.C. al P.C.R.,

prim-secretar al Comitetului județean Brașov

al P.C.R., președintele Consiliului popular județean.

## CADRUL GEOGRAFIC ȘI ISTORIC



Acolo unde-și dau întâlnire, prin ceea ce au mai reprezentativ, cele două puternice domenii carpatice — Carpații Orientali și Carpații Meridionali — cu cea de-a treia unitate majoră de relief — depresiunea deluroasă a Transilvaniei — se consideră, pe drept cuvânt, ca fiind partea centrală a țării noastre; aici, pe vii contraste de relief, în decursul timpurilor geologice, s-a individualizat un cadru natural variat, apărind totuși ca o evidentă unitate a diversității, în care se întrepătrund ecouri stăruitoare ale diferitelor momente din istoria socială, cu active rezonanțe ale realizărilor prezentului. Tocmai pe această zonă de răspintie se desfășoară teritoriul județului Brașov, județ carpatic prin excelență, cu vechi și valoroase tradiții culturale, cu un frumos peisaj natural, căruia i se suprapun viguroasele și originalele realizări ale contemporaneității.

Teritoriul brașovean, spațiu de veche locuire românească, amintit în documentele secolelor XIII și XIV și ca unitate administrativă, are rădăcini adinci în trecut; el se suprapune în bună parte unor „țări” carpatice, forme de organizări teritoriale de altădată. „Țara Birsei” și „Țara Oltului”, desfășurate de o parte și de alta a axei montane a Perșanilor, au purtat această titulatură din străvechi timpuri; „țări” mai mici în „țara cea mare” sînt expresii concrete ale aspectului de autonomie. Mărturiile cronicarilor sînt evidente: „Drept aceia îi zic țară ...că-i înconjurată în toate părțile cu munți și cu păduri cum ar fi îngrădită...” (G r i g o r e U r e c h e și S i m e o n D a s c ă l u).

De remarcat este atribuirea titulaturii „țărilor” după văi, ale căror nume li s-au transmis de-a lungul veacurilor; ele se

conduceau după obiceiul pământului, adică după acel *jus valachicum*, din care se trag și anumite forme de organizare. Poziția geografică a țărilor Bîrsei și Făgărașului în fața importanțelor pasuri carpatice, dintre care unele au fost folosite de către popoarele migratoare în deplasarea lor spre centrul Europei, a condiționat organizarea populației autohtone din aceste regiuni și din punct de vedere militar, pentru a le rezista.

Întinsele depresiuni, cu terenuri roditoare, cu o rețea de drumuri străvechi, care corespundeau în largă măsură vechilor drumuri romane, cu bogate resurse economice, au constituit zone însemnate de trecere și de locuire temporară pentru unele popoare migratoare.

Extinderea dominației statului ungar asupra părții de sud-est a Transilvaniei a fost însoțită și de colonizarea secuilor, sașilor și a cavalerilor teutoni. Ca urmare a acestui fapt s-a trecut și la o organizare administrativă corespunzătoare; cu toate acestea, formele de autonomie locală s-au menținut tot timpul, mai ales în Țara Făgărașului; unitățile administrative sub forma comitatelor, a districtelor, sau a scaunelor s-au succedat la intervale scurte, începînd din secolul al XV-lea.

Districtele românești și comitatele din această parte a Transilvaniei au avut o existență mai îndelungată, pînă în anul 1920, cînd, după înfăptuirea statului național unitar român, a fost necesară o reorganizare politico-administrativă a teritoriului țării.

În ordine cronologică, ca unitate administrativă distinctă, în cuprinsul actualului județ Brașov se poate menționa: Terra Borza (Țara Bîrsei) (1211) și o parte din Terra Blachorum (1222), parte care mai tîrziu a fost denumită Țara Făgărașului.

În secolul al XIII-lea (1288) au ființat diferite comitate, între care și cel al Brașovului, avînd ca principală așezare Brașovul, care, încă înainte de invazia tătară din 1241, avea caracter de oraș. În partea de sud-vest a actualului județ, în anul 1428, este menționat pentru prima dată districtul românesc al Făgărașului, iar în partea sa de nord Scaunul Cohalmului (Rupea).

Pe harta din 1854, publicată de E. A. Bielz, în sud-estul Transilvaniei apar următoarele unități administrative:

districtul (Kreise) Brașovului, format din zece preturi (bezirk), dintre care șapte se încadrează în actualele limite ale județului (Brașov, Făgăraș, Șercaia, Bran, Feldioara, Satulung, Rupea).

Schimbările produse prin reorganizarea din 1876 a Transilvaniei au condus la formarea comitatului Brașovului, cu o suprafață de 1 499 km<sup>2</sup>, care cuprindea fostul district al Brașovului, o parte din districtul Făgărașului și Scaunul Cohalului.

După unificarea statului român, județul Brașov, nou înființat, ocupa în 1921, o suprafață de 1 491 km<sup>2</sup>, în alcătuirea sa intrînd: orașul Brașov, plășile Bîrsa de Jos, Bîrsa de Sus și Săcele, cu un număr total de 23 de comune. Ulterior, în anul 1926, au intervenit unele modificări, prin care plasa Bran și comunele Vlădeni și Dumbrăvița (Țințari) din fostul județ Făgăraș, ca și comunele Budila, Teliu, Măieruș, Dobîrlău, Vama Buzăului, Sita Buzăului, Întorsura Buzăului, Bercani și satul Lunca din comuna Doboli de Jos, din județul Trei Scaune, au fost trecute la județul Brașov. Astfel, el era constituit din municipiul Brașov și 48 de comune (cu 25 mai multe decît în vechiul județ), grupate în patru plăși: Bîrsa de Jos, Bîrsa de Sus, Săcele și Zărnești.

Această organizare administrativă a fost menținută pînă în 1950, cînd s-a creat, pe baza altor criterii, regiunea Brașov, ale cărei limite au variat în decursul celor 18 ani de existență. Prin legea organizării administrative din februarie 1968 a fost creat județul Brașov, format din municipiul cu același nume, 8 orașe și 42 de comune. La baza alcătuirii actualului județ Brașov au stat, între alte criterii, și rolul polarizator al putericii centru multifuncțional Brașov, care exercită influențe complexe asupra unei largi zone cu unități naturale variate — Depresiunea Bîrsei, Culoarul Măieruș, partea de est a Depresiunii Făgărașului, partea de vest a Depresiunii Baraolt, zona deluroasă din partea sud-estică a colinelor Tîrnavelor și zona muntoasă care le delimitează.

Ansamblul condițiilor geografico-istorice i-au creat acestor unități administrative anumite contururi locale cu tente puternice de veritabile unicate în cadrul țării noastre.

Fizionomia mediului natural și antropic brașovean poartă pecetea unor semnificații rare : centru de țară, centru istoric, centru turistic și centru al pulsului economic ; de aici rezultă o serie de trăsături originale care-i stabilesc profilul de un tip cu totul aparte, mult diferențiat de al celorlalte unități administrative cu care are hotare comune. Caracterele originale ale județului rezidă atât în conținutul a o serie de factori istorico-sociali, cât și biofizici și ar fi suficient să enumerăm, din cei mulți, doar câțiva : este județul unde a văzut lumina tiparului una din primele cărți scrise în limba română, unde se află cel mai mare număr de monumente istorice. Tot aici se înalță cele mai expresive forme de relief din țara noastră : vârful Moldoveanu din Munții Făgăraș este elocvent în această privință, consemnând cota maximă din Carpații românești (Carpații sud-estici) de 2543 m. O serie de plante de origine boreală se află la cea mai sudică limită a lor, iar sistemele hidrografice înregistrează pe versantul nordic al Făgărașului cea mai mare densitate pe țară. La localitatea Bod, în anul 1942, s-a înregistrat cea mai scăzută temperatură de pe întinsul țării de  $-38,5^{\circ}\text{C}$ , marcând astfel „polul frigului” românesc până în prezent.

În ultimele decade ale veacului nostru pecetea modernizării, a prefacerilor radicale s-a imprimat adânc și pretutindeni în peisajul județului Brașov, căpătînd o semnificație nouă, care-i definește ansamblul economic, social și cultural.

Procesul de urbanizare cunoaște în prezent un ritm nemaiîntîlnit pe plaiurile brașovene (68, 2%), fiind sub acest raport al doilea județ pe țară ; densitatea populației în continuă creștere, apariția de ramuri noi ale industriei sînt câțiva dintre factorii de bază ai dezvoltării economice și sociale.

Teritoriul acestui județ privilegiat, cu mare potențial economic, în care industria constituie factorul cel mai dinamic, cu căi de comunicație modernizate într-un înalt grad, asigurînd astfel tuturor localităților sale legături lesnicioase cu orașul de reședință, unul dintre cele mai puternice „centre de apel”, formează o unitate temeinic constituită, cu mari perspective de dezvoltare.



Străbătuț de riul Olt și sprijinit către sud pe crestele alpine ale Carpaților Meridionali și în parte pe crestele împădurite ale Carpaților de Curbură, județul Brașov, datorită poziției sale centrale, vine în contact cu opt din județele țării noastre, și anume: la est județele Covasna și Buzău, la vest județul Sibiu, la nord județele Mureș și Harghita și la sud județele Argeș, Dâmbovița și Prahova.

Limitele, în bună parte, sînt marcate prin accidente importante de teren; bunăoară spre est, culoarul depresionar Măieruș și defileul de la Bod separă județul Brașov de județul Covasna, iar cumpăna de ape din Carpații de Curbură pe sectorul Ciucas — Clăbucetul Baiului de județul Prahova; linia orografică de maximă altitudine, pornind aproximativ de la vîrfurile Omul din Bucegi și pînă spre vîrfurile Capra separă județul Brașov de județele Dâmbovița și Argeș. În ansamblu, județul Brașov, deși amplasat pe variate forme de relief, se prezintă ca o unitate bine echilibrată sub raportul legăturilor și funcțiilor dintre capitală și celelalte așezări urbane și rurale.

Între limitele menționate, suprafața lui se desfășoară pe 5 351 km<sup>2</sup>. Dacă raportăm acest spațiu la suprafața totală a țării (237 500 km<sup>2</sup>) se constată că el reprezintă doar circa 2,3%; în comparație cu celelalte județe, putem spune că face parte, ca întindere, din categoria județelor mijlocii, amplasat în bună parte pe munți.

## RELIEFUL



Valorile altimetrice absolute precizează existența unor forme variate, pozitive și negative, cu reflectare în repartitia și funcția celorlalte constante fizico-geografice, realizîndu-se, în linii mari, o încadrare armonioasă pe plan orizontal și verti-

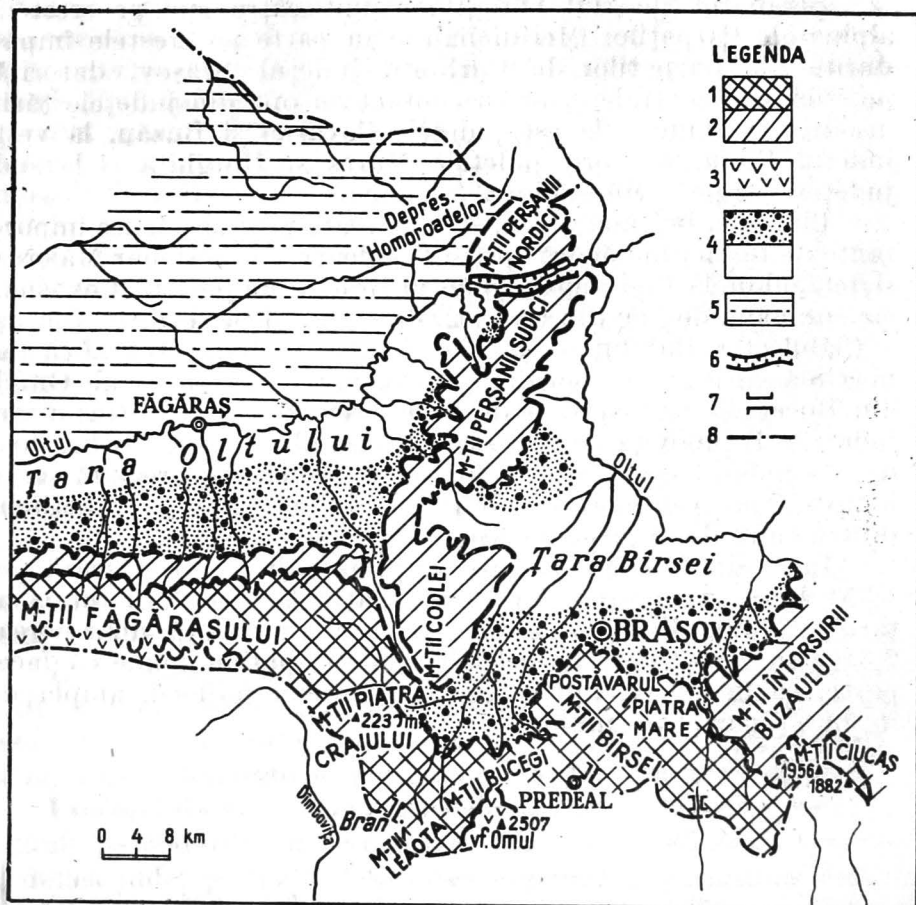


Fig. 1. — Harta unităților de relief.

- 1, Treapta munților înalți; 2, treapta munților scunzi; 3, zona aplină; 4, treapta piemonturilor și a cîmpurilor înalte; 5, dealuri; 6, defileu; 7, trecători; 8, limita județului.

cal. Relieful județului Brașov prezintă în amănunt o mare complexitate morfologică și morfogenetică, ca rezultat al unei îndelungate evoluții în funcție de loc și timp, pe un fundament de geosinclinal carpatic și pe variate structuri geologice.

Analiza unor indici morfometrici și a unor aspecte morfo-grafice ne dă posibilitatea identificării pe arealul județului a unor complexe naturale bine definite sau a unor părți din acestea, ceea ce creează posibilitatea de separare față de unitățile limitrofe (fig. 1). Astfel, distingem, urmărite de la sud spre nordul județului, trei trepte majore de relief, care relevă în același timp, în bună parte, și o anumită individualizare a celorlalți componenți fizico-geografici :

— *treapta munților înalți*, cu poziție periferică, ce trece de 1 700 m altitudine absolută în Făgăraș, Piatra Craiului, Leaota, Bucegi, Bîrsei (Postăvarul, Piatra Mare) și Ciucaș; aceste grupe muntoase, diferențiate structural, au avut totuși o dezvoltare relativ asemănătoare pe flancul nordic, condiționată de nivelul de bază local reprezentat prin Olt;

— *treapta munților scunzi*, între circa 800 și 1 700 m, în care se încadrează munții Întorsura Buzăului, Dîrstelor, Tîmpa, Poiana Brașovului, Codlei și Perșani;

— *treapta depresiunilor și a dealurilor de podiș* realizate pe o unitate de geosinclinal, situate între 450 și 700 m altitudine absolută; cîmpiile apar desfășurate în cele mai tipice depresiuni intramontane și submontane interne, acestea din urmă cu funcție de contact. În configurația generală a acestei trepte se disting: Cîmpia Bîrsei cu golfurile depresionare Zărnești — Tohan, Vlădeni și Culoarul Măieruș, apoi Cîmpia Făgărașului; la această treaptă se adaugă Depresiunea Homoroadelor și culmile deluroase ale laturii sud-estice a Bazinului Transilvaniei (Colinele Tîrnavelor).

Raportînd spațiul acestor trepte de relief la suprafața totală a județului, constatăm că cea mai mare extindere revine treptei inferioare, cîmpiilor și dealurilor de 450—700 m, circa 60%; treptei munților scunzi (800—1 700 m) 22%, iar munților înalți (peste 1 700 m) doar 18%.

Din aceste date reiese că teritoriul județului Brașov nu este desfășurat numai pe marile înălțimi carpatice după cum am fi tentați să credem de la un prim contact cu terenul, ci un județ care cuprinde forme de relief gradate altimetric și relativ proporționate spațial.

„turnuri”, „colți” — cum sînt Colții Viștei, Acele Cleopatrei — circuri și văi glaciare, morene, nișe de nivație, versanți abrupti, văi înguste și adînci, unele cu numeroase praguri etc.

Diferența de altitudine între „muchii” — culmi secundare — și creasta principală a Făgărașului corespunde, în linii mari, și unei diferențe de cristalinitate a pînzei getice. Partea centrală este constituită din seria cristalinului de Cumpăna, iar partea nordică, pe care s-au realizat cele mai multe din culmile secundare care afirmă și un accentuat paralelism, din seria cristalinului de Leaota — sisturi epimetamorfice.

Ceea ce atrage atenția în mod deosebit în Făgăraș sînt rezultatele acțiunii denudației și a glaciațiunilor cuaternare.

Acțiunea agenților externi, în diferitele perioade geologice, cînd a predominat asupra acțiunii agenților interni, a avut ca rezultat înfăptuirea unor nivele de eroziune mai mult sau mai puțin bine reprezentate în Făgăraș : Boreșcu, Rîu Șes și Gornovița, unele cu însemnătate nu numai în descifrarea cronologiei evenimentelor făgărășene, dar și în desfășurarea unor fenomene economice.

Ca efect al prezenței ghețarilor de vale și de circ, în zona înaltă, în timpul pleistocenului, formele de relief glaciare și periglaciare au o largă dezvoltare. Climatului aspru, variabil, glaciare și postglaciare, a generat totodată o modelare de detaliu, un microrelief crinival caracteristic, o serie de produse de dezagregare de diferite dimensiuni (microdepresiuni nivale pe culmi sau pe versanți, grohotișuri mobile — „horjurile” — datorită dezagregărilor, scoarțe de alterare, mușuroaie înerbate, alunecări de blocuri etc.).

**Munții Piatra Craiului**, încadrați între culoarul Branului în est, valea Bîrsei și valea Dîmboviței în vest, reprezintă unul din masivele principale din cadrul treptei înalte, puternic denivelat față de formele limitrofe ; pe teritoriul județului se află cea mai mare parte din întinderea sa. Liniile mari ale profilului atrag în mod deosebit atenția ; este constituit dintr-o creastă structurală principală, ascuțită, „o muchie calcaroasă” lungă de circa 25 km, și o serie de munți scunzi, de o parte și de alta, formați fie din roci calcaroase, fie grezo-conglome-

ratice. Denumirea de „diadema Carpaților”, care se atribuie în mod obișnuit acestui masiv, nu este numai o figură poetică, ea fiind justificată de existența crestei calcaroase care apare pe orizont albă-cenușie și crestată de ușoare curmături (fig. 2).

Caracterele morfometrice scot în evidență faptul că partea centrală este mai ridicată, culminând în vârful La Om (Baciu) 2 239 m, iar spre cele două capete altitudinile scad, dar nu sub 900—1 000 m.

De la sud spre nord se desfășoară următoarele vîrfuri principale : Petricica (1 699 m), Șaua Funduri (1 889 m), vârful Piatra (2 086 m), Colții Grindului (2 229 m), vârful La Om (2 239 m), vârful Zbirii (2 231 m), Țimbalul Mic (2 198 m), Țimbalul Mare (2 148 m), Vârful Ascuțit (2 136 m), Turnu (1 923 m) (fig. 3), vârful Pietrii Mici (1 516 m). În partea nord-estică Piatra Craiului apare cu un abrupt puternic deasupra golfului depresionar Zărnești — Tohan, divizat în două de Rîul Mare : Piatra Mică și Măgura Mică ; restul masivului este cunoscut sub denumirea de Piatra Craiului Mare.

Actualul aspect morfologic este rezultatul conlucrării în timp a tectonicii și a unei intense acțiuni de eroziune ; aceasta din urmă, prin variatele-i potențe, a determinat existența unei opere de inversiune de relief, deoarece Piatra Craiului, din punct de vedere geologic, este în principal un sinclinal suspendat și asimetric.

Constituit în cea mai mare parte din calcare intens tectonizate, apa, sub diferitele ei forme, și variația de temperatură au generat cele mai curioase fenomene carstice : peșteri, chei, doline, lapiezuri, tuburi de dizolvare etc. Aparent, am fi tentați să considerăm acest masiv ca fiind constituit dintr-o masă calcaroasă compactă, dar în realitate fisurațiile tectonice dau posibilitatea ca o parte din apele rîului Bîrsa să se piardă pe dedesupt, în favoarea Dîmboviței.

Formele curioase care se impun atenției (fig. 4) sînt numeroase aici ; datorită acțiunii erozionale, în capetele de strat s-au format o serie de „hornuri” tipice, cum sînt Hornul Grindului și Hornul Inghișului, apoi trenele deluvio-proluviale, ca „Marele grohotiș”, și o suită de trepte, cunoscute sub numele



Fig. 2. — Culoarul Rucăr-Brănești și creasta Pietrii Craiului (foto Edit. meridiene).



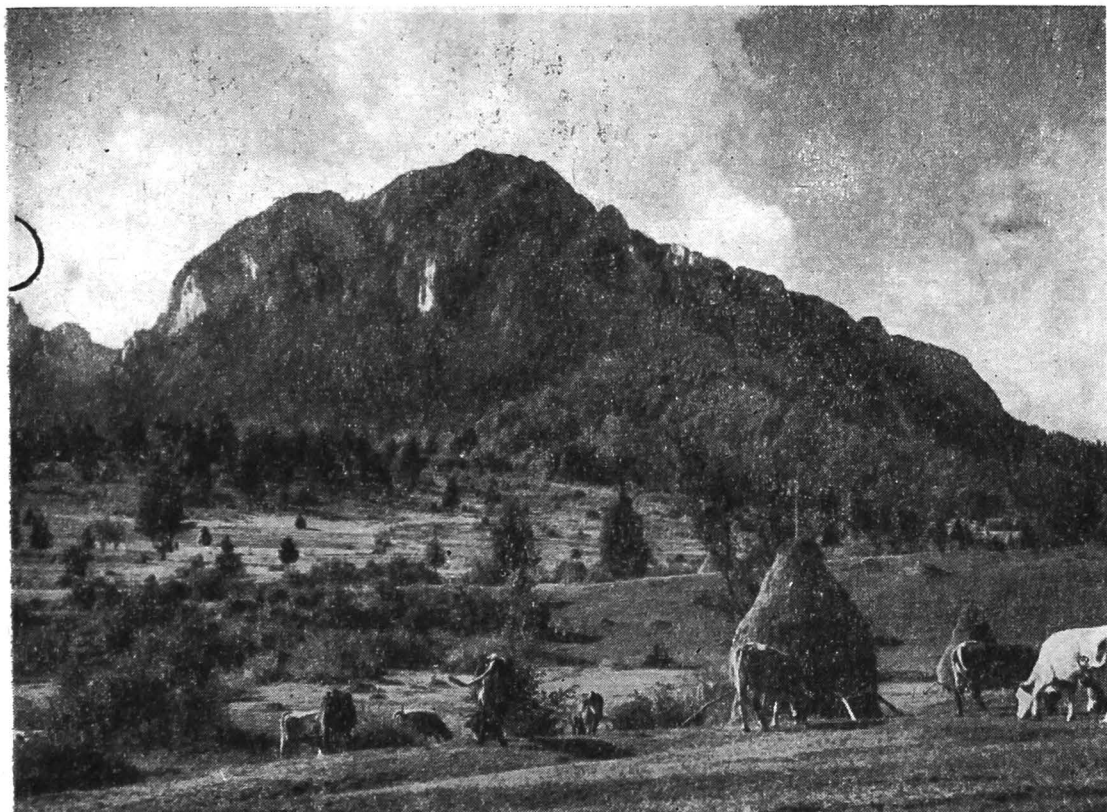


Fig. 3. — Piatra Craiului — virful Turnu (foto V. S e n c u).

de „brîe” sau de „polițe”, larg răspîndite mai ales pe latura nord-vestică.

Dacă în Făgăraș ghețarii cuaternari au avut loc unde să se desfășoare, aici creasta principală nu le-a permis instalarea, dar în schimb s-au dezvoltat fenomenele periglaciare reprezentate mai ales prin puternicile mase de grohotiș, repartizate în mai multe pînze suprapuse.

Acțiunea agenților externi și mai ales a sistemelor hidrografice permanente au generat în masa calcarelor, sub impulsul și a nivelului de bază scăzut din Depresiunea Bîrsei, văi

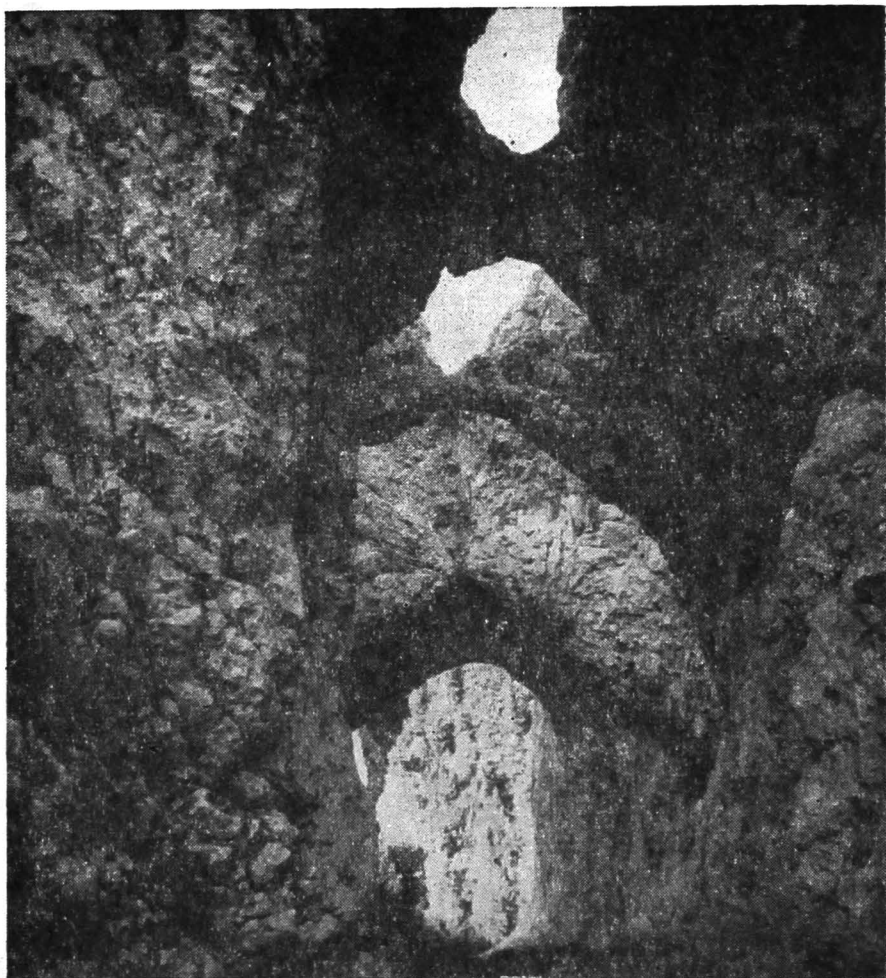


Fig. 4. — Masivul Piatra Craiului — La Zaplaz (foto Agerpres).

adinci în continuă dezvoltare, separînd culmi secundare, care păstrează amprente etapele morfologice prin care au trecut.

**Culoarul Rucăr — Bran.** Între masivele Leaota și Piatra Craiului se interpune o zonă depresionară, cu munți scunzi,



Fig. 5. — Culoarul Rucăr — Bran. Vedere de ansamblu (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

constituiți din conglomerate, șisturi cristaline și calcare, cunoscută sub numele de „Culoarul Rucăr — Bran” denumire justificată doar de încadrare și denivelare în raport cu formele limitrofe. Unii cercetători îi atribuie și denumirile de „Culoarul Rucăr”, „Ulucul Branului” sau „Platforma Branului”; considerăm că cea mai potrivită denumire, de altfel și cea mai încetățenită în literatură, este cea specificată în titlu. Pe teritoriul județului Brașov se află doar o treime din acest culoar — sectorul Bran (fig. 5), în esență o depresiune intramontană privită în sens larg, care se lasă ușor din cumpăna

de ape — Pasul Giuvala spre Depresiunea Braşov, adică de la circa 1 350 m pînă la 900 m altitudine absolută. Trecerea de la o unitate la alta se face aproape insensibil, deoarece „Piemontul Sohodolului” este unul din piemonturile înalte ale Depresiunii Braşovului.

Originea acestei zone muntoase se pune pe seama tectonicii, dar şi a acţiunii erozive; în cuprinsul culoarului, riul Turcu, cu o serie de afluenţi, s-au adîncit puternic, datorită nivelului de bază scăzut din Depresiunea Braşov şi au fragmentat o veche suprafaţă de nivelare realizată pe calcarele tithonice şi conglomeratele cretacice, din care nu a mai rămas, în forma ei tipică, decît cîteva petice la altitudinea de 1 100 m şi care ar putea să corespundă platformei Gornoviţa.

În general, culoarul apare ca unitate evoluată, strîns legată sub acest aspect de Depresiunea Braşovului, fapt arătat şi de direcţia unor culmi.

Altitudinile scăzute din acest sector muntos au dat posibilitatea crerăii din vremuri imemorabile a unei căi rutiere de comunicaţie, de mare însemnătate — în ultimul timp modernizată — între Depresiunea Braşovului şi Depresiunea Cîmpulung (Muscel).

**Masivul Leaota.** Constituit în cea mai mare parte dintr-o masă complexă de şisturi cristaline, cu un metamorfism destul de accentuat, în ax cu intruziuni uşoare de granit, anticlinalul Leaota, cu aspect greoi, trimite culmi cu spinări relativ largi, ce scad treptat în altitudine spre Depresiunea Zărneşti — Tohan. În acest sector, însă, prioritatea, în ceea ce priveşte formaţiunile litologice, nu o mai au şisturile cristaline; acestea se afundă dinspre partea centrală a masivului spre nord, fiind acoperit, în bună parte, de calcarele jurasice, care dau formele cele mai proeminente, în chip de clăi, şi de formaţiunile de fliş cretacic grezo-conglomeratic sau marno-grezos. În acest sens putem enumera culmile Predeluşul, Secătura etc. Nivelul de bază apropiat a determinat adîncirea puternică a sistemelor hidrografice pînă în masa cristalinului, astfel că văile apar cu profil transversal îngust, demonstrînd un ritm accentuat de modelare.



Fig. 6. — Munții Bucegi — vârful Omul, căldarea Morarului și culmea Bucșoiul (foto V. S e n c u).

**Munții Bucegi.** Sub raport geomorfologic, complexul Bucegi reprezintă o unitate bine conturată, fiind diferențiat cu claritate față de masivele din jur mai ales prin abrupturi generate de dezvoltarea sa particulară în decursul timpurilor geologice.

Prin valorile altitudinale, prin masivitate și alte caractere fizico-geografice, Bucegii aparțin în totalitate Carpaților Meridionali.

Ceea ce le impune un specific propriu este, pe de o parte, aspectul de nod orografic și pe de alta structura geologică. Altitudinea maximă se realizează în vârful Omul (2507 m), (fig. 6), din care se desprind forme orientate diferit; în general, masivul îmbracă aspectul de potcoavă cu deschiderea spre sud.



Sub raport tectonic, Bucegii reprezintă un sinclinal asimetric suspendat, cel mai înalt și puternic evoluat din țara noastră. Formele de relief din Bucegi sînt dependente, în bună parte, și de litologia și structura geologică pe care s-au dezvoltat, nu numai de acțiunea agenților externi, după cum indică unele linii de profil.

Sub raport litologic este constituit în principal din șisturi cristaline, în bază, apoi din conglomerate și calcare pe care s-a realizat un relief variat. Cristalinul, puternic tectonizat, constituie fundamentul care susține sedimentarul mezozoic cu cea mai largă răspîndire. Depozitele jurasice, sub diferite faciesuri, dau forme caracteristice; eroziunea diferențială a scos în evidență cele mai tipice aspecte carstice în Masivul Bucegi (lapiezuri, doline, hornuri, peșteri, chei etc.). Depozitele cretacice (conglomerate și gresii), cu durități diferite, prezintă cea mai largă răspîndire. Conglomeratele poligene de Bucegi, a căror grosime atinge circa o mie de metri, de vîrstă cenomaniană, creează o morfologie aparte sub acțiunea agenților exogeni.

Caracteristice Bucegilor sînt suprafețele structurale (interne și externe), coastele (capetele de strat) de diferite origini, mai ales pe latura estică, urmele glaciațiunii cuaternare (circuri, morene etc.), rezultatele acțiunii periglaciare și a celei eoliene.

Din suprafața Masivului Bucegi, aferent teritoriului județului Brașov este însă numai versantul nordic, care prezintă multe particularități, proprii acestei grupe montane. Din vîrfurile Omul, culmile coboară ramificate și în pantă accentuată atît spre Depresiunea Brașovului cît și spre depresiunea suspendată a Predealului. Culmile Scara (fig. 7), Gaura, Ciubotea, Clincea, Velicanul, Țigănești, Padina Crucii, Bucșoiul sînt dintre cele mai reprezentative. Văi adînci, evolute, cu praguri și mase de grohotișuri, cu blocuri de calcare pe parcursul lor, se interpun între culmile constituite din formațiuni cretacice de fliș grezo-conglomeratic. Mai mult decît în alte părți, relieful versantului nordic al Bucegilor a permis instalarea ghețarilor cuaternari. Numeroase circuri glaciare sculptate în coastele munților stau mărturie a acestor fenomene. Pe văile





Fig. 7. — Munții Bucegi — virful Scara, Podul Spintecăturii, culmea Tigănești, valea Mălăiești și turnul Bisericuța Mălăiești (foto V. S e n c u).

Gaura (Cătunului) și Mălăiești mai ales, urmele activității glaciațiunii cuaternare care au cuprins munții, după toate probabilitățile în două perioade, sînt destul de evidente: circuri, morene, praguri, roci sgiriate, zăvoare etc.

Dacă în Făgăraș urmele glaciațiunii sînt marcate și de existența unor lacuri în căldările glaciare, aici roca nu a permis păstrarea lor; caracterul alpin al culmilor nu este însă mai slab reprezentat.

**Munții Birsei.** Sub denumirea de „Munții Birsei” se înțeleg două masive montane, și anume Postăvarul (Cristianul) și Piatra Mare, bine individualizate față de celelalte masive, dar separate unul de altul prin depresiunea și valea adîncă a Timișului birsan. Prin ansamblul caracterelor fizico-geografice, Munții Birsei, în totalitatea lor, se plasează în cadrul domeniului Carpaților Orientali.

*Masivul Postăvarul* apare ca un nod orografic secundar, dar destul de puternic, atingînd cea mai mare valoare altimetrică absolută (1 802 m) spre partea centrală; el domină direct Depresiunea Bîrsei, spre care trimite o serie de culmi prelungi. Deși extins pe o suprafață relativ mică, varietatea alcătuirii litologice îi atrage o mare divesitate și în privința formelor de relief. Marea parte a muntelui este alcătuită din formațiuni mezozoice, reprezentate, sub aspect litologic, prin calcare jurasice și grezo-conglomerate cretacice. Din vîrf principal, cu aspect conic, se detașează spre nord-est o creastă calcaroasă destul de ascuțită, care merge astfel pînă în Crucuru Mare. Datorită dominanței acestei litologii, gama fenomenelor carstice este bogată și variată ca forme.

*Culoarul depresionar Predeal — Timiș.* Amplasat în masa formațiunilor cretacice, acest culoar este o unitate complexă, constituită din trei sectoare: *Depresiunea de obîrșie Predeal*, *Depresiunea Timiș* și *valea Timișului bîrsan*; acest culoar intramontan, destul de bine individualizat, separă parțial cele două mari domenii carpatice — Orientali de Meridionali. Comun, unitățile depresionare nu au decît funcția, unele elemente morfometrice și dispoziția în suită. Extinderea spațială diferită a formelor depresionare între aceste două domenii carpatice, cît mai ales geneza și evoluția ulterioară intrabazinală i-au imprimat fiecăreia din ele o serie de caractere aparte.

*Depresiunea Predeal*, în realitate o regiune de munți scunzi, cu altitudini de 1 100—1 300 m, încadrată între marile masive din Carpații Orientali și Meridionali, care vin în contact și care o străjuiesc, nu mai trădează prin nimic forma depresionară inițială, eroziunea fluviatilă modelînd intens zona de obîrșie a Prahovei; ca tip de depresiune, ea se încadrează, după formă, în depresiunile relict. Culmile numite „clăbucete”, „gîlme” sau „muchi” (Clăbucetul Baiului, Clăbucetul Taurului, Gîlma Mare, Muchea Fetioiu, Muchea Susai etc.) formează principalele elemente de relief local.

*Depresiunea Timiș*, cu o arie restrînsă între Postăvarul și Piatra Mare, drenată de Timiș, mai scăzută în altitudine decît Depresiunea Predealului (800—1 100 m), gravitează spre

extinsul complex depresionar Braşov, afirmînd un caracter de veritabilă sculptură depresionară.

*Valea Timişului*, drenînd sinclinalul Postăvarul — Piatra Mare, cu un profil transversal îngust, cu rupturi de pantă pe parcurs, pe alocuri păstrînd terase în rocă sau aluvionare, scoate în evidenţă limita dintre masivele Postăvarul şi Piatra Mare.

*Masivul Piatra Mare*. Încadrat între valea râului Timiş şi valea râului Gîrcin care drenează prin afluenţi şi Piemontul Săcele, Masivul Piatra Mare apare ca o cetate ruinată, cu marginile abrupte, decupate şi sprijinite de puternice contraforturi. Caracterele morfostructurale sînt precizate de existenţa unui flanc de sinclinal, pe care s-a dezvoltat, constituit, în cea mai mare parte, din conglomerate cenomaniene, din formaţiuni de gresii, marne şi argile, la care se mai adaugă petice mari de calcare tithonice recifale.

Cea mai mare valoare altitudinală absolută o realizează aproximativ spre partea centrală, ajungînd la 1 844 m; de aici altitudinile scad treptat atît spre sud, unde, dincolo de valea Timişului Sărat, se leagă cu masivele Retevoiu şi Susaiul, cît şi spre nord, unde trimite o spinare largă pe care se înşiră vîrfurile Petricica (1 643 m) şi Gîtul Chivei (1 632 m), iar ultimele cu aspect de conuri: Piatra Poenii (1 402 m), Bunloc (1 187 m), Cărbunaru (1 329 m).

Deşi în linii mari acest masiv apare ca o formă greoaie, compactă, cercetat în amănunt prezintă o mare varietate de forme. Liniile tectonice care-l fragmentează şi diversitatea litologică au direcţionat acţiunea agenţilor exogeni, generînd aspecte caracteristice.

Ca rezultat al eroziunii diferenţiale apar în mod deosebit formele de relief realizate pe calcare, care se înscriu distonant în morfologie în comparaţie cu celelalte (lapiezuri, rupturi de pantă, chei, peşteri, doline etc.). Prăpastia Ursului, Cheile Şapte Scări, Cascada Tamina, Peştera de gheaţă sînt dintre elementele a căror fizionomie consemnează anumite etape în dezvoltarea autonomă a reliefului.

În cadrul acestui masiv au fost identificate mai multe nivele, din care unele cu caracter structural; astfel, putem

menționa un nivel la 1 800—1 600 m altitudine, cu caracter structural și poziție centrală, apoi la 1 400—1 300 m și 1 000—900 m în zonele periferice. Fenomenele periglaciare sînt prezente și aici, ca și în Postăvarul, cu care de altfel afirmă multe afinități.

**Culoarul Tărlungului.** Între masivele Piatra Mare și Ciucaș, drenate de râurile Doftana și Tărlung, se interpun o serie de munți scunzi, realizați pe formațiuni grezo-conglomerative de vîrstă cretacică, asemănători cu munții din jurul Predealului. Altitudinile maxime sînt în jur de 1 500 m, iar formele de relief cu aspect de clăi sînt denumite „clăbucete”. Axa longitudinală a acestui culoar montan, orientat aproximativ nord — sud, corespunde în general trecătorii Predeluț, care unește văile celor două Doftane: Doftana Prahovei și Doftana Tărlungului; din această trecătoare se desface la locul numit „La Sanț” trecătoarea *Bratocea*, încadrată între culmea Vaida (1 528 m) și culmea Tesla (1 429 m), care ajunge apoi în valea Teleajenului.

Acești munți, aproape complet împăduriți, sînt puternic și adînc fragmentați de sistemul Tărlung, datorită bazei de eroziune locale din Depresiunea Brașovului, mai coborîtă.

**Masivul Ciucaș.** În literatura de specialitate este denumit și „Ciucaș — Zăgan” după cele două culmi principale care alcătuiesc acest grup muntos încadrat aproximativ — pe direcție vest — est — între trecătoarea *Bratocea* și trecătoarea *Tabla Buții*.

Caracterele indicilor altimetrice precizează în cuprinsul lui cele mai mari valori din cadrul Carpaților de curbură: vîrful Ciucaș, de 1 956 m, care a dat numele masivului, și vîrful Gropșoarele, de 1 882 m, din culmea Zăganului; de altfel, altitudinea pronunțată justifică existența formelor periglaciare, frecvente în cadrul acestei grupe montane. În totalitatea lui, acest grup muntos prezintă afinități în multe privințe — tectonica și alcătuirea geologică — cu Ceahlăul din Carpații Orientali, cu care obișnuit se compară; este tot un sinclinal suspendat, cu laturile exterioare abrupte și apare în ansamblul

celorlalți munți ca un martor de eroziune bine definit sub raportul forme; relieful selectiv se impune în mod deosebit în peisaj.

Încadrat în pinza internă a flișului cretac, variată sub aspect litologic (conglomerate, calcare, gresii, argile, marne etc.), Masivul Ciucaș — Zăgan se prezintă ca principalul nod orografic din curbura externă a Carpaților, cu un relief diferențiat, impunându-se prin formele datorită eroziunii. Relieful carstic a căpătat o largă dezvoltare în zona conglomeratelor cu ciment calcaros, apărând sub cele mai diferite înfățișări și amintind de Bucegi (lapiezuri, turnuri, abrupturi etc.). Modulate pe depozitele de conglomerate, cu o litologie neuniformă, de către acțiunea eoliană și precipitații, sînt caracteristicele „ciuperci” și formele de tip „babe” din regiunea alpină, deci un relief în general „ruiniform”. Dacă acest aspect al reliefului este comun Ciucașului propriu-zis, nu același lucru se poate spune de Zăgan, unde conglomeratele gnaisice și cuarțitice generează forme mai largi, coame domoale, prelungi.

Din Masivul Ciucaș, pe teritoriul județului Brașov se află doar latura sa nord-vestică, reprezentată prin culmile: Bratocea (1 780 m), Țigăile (1 845 m), Ciucașul propriu-zis (1 956 m), Colții Natrii (1 883 m), Chirușca etc., iar ca o treaptă mai joasă, vîrfurile Urlătoarei (1 444 m), Tesla (1 429 m), Dungu (1 504 m), din care pleacă mai departe culmi a căror altitudine scade pînă la nivelul Depresiunii Brașovului, drenate fie de afluenții Buzăului, fie de cei ai Tărlungului.

### Treapta munților scunzi

Acest ansamblu de relief se leagă organic de treapta munților înalți cu care au avut o origine comună și au evoluat împreună pînă la un moment dat. Distincția între aceste două trepte majore de relief rezidă mai ales în ceea ce privește altitudinea și poziția și ca urmare a acțiunii diferite a unor agenți exogeni.

În întregime, munții aceștia de altitudine mijlocie corespund Carpaților de Curbură, cu unele contraste altimetrice, pe structuri în general flișoide, pe care rețeaua hidrografică i-a fragmentat într-un accentuat grad. Altitudinile maxime trec puțin peste 1 300 m, iar formele cele mai reprezentative apar ca martori de eroziune pe o veche peneplenă predaciană, sfărâmată într-o fază sincronă cu paroxismul vulcanismului neogen care a avut loc în Carpații Orientali.

La o analiză de amănunt se constată că unele masive din acest etaj aparțin prin poziție curburii răsăritene a Carpaților (Munții Întorsurii Buzăului, Munții Dîrstelor, Tîmpa și Poiana Brașovului), iar alții curburii apusene a Carpaților (Munții Codlei și Munții Perșani).

**Munții Întorsurii Buzăului.** Denumită astfel după aspectul văii Buzăului, această regiune muntoasă, bine individualizată fizico-geografic, amplasată la nordul Masivului Ciucas, este reprezentată prin culmi cu altitudini între 800 și 1 000 m. Sub raport structural, acești munți se încadrează cretacicului în facies de fliș. Masivitatea lor este scăzută datorită existenței unei depresiuni intramontane: *Depresiunea Întorsura Buzăului*. În general, Munții Întorsurii prezintă interfluvii largi și văi scurte, adâncite, și pe alocuri cu rupturi de pantă. Unii versanți sînt afectați de o serie de procese actuale (alunecări, siroiri etc.), mai ales acolo unde s-au produs despăduriri masive în trecut.

Pe teritoriul județului Brașov intră numai o parte din latura vestică a lor reprezentată prin o serie de vîrfuri și „muchii”, ca: Muchea Ogarcea, Blidaru, Vîrful Cucoanelor, Piscul Popii, Muchea Seciului, Vîrful Curmăturii etc. Orientarea către nord — vest a culmilor este impusă de traiectul unor afluenți ai Târlungului, care au fragmentat intens regiunea.

**Munții Dîrstelor**, după cum îi arată și numele, domină localitatea Dîrste. În esență constituie o parte din rama montană a Depresiunii Brașovului, prezentînd culmi bine împădurite în chip de măguri și rînduite cel puțin pe trei nivele,



la contactul cu Postăvarul și Piatra Mare. Unele culmi realizate pe depozite calcaroase sau conglomerate poligene apar sub forme de clăi sau „clăbucete”, indicînd specificul Carpaților Orientali. Culmile Highiș (1 058 m), Varna (1 272 m), Scaunul Popii (1 103 m) sînt dintre cele mai reprezentative.

**Masivul Tîmpa** (957 m), încadrat între valea Scheiului și valea Răcădău, apare ca o formă îndrăzneată în fața Depresiunii Brașovului, avînd caractere distincte sub raport structural față de celelalte culmi cu care vine în contact. Alcătuită dominant din calcare tithonice, Tîmpa prezintă și unele fenomene carstice. Curmătura și Dealul Melcilor reprezintă o treaptă mai joasă a Tîmpei.

**Munții Poiana Brașovului**, asemănători unor măguri (fig. 8), cu poziție excentrică față de Postăvarul, cu altitudini între 850 și 1300 m, prezintă culmi largi, tabulare, dar și o serie de implicații, exprimate prin microforme generate de natura litologică variată — conglomerate, calcare, marno-gresii etc. În general, morfologia se impune prin complexitatea ei, la care au contribuit și unele fenomene carstice. Latura nord-vestică a acestui grup muntos, aproximativ între vîrfurile Piatra Corbului (1 003 m) și Runcu (1 285 m), contrastează sensibil cu partea centrală, cu aspect de platou, amplasată la circa 1 000 m altitudine absolută, printr-o puternică și adîncă fragmentare efectuată de afluenții Ghimbășelului, care au evoluat sub impulsul nivelului de bază din culoarul Rîșnov.

**Munții Codlei**, denumiți astfel după vîrfurile cel mai cunoscut (Măgura Codlei 1 294 m), dar nu și cel mai proeminent (fig. 9), se organizează pe același aliniament al grupei vestice a Carpaților de Curbură, ca și Munții Perșani; ei sînt încadrați, pe direcția sud — nord, între văile Bîrsa, Bîrsa Groșetului și Sebeșul de sus, la sud, unde se face joncțiunea cu Masivul Făgăraș, și golful depresionar Vlădeni la nord, la contactul cu Perșanii; pe direcția est — vest vin în contact, pe de o parte, cu Depresiunea Brașovului (culoarul depresionar Rîșnov

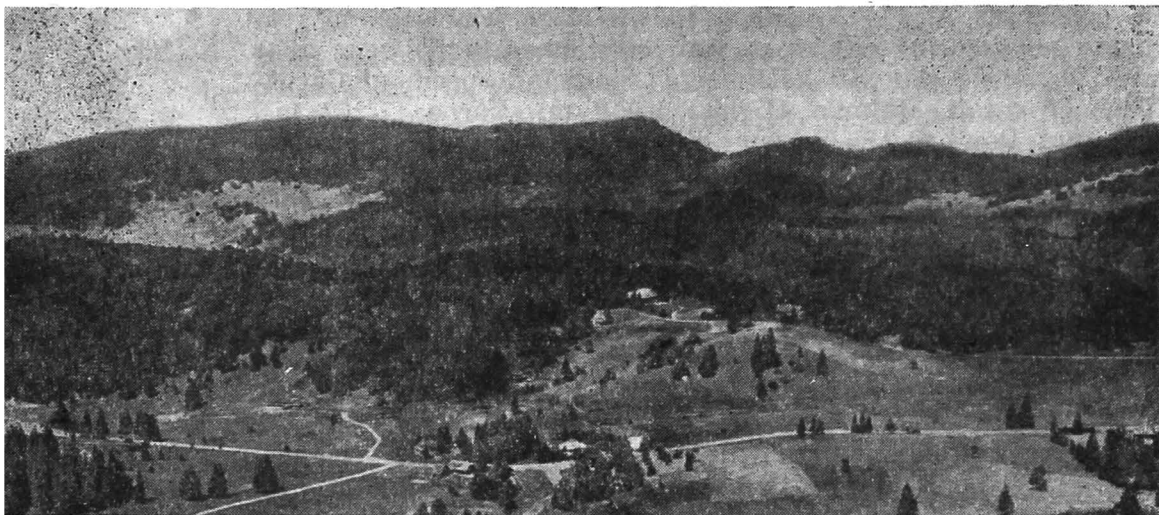


Fig. 8. — Munții Poiana Brașovului, cu aspect de măguri  
(foto Edit. meridiene).

și golful depresionar Zărnești — Tohan), iar pe de altă parte cu Depresiunea Făgăraș.

În totalitatea lor ei exercită o funcție de legătură între Munții Făgăraș și Munții Perșani. Caracterele morfo-lito-structurale le creează o anumită distincție față de Perșanii propriu-ziși, apropiindu-i mai mult de Masivul Făgăraș, mai ales prin cristalinul mezo- și catametamorfic. Relieful, realizat în cea mai mare parte pe șisturi cristaline, de tip Făgăraș, doar pe latura bîrsană pe formații cretacice de fliș marno-grezos, grezo-conglomeratic și calcare triasice și jurasice, prezintă aspect diferit, indicînd anumite etape evolutive.

Nivelele de cote scot în evidență o scădere generală a reliefului de la sud-vest către nord-est, și anume de la 1 640 m în vîrful Țaga (Țagla), pînă la 850 m în Muchea Găvanelor, lîngă Vlădeni.



Fig. 9. — Măgura Codlei văzută din Cetatea Rîșnov (foto M. Iancu).

Principalele culmi se înscriu cu următoarele altitudini absolute: Ciuma (1 618 m), Nomaia (1 479 m), Poiana Marinului (1 212 m), Pietroasa (924 m), Ciuta (975 m), Măgura Codlei (1 294 m), unele profilându-se ca vechi martori de eroziune.

Elementele hipsometrice consemnează, îndeosebi în jumătatea estică a acestui grup muntos, un nivel de eroziune clar exprimat pe interfluvii, la 850—1 000 m altitudine, denumit „Platforma Poiana Mărului” (N. Orghidan, 1929), care ne conduce la interpretarea că acesta face parte dintr-un vechi nivel al curburii Carpaților.

Dacă relieful format pe cristalin este mai sobru, masiv, greoi, cel de pe calcare prezintă aspecte ruiforme și pe alocuri fenomene carstice de diferite proporții, cum sînt cele din Măgura Codlei. Rețeaua hidrografică permanentă, tributară Oltului (Bîrsa, Hamaradia, Șinca, Sebeș, cu afluenții lor), a sculptat

adînc relieful în mai multe faze, fapt înscris în cadrul bazi-nelor.

**Munții Perșani**, desfășurați spațial între golful depresio-nar Vlădeni la sud, valea Virghișului la nord, depresiunile Homoroadelor și Făgăraș la vest și Culoarul Măieruș și Depre-siunea Baraolt la est, se încadrează în ansamblul montan al curbării, cu care au avut pînă spre sfîrșitul pliocenului o evoluție comună, provenind dintr-o veche suprafață de nive-lare. Spre deosebire de munții Poenii Brașovului, Dîrstelor și Întorsurii Buzăului, aceștia au avut o dezvoltare paleogeo-grafică influențată și de contactul cu Bazinul Transilvaniei, fapt reflectat de o serie de aspecte morfostructurale. Sub raport morfometric, Munții Perșani reprezintă o zonă montană cu altitudini reduse, crestele principale oscilînd între 700 și 1 100 m. Altitudinile maxime absolute le prezintă către cele două extremități, și anume: vîrfurile Dugău de 1 002 m, la nord, și vîrfurile Cetății, de 1 104 m, la sud, pe cînd în partea mijlocie nivelele de cote scad sub 900 m. Altitudinea relativ redusă a Munților Perșani își are corespondentul în ritmul mai lent de ridicare decît al masivelor vecine din sud.

Către partea centrală, Munții Perșani sînt sculptați de riul Olt, care-i împarte în Perșanii nordici și Perșanii sudici. Oltul în traiektul său transversal, între localitățile Augustin și Racoș, formează un defileu în care alternează bazinele cu strîmtori, cel mai reprezentativ fiind Bazinetul Carhaga. Sub raportul structurii geologice, această regiune muntoasă pre-zintă o mare complexitate, astfel că diferențierile morfolito-logice sînt exprimate destul de clar de particularitățile varia-telor formațiuni geologice, de extensiunea și poziția acestora, în funcție de calitățile agentului modelator. Grupa montană în cauză aparține în partea sa axială formațiunilor cristalino-mezozoice, iar pe latura estică zonei interne a flișului; la acestea se mai adaugă, la partea centrală, nordică și vestică, formațiunile miocene, argilo-nisipoase și conglomerate proprii Bazinului Transilvaniei, cît și formațiunile vulcanice neogene, reprezentate prin bazalte și piroclastite bazaltice (Racoș).

Varietatea litologică, acțiunea tectonică, îndeosebi neotectonica, au condiționat în mod evident aspectele de relief. Culmea masivă a Gîrbovei, din partea centrală, cu altitudine de 990 m, este realizată în cea mai mare parte și pe șisturi cristaline de tip epimetamorfic. Formele de relief realizate pe calcare și dolomite care aparțin triasicului, jurasicului și cretacului inferior, din partea centrală a defileului Oltului, cît și din sectorul Vîrghiș — Merești, prezintă toată gama fenomenelor carstice (culmi cu aspect mamelonar, hornuri, doline, galerii, lapiezuri, abrupturi, chei, peșteri etc.). Pe conglomeratele cu ciment calcaros s-au dezvoltat culmi largi, cu versanți relativ domoi, fiind cele mai înalte însă din această grupă muntoasă: Vîrfurile Crisbavilor (1 030 m), Harhanul Unguresc (882 m), Runcul Bogatei (911 m), Dealul Negru (966 m). Relieful dezvoltat pe marnele turonian-senoniene și pe argilele helvețiene, ca cel din regiunea văilor Cărbunelui, Satului etc. prezintă aspecte atenuate, cu frecvente alunecări de teren. Bazaltelor și tufurilor dacitice (Racoș, Mateiaș, Bogata Olteană) le este propriu un relief colinar, cu interfluvii largi și văi puternic adîncite. Astfel, potrivit structurii geologice, relieful Perșanilor este foarte variat în amănunt; acțiunea proceselor de modelare, în diverse etape, din tortonian pînă în cuaternarul inferior, a dus la formarea a trei nivele sculpturale, la altitudinile absolute de circa 950—900 m, 800 m și 750 m; cea mai mare parte din Munții Perșani sînt situați pe teritoriul județului Brașov, avînd o poziție oarecum centrală. Deși prezintă culmi cu altitudini relativ reduse, posibilitățile de trecere dintr-o parte în alta sînt rare; străpungerea Oltului între Augustin și Racoș este urmărită de o cale ferată și o șosea comunală. Trecătoarea Bogatei, în lungul căreia se desfășoară o șosea națională modernizată, este una din cele mai frumoase trecători din Carpații de Curbură.

### Treapta depresiunilor și a dealurilor de podiș

Pe această treaptă morfometrică de relief se plasează depresiunile cîmpoase intramontane și submontane interne,

din care unele au provenit prin mișcări tectonice de scufundare de mare amploare, iar altele prin eroziune, și sectorul sud-estic al Colinelor Tîrnavelor, rezultat al unei intense fragmentări.

**Depresiunile.** Formele de relief negative din spațiul județului Brașov creează o notă aparte în zona carpatică, o distincție pe care nu o au în aceeași măsură celelalte județe. Ariile depresionare de aici sînt interesante atît prin poziția și procesul de formare, cît și prin rolul pe care l-au jucat în istoria socială, economie și cultură.

*Cîteva considerații generale.* Depresiunile și culoarele depresionare brașovene — Birsa, Măieruș, Baraolt, Homorod, Făgăraș — prezintă unele trăsături comune prin faptul că sînt axate pe Olt sau pe afluenții lui. Oltul, prin încrustarea sa, nu are numai funcția de a le uni, dar în același timp este sistemul hidrografic care concentrînd drenajul, răspunde de evoluția, adîncimea și densitatea fragmentării lor; diferențierile între bazinele depresionare rezidă nu numai în conlucrarea unor factori cu caracter local, al căror rezultat se reflectă în liniile lor proprii, ci și în cele generale. O serie de indici cantitativi morfometrici și morfografici le precizează profilul, care apare ca urmare a unei îndelungate evoluții desfășurată în timpul pliocenului și cuaternarului. Toate depresiunile prezintă aspect general de cîmpuri largi, etajate și ușor fragmentate. Semnalăm în același timp și un alt element comun exprimat în detaliile exterioare ale reliefului: în toate depresiunile principale, formele de relief sînt reprezentate prin piemonturi etajate, cîmpii aluvionare, pe alocuri mlăștinoase, turboase, și prin terasele Oltului și ale afluenților lui.

Elementele relict care ne ajută la dezlegarea evoluției morfogenetice a regiunilor depresionare precizează existența unei faze lacustre și a unei faze continentale. Asocierea complexelor de interfluvii și a văilor duce la concluzia că depresiunile au trecut de la o fază la alta, într-o perioadă geologică recentă. Apărute ca unități bine conturate în a doua parte a pliocenului, în urma unor puternice deranjamente tectonice care au sfărîmat un relief de peneplenă predaciană,



încît unele au căpătat aspectul de graben, toate aceste depresiuni, cu excepția Depresiunii Homoroadelor, au funcționat anterior pleistocenului ca lacuri, cu reveniri și retrageri temporare, în legătură unele cu altele (lacul brașovean cu cel făgărășean prin defileul antecedent de la Racoș), cu scurgerea prin valea de străpungere a Oltului din cadrul Carpaților Meridionali. Ele își încep cu adevărat evoluția, care a generat aspectul actual în pleistocen, sub acțiunea oscilațiilor și mai ales a mișcărilor neotectonice de lăsare subsidentă în zonele depresionare și de ridicare în masa de orogen. De altfel, centrele de atracție din ariile depresionare au avut un rol hotărîtor în organizarea întregii rețele hidrografice, inclusiv cursul meandrat al Oltului. Acțiunea de sculptare a depresiunilor a fost efectuată de o rețea hidrografică (Oltul, Bîrsa, Baraolt, Homoroad, Șinca, Sebeș, Recea, Sîmbăta, Drăguș, Viștea, Cîrța etc.) cu caracter permanent, larg dezvoltată, alohtonă ca origine, cu bazine de recepție instabile în munți, de o rețea autohtonă cu rol important în procesele de înmlăștinire și în aspectele de microrelief (Prejmer, Mîndra etc.) și de o rețea temporară, localizată mai ales în rama depresiunilor și care a contribuit efectiv la modificările de pe zona de contact. Eroziunea s-a exercitat, mai ales în ultima fază, în adîncime, fapt pentru care mulți din afluenții Oltului prezintă văi simetrice, cu pante accentuate în piemonturi și mai puțin accentuate în cîmpii.

*Depresiunea Bîrsei*, denumită în documentele istorice — sociale „Țara Bîrsei”, reprezintă din punct de vedere geografic un compartiment depresionar din marea Depresiune a Brașovului sau Depresiunea internă a curburii Carpaților, și anume compartimentul vestic<sup>1</sup>. Ansamblul caracterelor geomorfologice relevă, în linii mari, existența unui adevărat complex depresionar, amplasat la contactul dintre Carpații Orientali și Carpații Meridionali și compus din „Țara Bîrsei” propriu-zisă cu anexele depresionare: Zărnești — Tohan, Vlădeni, Culuarul Măieruș (Feldioara — Augustin) și Baraolt.

<sup>1</sup> Sub denumirea de Depresiunea Brașovului se înțelege Depresiunea Bîrsei și Depresiunea Tg. Secuiesc (Brețcu) cu toate anexele lor, totalizînd o suprafață de circa 1 800 km<sup>2</sup>.

Indicii morfometrice definesc înălțimi maxime absolute ca dominante pe latura sudică (550—690 m), iar cele minime pe latura nord-vestică (460—500 m), afectînd o dispoziție de monoclin, adică o lă sare generală spre axa Oltului; raportată la bazinele Ciuc — Sf. Gheorghe (650 m) și bazinul Făgărașului (450 m), Depresiunea Birsei apare ca un nivel intermediar sub raport altimetric.

Repartiția altitudinilor absolute pune în evidență o etajare a formelor de relief, reprezentate în principal prin forme piemontane și terase.

*Zona înaltă* corespunde măgurilor, piemonturilor de eroziune și de acumulare, glacisurilor, fragmentate în diferite grade de sistemele hidrografice și prinse pe alocuri, ca în regiunea Branului și Săcele, sub acțiunea proceselor actuale. După poziție și caracterele litologice distingem: sectorul piemontan și de mături Zărnești — Sohodol, culoarul piemontan Rîșnov, Piemontul Orașului — cu mai multe trepte —, apoi Piemontul Săcele, Piemontul Feldioara și Piemontul Baraolt.

*Zona mijlocie* este reprezentată prin cîmpiile piemontane de acumulare cuaternară și prin unele poduri de terase: Tohănița, Birsă, Vlădeni etc. Condițiile hidrologice (frecvente izvoare pe fruntea piemonturilor), climatice, cît și substratul litologic impermeabil au favorizat existența unor turbării și mlaștini în cadrul unor cîmpii (Prejmer, Satu Nou, Hălchiu etc.).

*Zona joasă* o formează lunca Oltului care prezintă o largă desfășurare între localitățile Bod și Augustin.

La schițarea unei astfel de fizionomii au conlucrat un complex de factori proprii depresiunii sau maselor montane limitrofe. Uniformitatea cîmpiei este tulburată din loc în loc de movile (Movilele Popii, Movilele Săcele, dealurile Cetățuia, Sprengi etc.), datorită faptului că scufundarea bazinului nu s-a efectuat pe toată întinderea în același ritm și cu aceeași intensitate. Acestea aparțin formațiilor geologice cretacice care străpung cuvertura de depozite aluvio-deluviale.

*Culoarul Măieruș*, unitate bine individualizată, extins spațial între localitățile Feldioara și Augustin, reprezintă un ansamblu reliefal de origine tectonică, cel puțin parțial, con-

stituit din lunca Oltului și alte terase, la care se adaugă forme de glacis pe latura Munților Perșani și a Munților Baraolt. Prin poziție, îndeplinește o funcție de legătură între Depresiunea Bîrsei și Depresiunea Baraolt. Din acest culoar, peste înșeuarea Bogatei din Perșani, trece principala arteră rutieră care leagă Brașovul de Cluj.

*Depresiunea Baraolt*, unul dintre cele mai vechi compartimente depresionare ale Depresiunii Brașovului, încadrată tot între Munții Perșani și Munții Baraolt, ca și Culoarul Măieruș, este fragmentată colinar de râurile Baraolt, Cormoș, Vîrghiș și gravitează spre intrarea Oltului în străpungerea din Perșani; aparține județului Brașov numai prin marginea ei sud-vestică.

*Depresiunea Homoroadelor*, strîns legată de Depresiunea Făgărașului, cu un areal desfășurat pe contactul între Perșanii nordici și Colinele Tîrnavelor, își datorește existența acțiunii de sculptare a celor două ape care o străbat — Homorodul Mare și Homorodul Mic — în piemontul constituit din formațiunile de molasă argilo-nisipoasă salmastră sarmatiene, din conglomerate și aglomerate vulcanice neogene. Fizionomia și structura scot în evidență un relief deluros, realizat pe diapir, cu poziție monoclinală. Pe teritoriul județului Brașov se află numai jumătatea sudică, care este și cea mai dezvoltată în suprafață. Înălțimile din partea centrală, între cele două Homoroade, care ating altitudinile maxime la circa 700 m, sînt prinse pe alocuri de procese de versant, contra cărora s-au luat o serie de măsuri.

*Depresiunea Făgăraș*, denumită și „Țara Oltului” într-o semnificație istorică, este amplasată pe latura nordică a Munților Făgăraș, și încadrată în rest de Munții Perșani și Colinele Tîrnavelor, de care se separă prin denivelări tectono-erozive sau coaste; prin poziția sa este o depresiune de contact, precarpatică, prin geneză depresiune tectono-acumulativă, legată în est, prin înșeuare Vlădeni din Perșani, cu Depresiunea Brașovului, iar în vest peste curmătura Cărbunarea, cu Depresiunea Sibiului. Trebuie să amintim cu această ocazie că sta-

tornicirea acestor mari depresiuni la poalele nordice ale Carpaților Meridionali, în continuare spre vest cu adîncul culoar al Mureșului, iar în est cu regiunea geografică Vrancea — Siretul inferior, sugerează existența unei deprimări tectonice de fundament, care deși compartimentată de praguri sau înșeuări de fundament, unele ajunse pînă la suprafață, este relativ unitară și explică o serie de fenomene și procese de suprafață. O grupă de condiții de ordin general și de ordin local îi definesc specificul.

Între Depresiunea Făgăraș și rama montană se pune în evidență un strîns raport de interdependență, deoarece procesele de acumulare din bazin au fost direct subordonate celor de eroziune din munți.

Evoluția propriu-zisă a depresiunii se declanșează concomitent cu retragerea apelor lacustre, cu scăderea nivelului de bază al Oltului, adică în pleistocen, cînd, ca urmare a fenomenelor de intensă eroziune, în munți, și în principal în Făgăraș, are loc un transport masiv de materiale dezagregate și un proces de intensă colmatare în cadrul depresiunii, de formare a piemonturilor.

Din repartitia principalilor indici morfometrici se constată o etajare a marilor forme de relief și o dublă înclinare, de la sud, unde sînt cele mai mari valori altimetrice, pînă la contactul cu aliniamentul Colinelor Tîrnavelor, la nord, și de la est spre vest, fapt indicat, de altfel, de traiectul Oltului.

Între vatra depresiunii și masa montană se interpune o zonă de tranziție reprezentată prin măguri subfăgărășene, cu valori altimetrice de 600—700 m, constituite din formațiuni burdigaliene-helvețiene de molasă argilo-nisipoasă cu conglomerate, în care sistemele hidrografice făgărășene s-au adîncit destul de puternic. A doua zonă o constituie cîmpiile piemontane înalte, care înregistrează scăderi pe pante morfologice de la 600 m în sud, la 450 m în nord, acolo unde vin în contact cu terasele Oltului. O diferențiere altimetrică evidentă, în cadrul acestei zone, o introduce Măgura Voinii, constituită din formațiuni de molasă argilo-tortoniene, care ajunge la

550 m, înălțată fiind în masa depozitelor aluvio-deluviale a depresiunii.

Generațiile de văi făgărășene și însăși valea Oltului creează denivelări sensibile în suprafața cîmpiei. Dacă contactul dintre suprafața cîmpiei și Munții Făgăraș sau Munții Perșani se face gradat, — nu același lucru se poate spune de contactul acesteia cu Podișul Transilvaniei, unde valea Oltului, păstrînd aspect de culoar, se suprapune limitei; aspectul pronunțat asimetric al văii introduce o notă caracteristică, ceea ce trădează o evoluție dirijată de cauze variate (neotectonica, aluviunile transportate de afluenți din Făgăraș etc.). În raport cu complexul de vale, lunca, cu morfologia ei simplă, deține un areal apreciabil, dezvoltată mult pe partea stîngă a Oltului și pe toată lungimea depresiunii, fapt generat de o migrare a apelor spre Colinele Tîrnavelor. Meandrările și despeltirile rîului se pun pe socoteala reducerii pantei generale sub impulsul caracterului de subsidență care a afectat regiunea.

Configurația generală a depresiunii impune separarea a două mari compartimente :

— Culoarul depresionar al Oltului între confluența cu Homorodul și confluența cu Șinca sau Culoarul Comana, reprezentat prin elementele de vale ale Oltului și Piemontul Perșanilor ;

— Depresiunea Făgăraș propriu-zisă, care are și cea mai mare extindere în suprafață.

O linie care ar trece pe la vest de localitățile Ucea de Jos și Victoria separă spațiul depresionar aferent județului Brașov de cel care aparține teritorial județului Sibiu.

**Dealurile de podiș ale Tîrnavelor.** Între acestea și unitățile de relief menționate mai sus există evidente diferențieri altimetrice și structurale, dar și unele elemente comune în ceea ce privește evoluția, motiv pentru care le-am înglobat în aceeași treaptă de relief.

Sectorul deluros din Colinele Tîrnavelor, aferent teritorial județului Brașov, reprezintă o zonă de interferență a unor



Fig. 10. — Rupea. Vedere spre Colinele Tîrnavelor (foto Edit. meridiene).

subdiviziuni ale acestora. Aici Piemontul Perşanilor vine în contact direct sau indirect cu Podişul Hirtibaciului. Relieful, cu caracter erozivo-structural, format pe depozitele de nisipuri, argile, marne şi mai puţin pe conglomerate miocene, slab cutate „liniar şi diapiir”, este fragmentat într-un accentuat grad de afluenţii Oltului şi ai Mureşului (fig 10). De remarcă că afluenţii acestor două sisteme hidrografice principale îşi dispută cu insistenţă aria de drenaj, cumpăna de ape prezentînd valori altitudinale între 650 şi 850 m şi precizînd, în acelaşi timp, nivelele de cote maxime ale acestui complex teritorial.

Dealurile Cungi, Arghita, Discior, Trei Glimele, Ţelina şi Rotbav etc., amplasate pe cumpăna apelor şi cu orientare de la nord-est spre sud-vest, scot în evidenţă dispoziţia generală a formelor de relief.

Ca elemente de microrelief trebuie menţionate procesele actuale, care afectează pantele morfologice mai accentuate.



## RESURSELE SUBSOLULUI



În desfășurarea vieții economice a unei unități teritorial-administrative, un rol de seamă joacă și constituția geologică; condițiile istorico-naturale în care s-a dezvoltat teritoriul acestui județ au fost foarte variate: o împetritare de roci de toate vîrstele și consistențele, repartizate neuniform, diferite din punct de vedere mineralogic și petrografic, ceea ce în mod evident implică existența unor valoroase resurse ale subsolului.

Șisturile cristaline de diferite grade de cristalinitate — epi-metamorfice, mezo- și katametamorfice — participă la formarea celor mai expresive forme altimetrice din partea sud-vestică a teritoriului județului, lângă care, mai spre est, se află o serie de masive organizate pe același aliniament, constituite din calcare, marne, argile, gresii și mai ales conglomerate poligene; pe latura nordică, acestea vin în contact cu petice restrînse de natură bazaltică și cu tufurile eruptivului neogen. Acumulările enorme de pietrișuri și nisipuri din depresiunile submontane interne, provenite din măcinarea munților mărginași în trecutele vremuri geologice, reprezintă depozite inepuizabile de materii prime necesare construcțiilor.

Cercetările mineralogice și petrografice efectuate pînă în prezent au arătat că aici zăcămintele de minereuri sînt mai puține, dar în schimb rocile utile se află în cantități nelimitate și răspîndite pe toată suprafața județului.

În Munții Făgăraș și Munții Codlei s-a semnalat prezența unor *mineralizații nichelifere* (Holbav și Poiana Mărului), iar prospecțiunile întreprinse lasă să se întrevadă existența și a altor substanțe minerale. Legate de diferitele formațiuni geologice ale liasicului, puternic tectonizate, au fost zăcămintele de *cărbuni*, astăzi epuizate, care apăreau în formă lenticulară la Codlea și Cristian.

*Turba*, cărbune de slabă calitate, din depresiunile Bîrsei și Făgărașului, se încadrează tot în categoria combustibililor, dar nefiind în prea mare cantitate și nesolicitată în circuitul industrial, astăzi nu se mai exploatează.

Rezervele de *roci utile* sînt mari și de diferite categorii : calcare, dolomite, marne, gresii, nisipuri și tufuri ; carierele deschise sau pe cale de a fi deschise sînt numeroase, rentabile și cu căi de acces lesnicioase.

Cu mare rol în unele ramuri ale industriei, dintre rocile de precipitație, sînt calcarele ; acestea prezintă bune calități tehnologice, și formează munți întregi ; de culoare gălbuie sau albe-cenușii, calcarele cretacice din dealul Cetății, sau cele tithonice din dealurile Sprengi, Melcilor, Turcheș, Venetia, Cuculata etc. sînt intens exploatate, fiind utilizate la fabricarea varului, cimentului, hîrtiei, sticlei, în siderurgie etc. Mari rezerve de calcare tithonice în exploatare sau pe cale de a fi exploatate se află lingă localitățile : Codlea, Cristian, Rîșnov, Moeciu, Holbav, Zărnești și Racoș, spre a nu enumera decît unele din principalele puncte puse în valoare sau în perspectivă.

Calitățile deosebite ale unor varietăți de calcare tithonice de aici, ca cele din regiunea Bran și Gurgui, sînt scoase în evidență și de faptul că ele pot fi utilizate ca piatră decorativă imitînd marmura.

Nici dolomitele, roci carbonatate, utilizate în siderurgie, în industria materialelor refractare, în industria sticlei etc., nu lipsesc dintre rocile utile specifice acestui județ, aflîndu-se din abundență.

Rocile metamorfice — gnaisurile, serpentinele și cuarțitele, deși nu sînt încă exploatate, ele au fost identificate, conturate perimetrele, reprezentînd rezerve însemnate pentru viitor ; gnaisul de Cumpăna — Holbav, în chipul unei benzi, desfășurate pe latura sudică a Făgărașului, din Valea Oltului și aproximativ pînă în golful depresionar Vlădeni, este constituită dintr-un gnais micaceu, cu intercalații de gnais de injecție, ortognais și gnais aplitic, care-și vor găsi o largă utilizare în construcții.

Rocile vulcanice neogene sînt bogat reprezentate îndeosebi pe latura nordică a spațiului brașovean; bazaltele de la Racoș, cu aspect prismatic, dispuse în coloane verticale, sînt exploatare de multă vreme pentru construcții și căi de comunicație; însemnate rezerve de bazalte compacte, de culoare neagră, se află în apropiere de localitățile Bogata Olteană și Hoghiz, avînd aceleași calități ca și cele de la Racoș. Deschiderile pentru exploatare pot fi executate ușor, rezervele mari, iar rocile relativ pure și omogene, ceea ce duce la aprecierea că ele reprezintă o însemnată avuție.

În lucrările cu caracter ornamental sînt frecvent utilizate tufurile dacitice, roci neovulcanice, compacte și de culoare verzuie, care au o largă arie de repartitie în bazinul Homoroadelor, pe latura vestică a Munților Perșani (Cața, Drăgușeni, Dopca, Veneția, Șinca Veche etc.), cît și în unele locuri din Colinele Tîrnavelor (Hălmeag).

Dintre rocile detritice un important rol, în unele ramuri industriale, îl au argilele refractare, de bună calitate, aflate în strate lenticulare la baza unor formațiuni liasice de lîngă localitățile Cristian și Holbav. Argilele pentru cărămizi, teracote și ceramică se exploatează la Feldioara, Hălchiu, Tărlungeni, Făgăraș, Ucea etc.

Din numeroasele balastiere amplasate fie în terasele Oltului, fie în capătul sau interiorul piemonturilor se exploatează mari cantități de pietrișuri și nisipuri.

*Apele minerale*, variate prin conținutul de săruri, fac obiectul unor intense exploatare, deși apar numai în cîteva locuri; „zona aureolei mofetice” a munților vulcanici își extinde și aici influența sa, ca și zona diapirului salifer.

Lîngă localitatea Rodbav, apele clorosodice și iodobromurate de zăcămint din formațiunile nisipoase sarmațiene sînt cunoscute din prima jumătate a secolului al XIX-lea. Pe latura vestică a Munților Perșani, cu o variată constituție stratigrafică (conglomerate, argile, marne, nisipuri miocene și tufuri), izvoarele cu ape clorosodice și sărate apar în multe puncte: Perșani, Grid, Veneția de Jos, Racoș etc.; izvoarele cu ape clorosodice și sulfuroase de la Rupea și cele de la Homorod se leagă de formațiunile salifere miocene. Lîngă

Măgura Codlei, ivirile de ape mezotermale, asemănătoare cu cele de la Tușnad, sînt utilizate intens. De asemenea, acolo unde Piatra Mare vine în contact cu Piemontul Săcele, pe liniile rupturale de lîngă localitatea Zizin, apele de infiltrație, încărcate cu săruri și bioxid de carbon, ies la suprafața din masa conglomeratelor cretacice sub formă de ape minerale clorosodice carbogazoase.

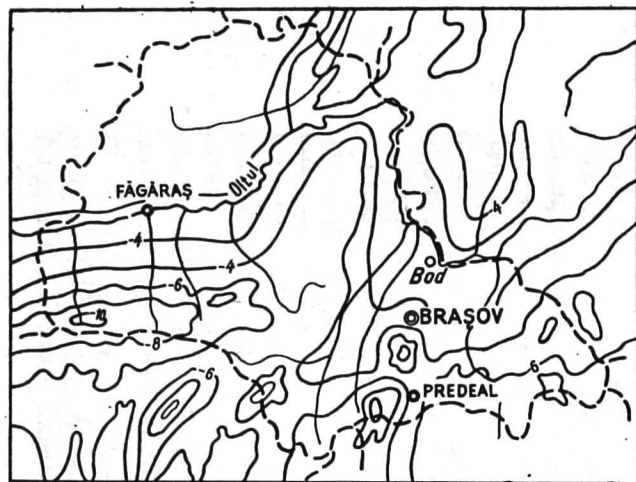


## CLIMA

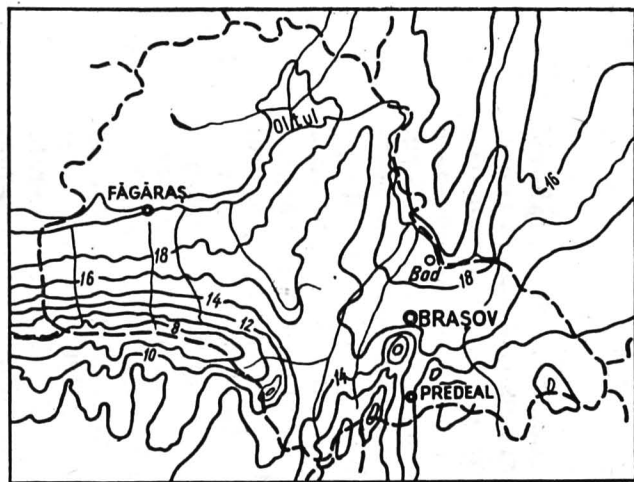
Sub raport climatic teritorial, județul Brașov se supune unor legi generale, dar și locale, care generează o serie de caracteristici proprii; poziția geografică (aproximativ în centrul țării), prezența lanțurilor muntoase cu anumite orientări și care închid formele depresionare, fizionomia diferită a treptelor morfologice ce se desfășoară gradat de la circa 450—500 m altitudine, pînă la vîrfurile alpine ce depășesc 2 500 m, fragmentarea accentuată a reliefului, toate exercită o influență sensibilă asupra condițiilor climatice. Altitudinea mai ales este unul din factorii care își lasă evident amprenta asupra variației elementelor climatice, reflectîndu-se prin zonalitatea verticală atît de bine exprimată în evoluția temperaturii și a precipitațiilor, care, la rîndul lor, se oglindesc în învelișul de sol și vegetație. Aici se întîlnesc variate nuanțe climatice, de la climatul munților înalți, pînă la cel al cîmpurilor depresionare, pe fondul căruia se suprapun o serie de diferențieri topoclimatice produse de condițiile locale, de expunere, adăpost, vegetație etc.

Din cauza eterogenității suprafeței subiacente-active (alternarea culmilor muntoase cu văile adînci, a suprafețelor împă-

durite cu cele despădurite, a luncilor inundate cu suprafețele de uscat), radiația solară este neuniform repartizată, cu repercusiune directă în repartiția temperaturii aerului. De la marile înălțimi montane din sudul județului pînă în dealurile joase de la periferia sa nordică, temperatura aerului scade conform gradientului termic vertical (0,5/100 m) de la  $-2,5^{\circ}$  la peste  $+8^{\circ}\text{C}$ . Dacă pe vîrfurile de peste 2 500 m altitudine de pe treapta munților înalți temperatura medie anuală înregistrează valori negative (vf. Omul —  $2,6^{\circ}\text{C}$ ), pe munții de înălțime mijlocie crește la  $4,0^{\circ}\text{C}$  (Predeal  $4,9^{\circ}\text{C}$ ), ca jos în depresiuni să ajungă la peste  $8,0^{\circ}\text{C}$  (Făgăraș  $8,2^{\circ}\text{C}$ ) (fig. 11). Luna cea mai rece a anului este februarie, pe culmile alpine, unde temperatura medie scade la  $-11,1^{\circ}\text{C}$ , și ianuarie în munții mijlocii și în depresiuni, cînd se înregistrează  $-4,5^{\circ}\text{C}$  și, respectiv,  $-5,3^{\circ}\text{C}$ . De remarcat că în această lună, și în general în sezonul rece, fundul depresiunilor este la fel de rece ca și înălțimile de peste 1 000 m, temperaturile fiind mai moderate în zonele cu relief de 700—1 000 m altitudine. De exemplu, în ianuarie, la Bod, pe fundul Depresiunii Brașovului, media multianuală a temperaturii aerului este de  $-5,3^{\circ}\text{C}$ , în timp ce la Predeal, care este cu 500 m mai sus,  $-5,1^{\circ}\text{C}$ . Această anomalie termică, cunoscută sub numele de inversiune de temperatură, fenomen caracteristic formelor depresionare de relief, are cea mai mare frecvență și intensitate în lunile reci, cînd se pot produce timp de 20—25 de zile continuu. În timpul unor astfel de inversiuni de lungă durată, temperatura aerului poate coborî în depresiuni cu  $15-20^{\circ}\text{C}$  mai mult decît pe vîrfurile munților (în ziua de 14 ianuarie 1965, la Brașov, temperatura era cu  $17,5^{\circ}\text{C}$  mai scăzută decît la vîrfurile Omul). În general, stratul de inversiune acoperă fundul depresiunii pînă la aproximativ 600—650 m, aceasta fiind zona cea mai expusă scăderilor accentuate de temperatură. În anumite condiții de timp, inversiunea de temperatură poate apare și vara, dar de scurtă durată (1—2 ore dimineața) și cu intensitate redusă ( $0,5-1,5^{\circ}\text{C}$ ). Inversiunile de temperatură sînt mult mai frecvente și mai accentuate în partea estică a județului, în Depresiunea Brașovului, care este închisă de înălțimi muntoase de jur împrejur, ceea ce îngreuează aerația, înlesnind

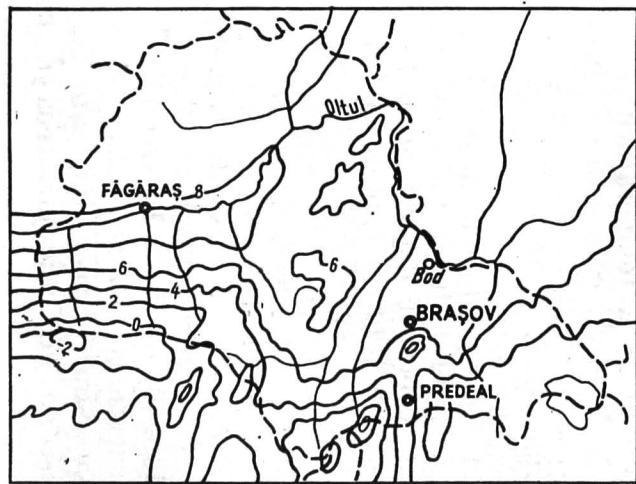


a



b

10 0 10 20 30 40 50 km



c

Fig. 11. — Repartiția temperaturii medii a aerului din lunile ianuarie (a), iulie (b) și anuală (c).



acumularea aerului rece în zona cea mai joasă, decât în Depresiunea Făgăraşului, care este larg deschisă spre vest şi nord-vest. Producerea inversiunilor de temperatură în depresiuni duce la scăderea accentuată a temperaturii aerului, la apariţia îngheţurilor târzii de primăvară şi a celor timpurii de toamnă, la creşterea frecvenţei ceaţii etc., fenomene ce au urmări negative asupra vieţii ce se desfăşoară pe şesul depresionar şi care trebuie luate în considerare la efectuarea diferitelor lucrări economice, în special în agricultură.

Un fenomen cu mare frecvenţă în depresiuni, caracteristic inversiunilor termice, este *ceaţa*, care apare cu precădere în timpul primăverii şi toamnei şi se menţine mai mult în depresiunea închisă a Bîrsei.

Vara, temperatura aerului este pozitivă pe întreg teritoriul judeţului; luna cea mai caldă este august, pe vîrfurile munţilor cu altitudini absolute de peste 2 000 m (5,7°C), şi iulie, jos în depresiuni, unde încălzirea aerului este mai intensă şi temperatura depăşeşte 18°C.

În anotimpurile de tranziţie, primăvara şi toamna, temperatura se menţine sub 0°C pe înălţimile muntoase, dar creşte la 10–12°C în depresiuni. Cele mai mari creşteri termice inter-lunare au loc primăvara, între lunile aprilie şi mai (depăşesc 5°C), iar cele mari scăderi se produc toamna, între octombrie şi noiembrie (peste 6°C). Ambele situaţii, adică cele mai mari creşteri, care indică încălzirile accentuate de primăvară, şi cele mai mari scăderi, ce redau răcirile de toamnă, au valorile cele mai ridicate în zona cea mai joasă a judeţului, pe cîmpul depresionar, evidenţiind astfel contrastele termice accentuate caracteristice acestui sector.

Sub influenţa circulaţiei generale a atmosferei, temperatura aerului poate scădea sau creşte cu mult sub sau peste media multianuală, înregistrîndu-se în aceste cazuri valorile absolute ale regimului termic. Temperatura minimă absolută în ultimele şapte decenii a coborît pe teritoriul judeţului Braşov la –38,5°C, valoare înregistrată la Bod la 25 ianuarie 1942, aceasta fiind, după cum am arătat la început, şi cea mai scăzută temperatură de pe teritoriul ţării noastre. Pe treapta munţilor înalţi, temperatura minimă absolută a fost de –38,0°C

la vârful Omul. Între aceste zone extreme, temperatura minimă absolută a fost mai ridicată cu 4—8°C.

Vara, temperatura maximă absolută a depășit 37,0°C în Depresiunea Brașovului (Bod 37,2°C la 9 septembrie 1946), dar a scăzut la 22,0°C pe marile înălțimi muntoase ale județului. Se observă o creștere accentuată a maximelor absolute și o scădere remarcabilă a minimelor absolute cu cât altitudinea se reduce. De aici rezultă o trăsătură caracteristică a formelor depresionare de relief, și anume continentalismul pronunțat (amplitudinea extremă depășește 75,0°C la Bod.).

Coborîrea accentuată a temperaturii aerului la 0 și sub 0°C duce la apariția fenomenelor de îngheț. Pe treapta munților înalți și mijlocii înghețul poate apare chiar din luna august, pe treaptă joasă, depresionară, în ultima decadă a lunii septembrie, iar pe bordura piemontană cu circa 20 de zile mai târziu. Data medie a ultimului îngheț variază, de asemenea, în raport cu altitudinea. Dacă în depresiuni, în medie, ultimul îngheț poate avea loc în ultima decadă a lunii aprilie sau la începutul lunii mai, pe munți abia în a doua parte a lunii iunie. Față de aceste date medii, înghețul poate apare și dispăre mult mai devreme sau mult mai târziu. Cel mai timpuriu îngheț de toamnă, în depresiune, are loc aproximativ la 6 septembrie, iar cel mai târziu la 16 octombrie. Primăvara, cel mai timpuriu îngheț se produce la 5 aprilie, iar cel mai târziu la 7 iunie. Cele mai periculoase sînt înghețurile tîrzii de primăvară, care pot aduce pagube mari culturilor și în special pomiculturii. Durata medie a intervalului fără îngheț, deci epoca propice desfășurării lucrărilor agricole, este de 140—160 de zile anual. Iarna, pe teritoriul județului Brașov, are o durată medie de 40 de zile, fiind cu circa 3—5 zile mai lungă pe cîmpiile depresionare. Vîrfurile muntoase se găsesc sub iarnă timp de 5—6 luni anual; vara are o durată medie de 50—60 de zile, fiind cu peste 15 zile mai lungă în cadrul depresiunilor decît pe celelalte forme de relief.

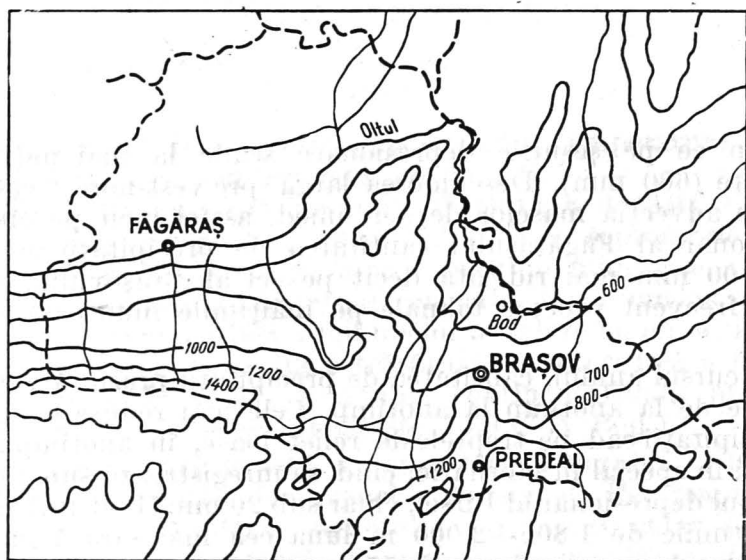
*Precipitațiile atmosferice* au aceeași repartitie teritorială neuniformă ca și temperatura aerului; altitudinea imprimă și cantităților de precipitații o zonalitate verticală. Vîrfurile înalte ale Bucegilor și Făgărașului primesc anual peste 1 300 mm,

în timp ce pe șesurile depresionare scade la mai puțin de jumătate (600 mm). Deschiderea largă spre vest-nord—vest înlesnește advecția maselor de aer umed, astfel încît pe cîmpul depresionar al Făgărașului cantitatea de precipitații este cu peste 100 mm mai ridicată decît pe cel al Brașovului, unde au loc frecvent procese föhnale pe înălțimile muntoase ce le închid.

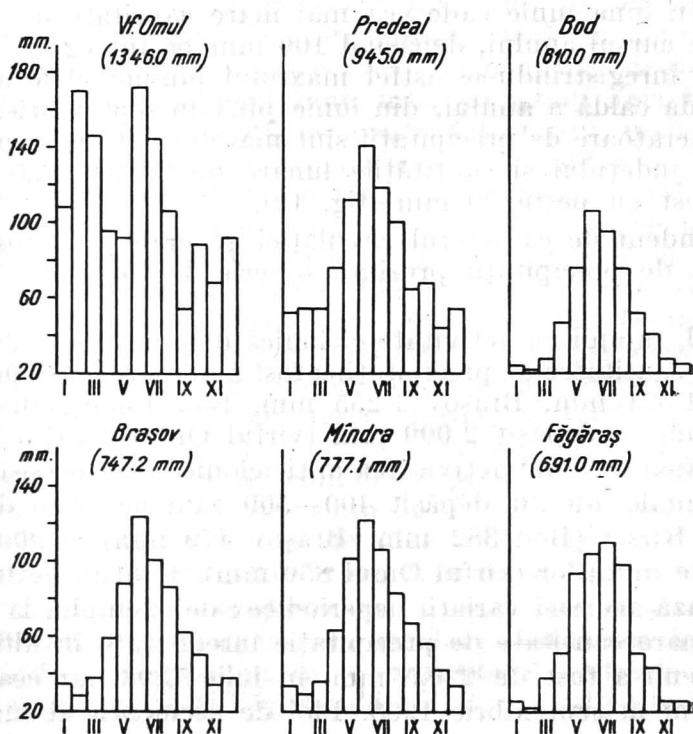
În cursul anului, cantitatea de precipitații prezintă variații evidente de la anotimp la anotimp. Cele mai reduse cantități de precipitații cad pe treptele de relief joase, în anotimpul de iarnă, și în special în februarie, cînd se înregistrează sub 30 mm pe cîmpul depresionar al Bîrsei, chiar sub 20 mm (Bod 19,7 mm). Pe înălțimile de 1 800—2 000 m luna cea mai săracă în ploi este septembrie, cu valori sub 55 mm, primăvara și începutul verii fiind perioada cea mai ploioasă pe ambele trepte morfometrice. În luna iunie cade cea mai mare cantitate de precipitații din cursul anului, depășind 100 mm pe întreg teritoriul județului, înregistrîndu-se astfel maximul pluviometric anual. În perioada caldă a anului, din iunie pînă în septembrie, procesele generatoare de precipitații sînt mai dezvoltate în partea vestică a județului și cantitățile lunare medii sînt mai mari decît în est cu peste 20 mm (fig. 12).

Dependent de caracterul circulației generale a atmosferei, cantitatea de precipitații prezintă o serie de fluctuații neperiodice.

Astfel, în anii cu activitate ciclonică deosebit de frecventă și intensă, cantitatea de precipitații a fost mai mare de 1 000 mm (Predeal 1 321 mm, Brașov 1 255 mm, Bod 1 060 mm etc.), iar pe munți a depășit 2 000 mm (vîrfurile Omul 2 401,5 mm). În anii deficitari, cînd activitatea anticiclonică este persistentă, sumele anuale nu au depășit 400—500 mm pe șesul depresionar al Bîrsei (Bod 382 mm, Brașov 479 mm) și 900 mm pe vîrfurile munților (vîrfurile Omul 850 mm). Cantitățile lunare înregistrează aceleași variații neperiodice; de exemplu, la Bod, cea mai mare cantitate de precipitație înregistrată în ultimele șapte decenii a fost de 220,5 mm, în iulie 1898, iar cea mai mică 0 mm în septembrie 1903. Ploi de asemenea abundente



a



b

Fig. 12. — Repartiția anuală (a) și lunară (b) a cantității medii de precipitații pe teritoriul județului Brașov.

s-au înregistrat în mai 1970, când, la Braşov şi Făgăraş, numai în 12 zile (1—12 mai) au căzut peste 60 mm.

În sezonul cald, chiar dacă nu cad ploi cu caracter torențial accentuat, așa cum se întâmplă în județele din zona de cîmpie, din sudul țării, totuși se produc ploi rapide și abundente, care duc la apariția viiturilor pe râuri. Astfel, pe 23 iunie 1948, la Făgăraş, în timp de 24 de ore, au căzut 92,7 mm, cantitate egală cu cea medie multianuală a lunii respective și depășind cu 20 mm suma anotimpului de iarnă; la Bod, în ziua de 16 iunie 1924 au căzut 88,7 mm în 24 de ore, fiind doar cu 55,5 mm mai redusă decît suma mediei multianuale a lunii respective.

Constatările au dus la aprecierea că pe teritoriul județului Braşov, cantitatea de precipitații medii multianuale cade în timp de peste 130 de zile pe an. În luna iunie cad precipitații mai frecvente decît în restul anului (14—15 zile lunar); după observațiile de pînă în prezent, cea mai mică frecvență o au precipitațiile în luna februarie (10 zile lunar).

La sfîrșitul toamnei și începutul iernii, o dată cu scăderea temperaturii aerului sub 0°C, precipitațiile cad mult mai frecvent sub formă de ninsoare. Dacă pe culmile muntoase zăpada se așterne în strat continuu, începînd din luna septembrie, în depresiuni aceasta își face apariția abia din luna noiembrie. Data medie a ultimei ninsori este mai timpurie în depresiuni, în martie, și mai tîrzie cu trei luni pe munte — iunie. Anual, ninsorile cad în circa 35 de zile, iar în sezonul rece în cîte 8—9 zile lunar (ianuarie). Stratul de zăpadă se depune neuniform și discontinuu, avînd grosimi și durate diferențiate, în funcție de suprafața subiacentă respectivă. Pe înălțimile muntoase, numărul mediu de zile cu strat de zăpadă depășește 215, în timp ce în zona joasă abia 55.

Regimul vîntului prezintă și el o serie de particularități. Vîrfurile cele mai înalte ale Bucegilor, Pietrii Craiului, Făgărașului, cu peste 2 000 m altitudine absolută, sînt supuse permanent acțiunii vînturilor de nord-vest și vest, a căror frecvență anuală depășește 25 și, respectiv, 20%. Implicațiile locale ale orografiei produce devierea și canalizarea curenților de aer pe anumite direcții. Pe toate văile și culoarele mai

adînci, ce brăzdează înălțimile, curenții de aer sînt dirijați conform orientării generale a acestora. Astfel, la Predeal, direcțiile dominante sînt de la nord-vest către sud-est, iar pe culoarul Branului de la nord-est spre sud-vest, ceea ce coincide cu orientarea generală a acestuia. În sectorul estic al județului, pe cîmpul depresionar al Bîrsei, mișcările de aer care domină au direcția nord-est către sud-vest, ceea ce coincide cu orientarea generală a văii Oltului; sectorul vestic, adică Depresiunea Făgărașului, fiind larg deschisă spre nord-vest—vest, vînturile dominante pendulează pe aceste direcții (17 și 13,9%). Dacă pe înălțimile munților vîntul bate permanent în cursul anului, calmul înregistrîndu-se doar numai în proporție de 1,7%, în zonele joase, de la poalele lor, acesta este mult mai frecvent (25 și chiar 42%), evidențiind astfel influențele de adăpost.

Direcțiilor dominante ale vîntului le revine și cea mai mare viteză medie anuală; pe marile înălțimi viteza vîntului depășește 7—8 m/s, în timp ce în depresiuni înregistrează doar 2,5 pînă la 3,5 m/s. Vitezele medii comportă creșteri accentuate în cursul primăverii, lunile mai-iunie fiind cele mai vîntoase din cursul anului. Nu rare sînt cazurile cînd vîrfurile alpine sînt supuse unor vînturi ce depășesc 25—30 m/s.

În afara vînturilor generale, datorită diferențelor locale de temperatură și presiune ce apar între munte și depresiune, iau naștere mișcări locale ale aerului, cunoscute sub numele de brize. Ziua, cînd în depresiune se produce încălzirea cea mai accentuată, are loc ascendența aerului mai cald de-a lungul versanților, iar noaptea se deplasează în sens opus, de peste munte în depresiune.

De semnalat este și faptul că pe versantul nordic al Făgărașului și estic al Perșanilor apar, în timpul primăverii, mișcări cu caracter föhnic, care implică și alte fenomene meteorologice. În Depresiunea Făgărașului, aceste mișcări föhnale, foarte frecvente pe versantul nordic al Munților Făgăraș, sînt cunoscute sub numele de Vîntul Mare, frecvent în special primăvara, cînd, datorită temperaturii mai ridicate a masei de aer ce coboară, topește zăpada numai în cîteva zile, încît localnicii l-au denumit „mîncător de zăpadă”.





**Apele subterane.** Depozitele care intră în alcătuirea geologică a teritoriului județului Brașov permit în mare parte acumularea unor însemnate cantități de ape subterane. Dependent de natura depozitelor geologice se disting în arealul județului două zone : cea de munte, unde predomină rocile cristaline, marnele, calcarele, gresiile (munții Bucegi, Făgăraș, Piatra Craiului etc.) și unde stratul acvifer este la adâncime, și cea depresionară, în care materialele detritice de vîrstă mai nouă, pliocene și cuaternare, au o grosime mare, determinînd existența unor orizonturi acvifere destul de bogate. În depresiunile Bîrsei și Făgăraș, depozitele dominante sînt constituite din nisipuri pliocene și pietrișuri de vîrstă pleistocen inferior, care alcătuiesc șesurile aluvionare, terasele Oltului, Bîrsei, Timișului, Târlungului, Homorodului etc.

Stratele acvifere cantonate în aceste depozite aluvionare sînt foarte bogate și calitativ corespunzătoare, constituind, în majoritatea lor, o resursă importantă pentru alimentarea cu apă a județului.

În partea vestică a județului, în Depresiunea Făgărașului, stratele de nisip și pietriș cuaternar ating grosimi de 35—40 m, stratul acvifer se găsește la o adîncime ce nu depășește 60—70 m, iar debitul exploatabil din aceste depozite este de 1—5 l/s, local depășește chiar 5 l/s (în sudul orașului Făgăraș) (R. Cădere și colab., 1964).

Apele subterane cantonate în stratele acvifere din Depresiunea Bîrsei au un debit specific de 0,2—5 l/s.

Tot în acest sector al județului, în est, depozitele calcaroase jurasice, care se dezvoltă în sudul Brașovului, cantonează ape subterane cu debite de 1—5 l/s.

Pe teritoriul județului Brașov o cantitate mare de apă apare sub formă de izvoare, în special în zona de munte, unde în clipele calcaroase din Bucegi, parțial din Ciucaș, debitul acestora este mare. Izvoarele care apar în zona conglomeratelor din Ciucaș și Bucegi au un debit de 100 l/s și sînt captate pentru alimentarea cu apă a orașului Brașov. De asemenea, în zona calcaroasă a Pietrii Craiului se dezvoltă numeroase izvoare carstice, mai cunoscute fiind izvorul Dornenilor și Prăpastia, care au un debit maxim simultan de 615 l/s.

Foarte multe izvoare apar în județul Brașov la contactul zonei piemontane cu șesul, a căror existență este condiționată atît de cantitatea de precipitații, cît și de apele subterane de adîncime. Se remarcă astfel piemontul Săcele și zona de la baza Munților Făgăraș, unde densitatea izvoarelor este mare.

Gradul de mineralizare a apelor freatice din județul Brașov este în general redus. Cele din Depresiunea Bîrsei au o mineralizare de 0,5 gr/l și o durtate totală sub 20°, cu o largă scară de folosință. În Depresiunea Făgăraș, gradul de mineralizare a apelor poate ajunge pînă la 3 gr/l. În zona muntoasă, unde predomină sișturile cristaline, mineralizarea apelor este foarte slabă.

Din aceste date asupra apelor subterane de pe teritoriul județului Brașov putem trage concluzia că acestea sînt suficiente și satisfac, alături de rețeaua de suprafață, necesarul de apă potabilă și industrială.

**Rîurile .** Teritoriul județului Brașov dispune de asemenea de o rețea hidrografică de suprafață bine organizată, cu debite ridicate în toate anotimpurile anului. Caracteristicile formelor majore de relief ce se individualizează în cadrul județului se reflectă și asupra regimului rețelei de suprafață. În general, rețeaua hidrografică are un caracter convergent. Toate rîurile ce izvorăsc de pe înălțimile muntoase ale acestui teritoriu sînt orientate către depresiuni, adevărate zone de apel, și colectate de Olt. Unele din rîurile care străbat partea de nord a județului sînt tributare Tîrnavei Mari și destul de puține Buzăului, care brăzdează sectorul sud-estic.

Apar astfel pe axa Oltului o serie de „piețe de adunare a apelor” în zonele de cea mai joasă altitudine, cum sînt cele la Prejmer, Feldioara, unde-și dau „întîlnire” cei mai mulți afluenți ai Oltului din partea estică a județului (Tărlung, Ghimbășel, Birsa etc.), sau cea de la Racoș, unde se adună toate rîurile din nordul Bazinului Baraolt și din colinele estice ale Tirnavelor.

În aceste condiții, cîmpul depresionar joacă rolul de centru de colectare al tuturor rîurilor din jur.

Relieful și natura litologică a terenului se răsfrînge evident asupra profilului longitudinal al rîurilor. Rîurile ce brăzdează zona muntoasă a județului au un profil longitudinal în trepte și o pantă accentuată, fapt ce determină o mare putere de eroziune și transport. Caracterul de eroziune și transport torențial al acestora este materializat prin marea cantitate de bolovănișuri cărate de cele mai mari dintre ele. O dată ajunse pe șesul depresionar, rîurile își domolesc cursul, profilul longitudinal se uniformizează, panta se reduce considerabil și devin liniștite, curgînd în văi largi printre maluri joase cu multe coturi.

Condițiile climatice locale (cantitatea de precipitații evapo-transpirația etc.) și cele litologice influențează în mod deosebit caracteristicile hidrometrice și hidrologice ale scurgerii de suprafață. Astfel, cantitatea mare de precipitații (1 000 — 1 300 mm) repartizată aproape uniform în toate lunile, coeficientul scăzut al evapo-transpirației (250—300 mm) fac ca densitatea rețelei hidrografice în zona de munte să fie ridicată și foarte ridicată. Cea mai mare densitate apare pe versantul nordic al Făgărașului, ajungînd la  $1,4 \text{ km/km}^2$ , aceasta fiind de altfel dintre cele mai ridicate din țară. În munții cu altitudini mijlocii (Perșani, Birsei), densitatea rețelei hidrografice scade la  $0,5\text{--}0,6 \text{ km/km}^2$ , la aceasta contribuind în primul rînd litologia. Pe măsură ce altitudinea scade, o dată cu micșorarea cantității de precipitații (sub 600 mm) are loc și reducerea densității rețelei hidrografice, încît pe șesul depresionar ajunge la  $0,6\text{--}0,7 \text{ km/km}^2$ .

Scurgerea medie, influențată în aceeași măsură de condițiile climatice, cît și de cele litologice de pantă, de grad

de acoperire cu vegetație, diferă foarte mult de la munte la depresiune. Dacă în zona muntoasă scurgerea medie anuală poate depăși  $25 \text{ l/s/km}^2$ , în depresiune ea scade sub  $6 \text{ l/s/km}^2$ . Aceste diferențieri sînt o consecință directă a cantității de precipitații ce cade în depresiune — sub 50% din cantitatea de precipitații ce se înregistrează pe înălțimile de peste 1 800—2 000 m. La această scădere contribuie, de asemenea, și natura litologică a bordurii piemontane, dezvoltată cu precădere în sudul județului, pe care se produce o infiltrare puternică. O mare cantitate de apă din râurile ce coboară din munte se infiltrează în depozitele foarte permeabile ale acestei trepte de relief, unde densitatea este foarte redusă (sub  $0,5 \text{ km/km}^2$ ). La contactul piemontului cu șesul depresionar începe să apară apa infiltrată sub formă de izvoare, care se înșiruie pe linii de cîțiva km (linia Prejmer — Hărman — Stupini), alimentînd râurile sau întreținînd mlaștinile.

Variabilitatea cantităților de precipitații imprimă scurgerii medii oscilații pregnante. Astfel, cea mai mare scurgere se produce primăvara (40—60%), și în special în luna aprilie (volumul scurs este de 15% din cel anual), cînd, alături de precipitațiile abundente caracteristice acestui sezon, începe procesul de topire a zăpezii. Cea mai mică scurgere se produce toamna, în septembrie-octombrie (10—20%), și iarna, în luna februarie, cînd precipitațiile sînt scăzute și râurile îngheață.

Alimentarea rețelei hidrografice este destul de variată de la un anotimp la altul și de la o zonă la alta. În general, domină alimentarea pluvio-nivală. Rîurile de pe versantul nordic și vestic al Bucegilor, Pietrii Mari, Făgărașilor (Timiș, Ghimbășel, Bîrsa, Șinca, Șercaia, Sîmbăta etc.), unde iarna durează 7—8 luni și unde stratul de zăpadă se menține peste 200 de zile anual, atingînd grosimi medii de 2—3 m, alimentarea dominantă este cea nivală (60% din cea superficială). Rîurile care vin din nord, dinspre Podișul Transilvaniei (Homorod, Felmer, Rodbav etc.), sînt alimentate mai mult din ploi. Pe șesul depresionar, un aport mare în alimentarea rețelei hidrografice îl au și apele subterane, în special în perioada apelor mici. Dacă urmărim perioadele caracteristice ale scurgerii, vom observa că cele mai mari creșteri au loc în aprilie-

ianie, cînd se suprapune maximul anual de precipitații cu perioada de topire a zăpezilor. Primăvara, cînd debitul rîurilor crește mult, ca urmare a condițiilor climatice arătate mai sus, se produc intense viituri, în timpul cărora cursul inferior al afluenților Oltului și lunca acestuia sînt frecvent inundate. Scurgerea minimă se produce la sfîrșitul verii și toamna, cînd cantitatea de precipitații este redusă și evaporația ridicată, cît și iarna, datorită cantităților mici de precipitații ce cad sub formă solidă.

Fenomenele de iarnă (gheață la mal, pod de gheață, scurgeri de sloiuri etc.) apar pe rîurile din județ la începutul lunii noiembrie în est, respectiv în Depresiunea Bîrsei, și cu circa 25 de zile mai tîrziu în vest și dispar la începutul lunii martie. Durata medie a fenomenelor de iarnă înregistrează aceeași repartitie teritorială: 80—100 de zile în estul județului și 60—80 în vest. De remarcat este faptul că pe rîurile din golful depresionar Zărnești — Tohan fenomenele de iarnă pe rîuri au o durată mai mică (sub 30 de zile).

Așa după cum am menționat, principala arteră hidrografică ce traversează teritoriul județului de la est la vest este Oltul, care joacă rolul unei artere colectoare de prim ordin, primind toate rîurile ce-și adună apele de pe înălțimile muntoase din jur. Pe teritoriul județului, Oltul curge pe o distanță de circa 210 km, aproximativ între confluența cu Rîul Negru și pînă la confluența cu Ucea. Între aceste limite, Oltul primește numeroși afluenți, dintre care mai importanți pe partea dreaptă sînt: Aita, Baraolt, Vîrghiș, Homorod, Felmer, Rodbav etc., iar pe stînga: Tărlung, Ghimbav, Bîrsa, Șercaia, Sebeș, Viștea etc.

Oltul șerpuiește domol pe șesul depresionar al Bîrsei și Făgărașului, avînd un curs meandrat printre maluri joase, pe care le depășește frecvent la ploi abundente. De la intrarea pe teritoriul județului și pînă la Bod, Oltul urmează un curs cu direcție est — vest, a cărui pantă are cea mai mică valoare de pe întreg teritoriul, cu numeroase meandre și cu o luncă dezvoltată care primăvara este acoperită cu apă. Începînd de la Bod în avale, Oltul se înscrie pe direcția sud — nord, panta crește, însă cursul rămîne tot meandrat. După

ce străbate culoarul Măieruş, de la localitatea Augustin valea Oltului se îngustează mult, pentru a se înscrie în defileul de la Racoş, străjuit de o parte şi de alta de Munţii Perşani. De la confluenţa cu Homordoul, în avale, Oltul intră în Depresiunea Făgăraş, pe care o traversează, colectînd numeroşii afluenţi de pe versantul nordic al Munţilor Făgăraş şi din dealurile Hîrtibaciului. Ca şi în Depresiunea Birsei, şi aici valea Oltului este largă, cu o pantă redusă şi numeroase meandre. O caracteristică a văii Oltului în acest sector este aspectul său asimetric, numeroşii afluenţi ce coboară din Făgăraş împingîndu-i cursul spre nord.

Debitul Oltului, prin contribuţia afluenţilor săi, este în medie de  $30 \text{ m}^3/\text{s}$  la postul Feldioara şi creşte la  $49 \text{ m}^3/\text{s}$  la postul Făgăraş; creşterea la acest din urmă post se datoreşte, bineînţeles, râurilor ce coboară de pe versantul nordic al Masivului Făgăraş, care transportă o mare cantitate de apă primăvara şi la începutul verii. Condiţionat însă de o serie de factori locali, şi în primul rînd de cei climatici, în anumite perioade ale anului (primăvara) debitul râului poate atinge valori foarte mari. Astfel, debitele maxime, care în cele mai multe cazuri sînt de natură pluvială, au atins, în ultimii 30 de ani, pentru asigurarea de  $0,1\%$ , la postul hidrometric Feldioara  $700 \text{ m}^3/\text{s}$ , iar la Făgăraş  $1\,350 \text{ m}^3/\text{s}$ .

Fluctuaţiile periodice şi în special cele neperiodice ale precipitaţiilor atmosferice influenţează în mod deosebit variaţiile de debit ale Oltului. Primăvara şi la începutul verii, cînd cantitatea de precipitaţii este mai mare de  $100 \text{ mm}$  în zona muntoasă şi de  $60 \text{ mm}$  în depresiune, ceea ce depăşeşte consumul prin evapo-transpiraţie, şi cînd procesul de topire a zăpezii este intens se produc cele mai accentuate creşteri de nivel. Astfel, în primăvara anului 1932 (luna martie) s-a înregistrat o puternică undă de viitură provocată de topirea intensă a zăpezii, în timpul căreia la postul hidrometric Feldioara s-a atins  $358 \text{ m}^3/\text{s}$  şi un volum de aproximativ  $740 \text{ mil. m}^3$ , iar la postul Făgăraş  $768 \text{ m}^3/\text{s}$  şi circa  $1\,600 \text{ mil. m}^3$ . O altă viitură, evidentă în ultimele trei decenii, a avut loc în iulie 1933, cînd, la Feldioara, s-a înregistrat  $277 \text{ m}^3/\text{s}$  şi un volum de  $360 \text{ mil. m}^3$ , iar la Făgăraş  $602 \text{ m}^3/\text{s}$  şi  $1\,000 \text{ mil. m}^3$ .



m<sup>3</sup>, provocată de cantitatea mare de precipitații. În aceeași lună, respectiv în iulie, la postul pluviometric Feldioara s-a înregistrat o cantitate de precipitații de 143,2 mm, care a depășit cu 50% cantitatea lunară medie multianuală. Aceste creșteri de nivel ale Oltului nu au fost depășite la inundațiile din luna mai 1970.

Celelalte râuri de pe teritoriul județului Brașov, respectiv afluenții Oltului din acest sector, sînt de importanță mai mică; de aceea, o analiză de amănunt a lor nu este necesară. Totuși vom da cîteva date cantitative ce pot fi luate în considerație în evaluări locale. Astfel, Ghimbășelul are o lungime în cadrul județului de 39,8 km și un debit mediu anual de 1,74 m<sup>3</sup>/s; Bîrsa 68,4 km și 2,90 m<sup>3</sup>/s; Homorodul Mare 56,7 km și 1,02 m<sup>3</sup>/s; Viștea Mare 22,5 km și 0,51 m<sup>3</sup>/s etc.

Rețeaua hidrografică a județului Brașov are un rol deosebit pentru economia județului, în alimentarea cu apă potabilă și industrială. În alimentarea cu apă a zonei Brașov o contribuție deosebită o aduc râurile de pe versantul nordic al Munților Bîrsei, Bucegi și Ciucaș (Timiș, Tărlung, Ghimbășel, Bîrsa etc.), iar pentru zona Făgăraș — Victoria necesarul de apă este asigurat de râurile cu un bogat debit de pe versantul nordic al Munților Făgăraș.

## **SOLURILE, VEGETAȚIA, FAUNA ȘI MONUMENTELE NATURII**



**Solurile.** Pretutindeni, în munți și depresiuni, în piemonturi și lunci consolidate, învelișul de soluri de grosimi și vîrste diferite, format și evoluat sub o bogată vegetație forestieră sau ierboasă, prezintă calități care explică caracterele unor aspecte locale.

Condițiile orohidrografice, litologice, bioclimatice ale teritoriului acestei unități administrative au favorizat existența unor variate tipuri genetice de soluri, de la cele cu caractere alpine, pînă la cele proprii zonelor joase, mlăștinoase. Excepție fac numai țăncurile golașe, strident de ascuțite, ale marilor înălțimi, cît și unele mase de grohotișuri mobile de dată recentă pe care încă nu s-a putut înfiripa nici cea mai slabă pojghiță de sol; raportate însă la întinderea județului, acestea prezintă o suprafață restrînsă, care nu poate fi luată în considerație.

Criteriile de separare în complicata gamă a solurilor sînt dictate mai ales de formele majore de relief; acesta au un rol hotărîtor în procesul de solificare, așa că și aici se impune în repartitia lor o dispoziție zonală, pe verticală: solurile de pe munții înalți, solurile de pe munții de altitudine mijlocie și solurile din depresiuni și dealuri de podiș (fig. 13).

Pe marile înălțimi ale Făgărașului și ale Bucegilor apar soluri humicosilicatic de pajști alpine, după care mai jos, învelișul de soluri este reprezentat prin podzoluri humicoferiluviale și soluri brune acide pe roci cristaline. Pe pantele făgărășene împădurite s-au dezvoltat soluri podzolice brune și soluri silvestre brune-gălbui, ca și în Perșani și Ciucaș.

În Piatra Mare, Postăvarul, Piatra Craiului, în Măgura Codlei, în cîteva locuri în cadrul Perșanilor, ca și pe versantul prahovean al Bucegilor se pun în evidență, ocupînd mari suprafețe, solurile litomorfe de tipul rendzinelor și rendzinelor brune, dezvoltate pe depozitele detritice calcaroase. Ca o remarcă generală se impune aceea că învelișul de soluri de pe marile înălțimi prezintă mai multă uniformitate decît cel din regiunile de slabă altitudine.

Cel mai larg mozaic de soluri se află în formele depresionare, unde condițiile pedogenetice diferențiate au dus la variate asociații de soluri aflate în diferite faze de evoluție.

În Depresiunea Bîrsei, cea mai largă desfășurare o au solurile silvestre brune și brune-gălbui, dezvoltate pe suprafața piemonturilor cu roci consolidate, alături de care se află, pe măgurile Sohodolului, soluri silvestre podzolice. Zona joasă a Cîmpului Bîrsei, unde umiditatea este mare, sub finețe umede, este ocupată de soluri hidromorfe — lăcoviști, semilăcoviști

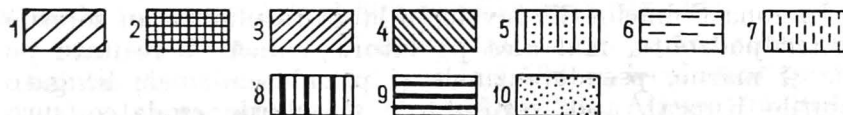
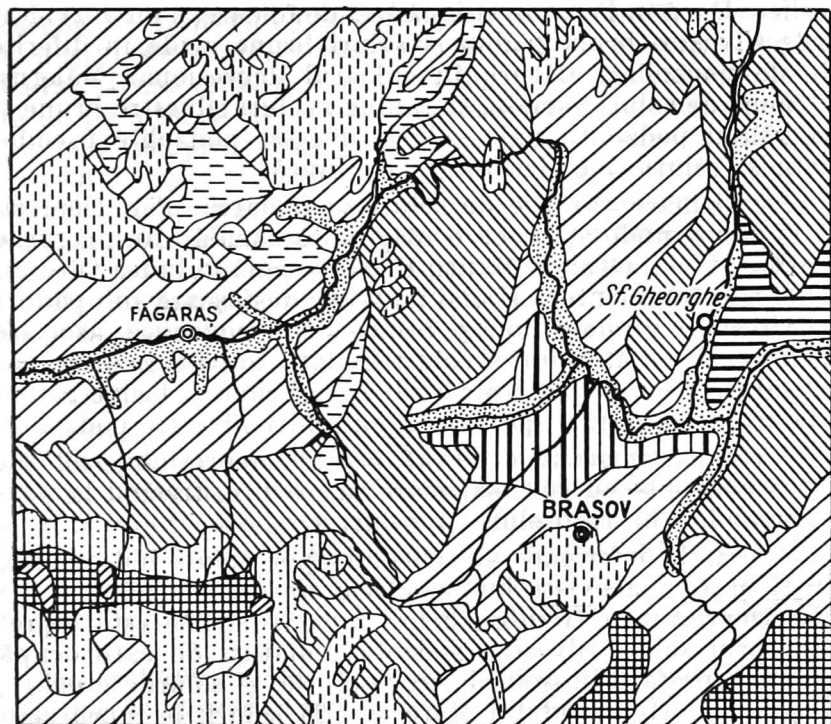


Fig. 13. — Harta solurilor (după *Harta solurilor R.P.R.*, Com. geol., 1964, sc. 1 : 1 000 000).

- 1, Soluri silvestre podzolice brune și pseudogleice; 2, soluri brune acide și podzolice brune;
- 3, soluri humico-silicatică, humicoferiluviale; 4, soluri brun-gălbui și brune acide; 5, soluri podzolice brune; 6, regosoluri și soluri erodate; 7, pseudorendzine; 8, lăcoviști și semi-lăcoviști; 9, soluri cernoziomice levigate; 10, soluri aluviale.

și soluri humicogleice, în unele locuri podzolice. În golful depresionar Vlădeni — drenat de Hamaradia, pe piemonturile aluvionare, învelișul de sol este reprezentat prin soluri silvestre

podzolice. Dacă în Perșani, sub păduri de foioase, s-au dezvoltat solurile silvestre brune-gălbui și soluri brune acide în diferite grade de podzolire, alături, în culoarul depresionar Măieruș, apar tipuri de soluri variate, și anume : soluri silvestre brune și brune-gălbui podzolite slab, soluri silvestre podzolite pseudo-gleizate și soluri slab dezvoltate de luncă.

Aceeași mare variație de soluri se remarcă și în Depresiunea Făgăraș, unde apar, cu o răspîndire zonală, din măgurile amplasate la contactul cu Munții Făgăraș pînă în lunca Oltului. Pe zona mai fragmentată și mai înaltă se desfășoară sub păduri soluri silvestre brune-gălbui și brune acide podzolite, asociate în unele cazuri cu litosoluri și soluri erodate, după care urmează, pe tăpșanele piemontane, soluri silvestre brune și brune-gălbui slab podzolite, alternînd pe alocuri cu soluri silvestre podzolite.

În compartimentul estic al acestei depresiuni, solurile silvestre podzolite au cea mai mare răspîndire, trecînd la poalele Perșanilor în regosoluri și soluri erodate.

Pe terasele inferioare ale Oltului apar soluri hidromorfe, lăcoviști și semilăcoviști humicogleice uneori podzolite.

În Depresiunea Homoroadelor gama solurilor este reprezentată prin soluri silvestre podzolice, alături de care ocupă o extinsă suprafață litosolurile, regosolurile și solurile erodate. În lungul văii Homorodului Mare se află soluri de luncă slab dezvoltate.

În zona Colinelor Tîrnavelor o largă răspîndire au solurile silvestre podzolite, mai ales pe latura sudică, dezvoltate pe argile și marne, pseudorenzinele și pseudorendzinele levigate (dealurile Rupea), apoi regosolurile și solurile erodate (spre Podișul Hirtibaciului).

**Vegetația.** Particularitățile reliefului, climei și solului imprimă vegetației de pe teritoriul județului Brașov o serie de caracteristici locale. Formele de relief caracteristice, muntele și depresiunea, măresc contrastele de vegetație, tot atît de evidente ca și în cazul climei, solului și rețelei hidrografice. Distribuția altitudinală a climei și solului se reflectă în zonalitatea verticală a vegetației. Dacă munții înalți și mijlocii sînt îmbrăcați cu masive păduri de rășinoase, pe cei joși dominante sînt

foioasele. Pe teritoriul județului pădurile acoperă azi o suprafață destul de mare, circa 183 700 ha. În trecut, suprafața împădurită era mult mai extinsă decât astăzi; solurile de pădure de pe întinsul depresiunilor și cele câteva pîlcuri de păduri ce au mai „supraviețuit” în aceste zone sînt o mărturie a existenței vegetației forestiere în trecut. Cu excepția celor mai înalte vîrfuri de munți, unde dominante sînt stîncile goale și pajiștile alpine, pădurea acoperea în trecutul îndepărtat aproape întreg teritoriul județului Brașov. Comparativ cu alte județe ale țării, de pildă cu județul Vrancea, distrugerea pădurii în județul Brașov s-a făcut mult mai restrîns și numai în zona cea mai joasă, în depresiuni, pentru extinderea terenurilor cultivate sau pentru a fi transformate în locuri de pășunat.

Crestele cele mai înalte ale munților Făgăraș, Piatra Craiului, Leaota, Bucegi, Piatra Mare și Ciucaș, cu peste 1 700—1 800 m altitudine, sînt acoperite de vegetație alpină și sub-alpină, formată din ierburi scunde, în care predomină rogozul alpin (*Carex curtula*), părușca (*Festuca supina*), țepoșica (*Nardus stricta*) și tufișuri de arbuști, ca: afin (*Vaccinium myrtillus*), smirdarul (*Rhododendron kotschy*), jneapăn (*Pinus montana*) etc.

De la 1 700—1 800 m în jos începe domeniul forestier, al pădurilor de rășinoase și foioase. Datorită intervenției omului, limita superioară a pădurii este foarte neuniformă, coborînd în unele locuri pînă la 1 600 m (Făgăraș) (fig. 14).

Pădurea de molid (*Picea excelsa*) ocupă partea superioară a etajului forestier, coborînd pînă la 1 500 m, local chiar pînă la 1 300 m (versantul nordic al Făgărașului). Alături de molid, în aceste păduri mai apare paltinul de munte (*Acer pseudo-platanus*), sorbul de munte (*Sorbus aucuparia*) și foarte rar, mai ales în Făgăraș, și Bucegi, zadă (*Larix decidua*) în exemplare răzlețe. Monotonia pădurilor de molid este întreruptă din loc în loc de poieni folosite în exclusivitate pentru pășunat.

În partea inferioară a pădurilor de molid, sub 1 500—1 300 m, începe să-și facă apariția exemplare rare sau pîlcuri de fag, care reduce întunecimea și uniformitatea molidișurilor. Această zonă de amestecate — rășinoase cu fag — are o dezvoltare mare în Ciucaș, Bucegi, Piatra Craiului, Făgăraș și coboară

pină la 1 000—700 m. Pădurea de amestecate — molid, brad și fag — acoperă pe o suprafață destul de întinsă înălțimile mijlocii ce coboară către șesul depresionar al Bîrsei și Făgărașului.

Baza înălțimilor muntoase, mai bine zis poala muntelui, este îmbrăcată de păduri de fag, care pot coborî pină al 700—500 m și uneori chiar mai jos. Pădurea de fag (*Fagus silvatica*), care de regulă acoperă treapta munților scunzi, măgurile și piemonturile înalte ale județului, poate pe alocuri să urce foarte mult în munte (1 350—1 500 m); o zonă de maximă dezvoltare a fagului este pe versantul vestic al Perșanilor, expus maselor de aer umed, unde precipitațiile ating 800—900 m.

Făgetele pure, situate la peste 1 300 m, între fișia pădurii de esențe amestecate și molidișuri pure, apar destul de frecvent în Bucegi și Făgăraș. Acest fenomen este cunoscut sub denumirea de inversiune de vegetație și își are cauzele în condițiile topoclimatice de sol, relief, intervenția omului etc.; în văile strîmte și umede, molidul coboară pină spre poala muntelui, în timp ce fagul îmbracă partea superioară a versanților. Pe teritoriul județului Brașov cazurile de inversiuni de vegetație sînt numeroase. Astfel, gorunul este găsit la 1 050 m la Poiana Brașov, învecinîndu-se cu molidul; bradul, spre localitatea Noua, pătrunde adînc în zona gorunului, iar molidul coboară sub 800 m (V. Stănescu, 1958). Versantul vestic al Mășivului Postăvarul este acoperit, în jumătatea superioară, din spre Poiana Brașov, de fag, iar în cea inferioară se dezvoltă bradul, ce coboară la 600 m.

Etajul forestier se încheie în partea cea mai joasă cu pădurea de stejar (*Quercus robur*) și gorun (*Quercus petraea*) care, de regulă, acoperă versanții luminoși și calzi, expuși spre sud și est.

În multe masive din arealul județului, în etajul pădurii, în anumite condiții locale (expoziție, înclinarea versanților, sol etc.) apar și petice de vegetație stepică. Așa de exemplu, pe versantul sudic, însoțit, al Tîmpei crește în condiții optime colilia (*Stipa pulcherima*, *S. capillata*); pe dealul Lempeș și Dealul Lat, ce se ridică peste șesul depresionar al Bîrsei, se



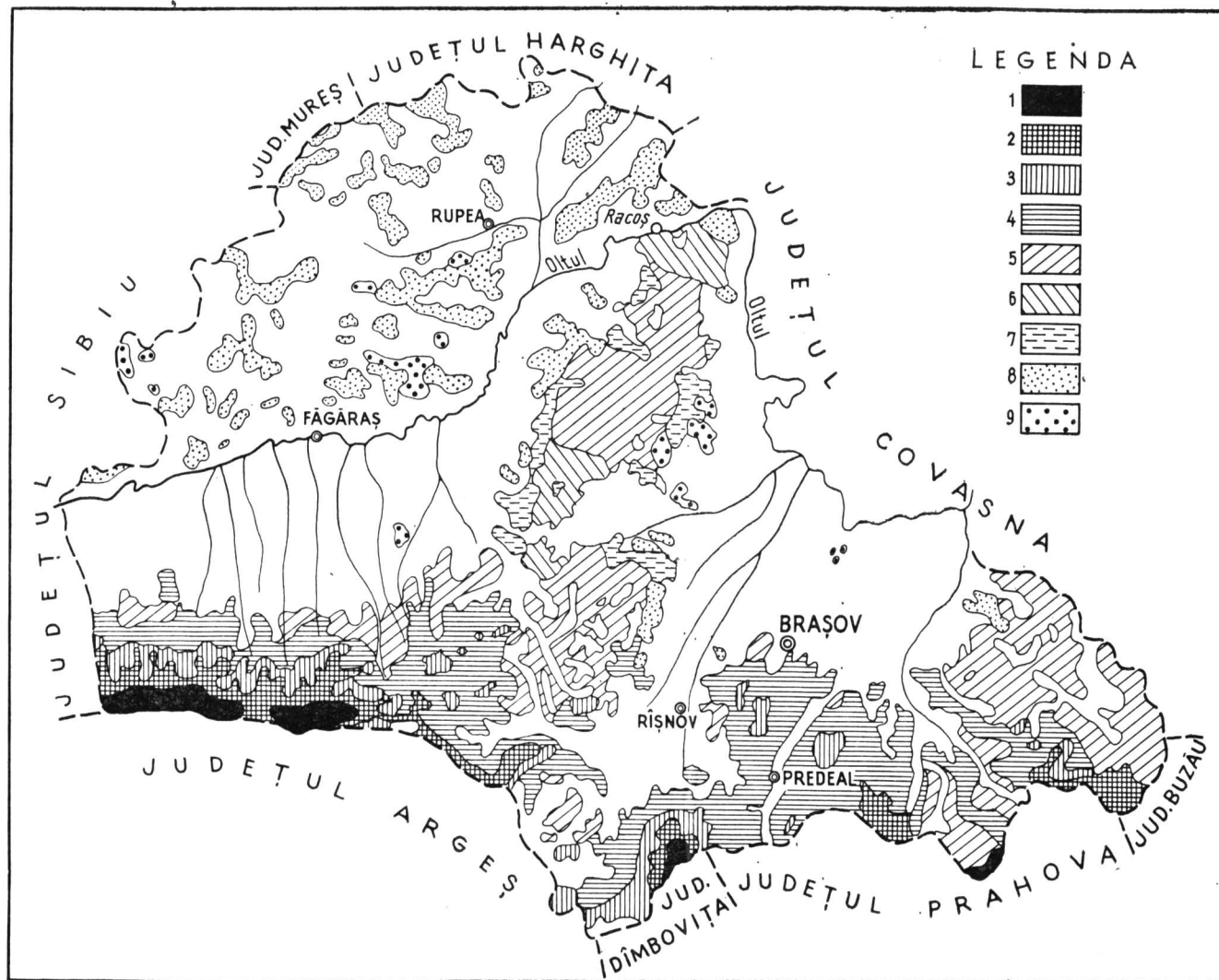


Fig. 14. — Repartiția pădurilor (după *Harta geobotanică*, 1960, sc. 1 : 500 000).

1, Ierburi alpine și tufisuri pitice în care predomină *Rhododendron kotschyi*, *Salix herbacea* și alți arbuști; 2, ierburi (*Agrotis rupestris*, *Festuca suspensa*, *Nardus stricta* etc.) și tufisuri subalpine (*Pinus montana*, *Alnus viridis*, *Juniperus sibirica*); 3, păduri de molid (cu predominarea lui *Picea excelsa*); 4, păduri amestecate de molid, brad, fag

(*Picea excelsa*, *Fagus sylvatica*, *Abies alba*); 5, păduri de fag montane (*Fagus sylvatica*); 6, păduri de fag, dealuri și podișuri; 7, păduri de fag în alternanță cu păduri de gorun (*Quercus petraea*); 8, păduri de gorun în amestec cu alte specii de foioase; 9, păduri de stejar pedunculat (*Quercus robur*).



dezvoltă arbuști xerofili, ca: migdalul pitic, porumbarul, păducelul etc.

Față de bogăția forestieră a înălțimilor muntoase, șesul depresionar apare „gol”, fiind lipsit total sau aproape total de păduri. Așa cum s-a arătat mai sus, în trecutul îndepărtat, șesul depresionar era acoperit de întinse păduri de stejar și gorun. Astăzi, ca mărturie a vechilor păduri, s-au mai păstrat numai câteva pîlcuri în apropierea comunelor Măgurele și Cristian și la poalele Munților Baraolt. De asemenea, tot în această zonă se mai păstrează câteva pîlcuri de stejari (*Quercus robur*, caracteristic regiunilor de cîmpii înalte).

Alături de vegetația zonală descrisă mai sus, pe teritoriul județului Brașov se dezvoltă și vegetația azonală. Caracteristice în acest sens sînt pădurile de lăcoviște de la Prejmer, formate din frasin, ulm de cîmpie, jugastru, plop, anin negru și alb etc.

Prezența în lungul văii Oltului și în apropierea acestuia a unei întinse suprafețe mlăștinoase a dus la apariția unei vegetații caracteristice, în care predomină asociațiile hidrofile. Cele mai reprezentative zone mlăștinoase sînt cele de la Prejmer, Hărman, Mîndra-Șercaia etc. Mlaștinile s-au extins foarte mult (numai în Depresiunea Brașov suprafața mlăștinoasă depășește 610 ha) în detrimentul suprafețelor arabile. Astăzi, prin diferite mijloace hidrotehnice (în special prin drenări), pot fi folosite aceste suprafețe la pășunat și chiar la unele culturi.

Mlaștinile eutrofe au păstrat în perimetrul lor specii relict, care s-au retras în locurile cele mai umede, în apropierea izvoarelor. Aceste locuri cu o umiditate maximă sînt cunoscute sub denumirea locală de „Rogoze”, „La tauri”, „Stupini”, „Belți”. Cea mai tipică zonă mlăștinoasă este cea de la Hărman, plină de izvoare reci, unde apar o serie de plante relict, ca: *Claudium mariscus*, un relict glaciatic; *Pedicularis sceptrum-carolinum*, relict glaciatic dezvoltat în Arctica și care la Hărman atinge punctul cel mai sudic din lume; *Swertia perennis*, element nordic boreal destul de rar întîlnit în România; *Armeria alpina* ssp. *barcensis*, o subspecie endemică localizată exclusiv în complexele mlăștinoase de la Hărman — Prejmer — Stu-

pini; *Drosera anglica*, care atinge aici limita sudică de pe teritoriul României etc.

Supraviețuirea și conservarea acestor plante rare, glaciare, în zona cea mai joasă a județului Brașov, se datorește, în afara umidității ridicate, și condițiilor climatice și în special celor topoclimatice. Frecvența mare a inversiunilor de temperatură, prezentă chiar și în lunile de vară, temperatura foarte scăzută ( $-38,5^{\circ}\text{C}$  la Bod), precum și temperatura scăzută a izvoarelor ( $7^{\circ}\text{C}$  vara) creează un mediu favorabil dezvoltării acestor plante.

Data fiind importanța științifică pe care o prezintă aceste mlaștini (aici fiind singurul loc din țara noastră care are unele plante turbicole), este necesar ca o parte din ele să fie ocrotite și amenajate în acest scop.

**Fauna.** Rezultat al unei întreprinderi de areale (teritoriul județului Brașov prezintă diferite medii de viață), fauna este și ea îmbelșugată, cu diferite specii de animale, extinsă pe variatele forme de relief, din creștetul munților și pînă în lunca joasă a Oltului. În linii mari, fauna se repartizează după formele majore de relief și după mediu — terestru sau acvatic —, dar datorită posibilităților de mobilitate, arealele diferitelor specii au o largă întrepătrundere. Exemplare rare sau de mare importanță cinegetică populează în special formele împădurite ale reliefului înalt ale județului, pe uscat și în ape. Dintre toate, fauna de mamifere este cea mai reprezentativă și de cel mai mare interes nu numai peisagistic, dar și economic.

Pe culmile crenelate ale Făgărașului, adaptate unui mediu de viață aspru — euriterme —, stăpîne sînt caprele negre (*Rupicapra rupicapra*), numărîndu-se cu sutele; este o frumoasă antilopă a cadrului natural carpatic, pe cale de dispariție în restul Europei. Ea are o răspîndire limitată. În iernile grele coboară și spre depresiuni sau chiar în pădurile de pe marile înălțimi unde caută hrană. Exemplarele din Carpați se deosebesc de cele din Alpi prin mărimea și spontaneitatea lor în mișcare. În timpul verii, pînă în zona alpină, în preajma stînelor de pe Ciucas, Bucegi, Piatra Craiului și Făgăraș ajung urșii (*Ursus arctos*) și lupii (*Canis lupus*); nu sînt rare cazurile

cînd prin jnepenișurile de pe Ciucaș și Bucegi se pot vedea și iepuri (*Lepus europaeus*).

Nedespărțită de abruptele povîrnișuri alpine trăiește și o bogată faună ornitologică: vulturul pleșuv (*Gyps fulvus fulvus*), acvila de piatră (*Aquila heliaca heliaca*), mierla de piatră (*Monticola saxatilis*), cînteza alpină (*Montifringella nivalis*), fisa alpină (*Anthus spinoleta*) etc. Fluturașul de piatră (*Tichodroma muraria*) este o pasăre eratică, locuitor al munților înalți de natură calcaroasă, care în timpul iernii coboară pînă în apropiere de orașul Brașov. În zona alpină, mai ales în Bucegi, se întîlnesc în timpul verii o serie de gasteropode, coleoptere și numeroase specii de fluturi.

În desîșurile pădurilor de munte se află mult mai multe efective de animale decît în zona alpină: cerbul, căpriorul, ursul, mistrețul, risul, lupul, vulpea, veverița, apoi numeroase păsări.

Cerbul (*Cervus elaphus*), nu numai în pădurile de munte, dar ajungînd și pînă în ținutul dealurilor, este cel mai decorativ animal al ținuturilor noastre; fiind pe locul întîi sub raport cinegetic, cu trofee mult căutate, reprezintă o podoabă a faunei carpatice, mult prețuită la expozițiile internaționale. Diverse relicte ne arată că cervidele erau elemente comune pădurilor de altădată din ținuturile joase ale depresiunii brașovene. Munții Făgăraș au mari și însemnate efective, iar unele exemplare sînt de o rară frumusețe și mărime, ajungînd la circa 300 kg greutate. Cerbul lopătar, colonizat, se găsește doar în pădurile din Colinele Tîrnavelor.

Căpriorul (*Capreolus capreolus*), în termen popular căpriora, cu mare areal ecologic, populează toate pădurile de pe teritoriul județului, însă în număr mai mare în Făgăraș, Bucegi, Ciucaș și Perșani, unde ajunge la o densitate de opt exemplare la sută de hectare de pădure; de multe ori apare și în zona agricolă. Mistrețul (*Sus scrofa*) se află mai mult în munții scunzi și în pădurile de deal; aria lui de răspîndire se leagă de păduri, fiind preferate îndeosebi cele din Perșani. Ursul (*Ursus arctos*) trăiește în efective mari în Ciucaș, Bucegi, Piatra Craiului și Făgăraș; este un element faunistic valoros; risul (*Felix lynx*) denumită și „pantera Carpaților”, este răs-

pîndit în toate pădurile de munte și mai ales de rășinoase, în special din Făgăraș, ca și jderul de scorbură (*Martes martes*).

În biotopul pădurilor de munte lista animalelor este bogată și variată; din ea nu lipsesc ciocănitoarea, o serie de păsări cîntătoare și nici cocoșul de munte (*Tetrao urogallus*), pasăre specifică pădurilor de molid, ca și ierunca (*Tetrastis bonasia*), care ajunge și prin zona dealurilor din Podișul Hîrtibaciului. Potîrnichea (*Perdix perdix*), pasăre de mare interes vînatorească, originară din ținuturile stepice, s-a adaptat și în cadrul depresiunilor, iar fazanii, colonizați, sînt bine reprezentați în zona dealurilor.

Dintre reptile se pot menționa vipera comună (*Vipera berus*), șopîrla de munte (*Lacerta vivipara*), tritonii de munte (*Triturus montandoni*), iar dintre batracieni, broasca brună de munte (*Rana temporaria*).

În mediul păduros și mai ales în făgete rozătoarele sînt bine reprezentate prin pîrșul mare (*Ghlis ghlis*), pîrșul mic (*Dyromis nitedula*), pîrșul de alun (*Muscardinus avellanarius*), veverița (*Sciurus vulgaris*) și șoarecele gulerat (*Apodemus tauricus*).

Fauna ihtiologică se repartizează după caracterele sistemelor hidrografice. În apele de munte și în unele lacuri, cu valoare economică, este nelipsit păstrăvul (*Salmo trutta fario*), iar în unii afluenți ai Oltului din cadrul depresiunilor lipanul (*Thymallus thymallus*) și moioaga (*Barbus meridionalis petenyi*). În Olt se află scobariul (*Chondrostoma nasus*) și mreana (*Barbus barbus*), alături de crap și alte specii.

Lîngă localitatea Prejmer, unde condițiile mediului sînt dintre cele mai favorabile (mai ales existența izvoarelor cu apă rece și limpede din fruntea Piemontului Săcele), a luat ființă o păstrăvărie, vestită în toată țara pentru mărimea exemplarelor obținute.

Fauna constituie o bogăție de preț a județului, prin valoarea economică a unor specii, cît și ca atracție pentru turiști și vînători și de aceea trebuie ocrotită.

**Monumentele naturii.** Puține sînt județele țării noastre în care natura să fi fost așa de generoasă cum a fost cu arealul



pe care se desfășoară județul Brașov. Contrastele puternice de relief au favorizat existența unui mediu geografic cu calități deosebite. Alături de nenumăratele monumente istorice, arheologice, folclorice etc., potențialul turistic este sensibil ridicat de o serie de plante și animale rare, ocrotite în rezervații, cât și de unele elemente de relief sau ale substratului geologic.

*Rezervații floristice și faunistice.* Dată fiind importanța științifică pe care o prezintă unele specii de plante și animale, cât și raritatea lor (se găsesc în foarte puține locuri în țară), multe din ele pe cale de dispariție, o serie de sectoare de pe teritoriul județului Brașov, unde acestea se dezvoltă, au fost declarate rezervații naturale. Dintre acestea amintim :

— Pajiștile crestei Pietrii Craiului, unicul loc din țară unde crește garofița Pietrii Craiului (*Dianthus callizonus*), specie apărută la sfârșitul terțiarului. Tot în această zonă cresc o serie de plante endemice, ca : *Linaria alpina*, *Saxifraga demisa*, *Draba kotschyi*, *Daphne cneorum* etc. În Piatra Craiului, în afară de alte animale de mare interes științific și cinegetic, trăiesc și numeroase capre negre, ajungînd pînă la patru exemplare la suta de hectare.

— Tîmpa, parcul de recreere al brașovenilor, reprezintă nu numai un punct de atracție pentru turiști, ci și un „laborator” pentru oamenii de știință. Printre raritățile floristice ce cresc pe Tîmpa importante sînt : crucea voinicului (*Hepatica transilvanica*), de origine terțiară, obsiga bîrsana (*Bromus barcensis*), *Coronilla coronata* etc. Pe versantul sudic, uscat și însorit, se dezvoltă petice de stepă unde cresc colilia (*Stipa pulcherima*), iacintul sălbatic (*Hyacinthella lencophacee*), originar din stepele răsăritene etc.

— În nord-vestul comunei Hărman se ridică dealurile Cetății (Lempeș) și Sîntpetrului ; pe versanții expuși spre est și sud-est ai acestor dealuri se află poieni cu vegetație stepică, unde cresc plante, cum sînt colilia (*Stipa pulcherima*), rogozul pitic (*Carex humilis*), jaleșul (*Salvia nutans*) etc. Aceste pajiști, precum și zona împădurită din jurul lor, unde se dezvoltă o serie de specii de silvostepă, ca migdalul pitic (*Amygdalus nana*), porumbarul (*Prunus spinosa*) etc., sînt zone ocrotite.

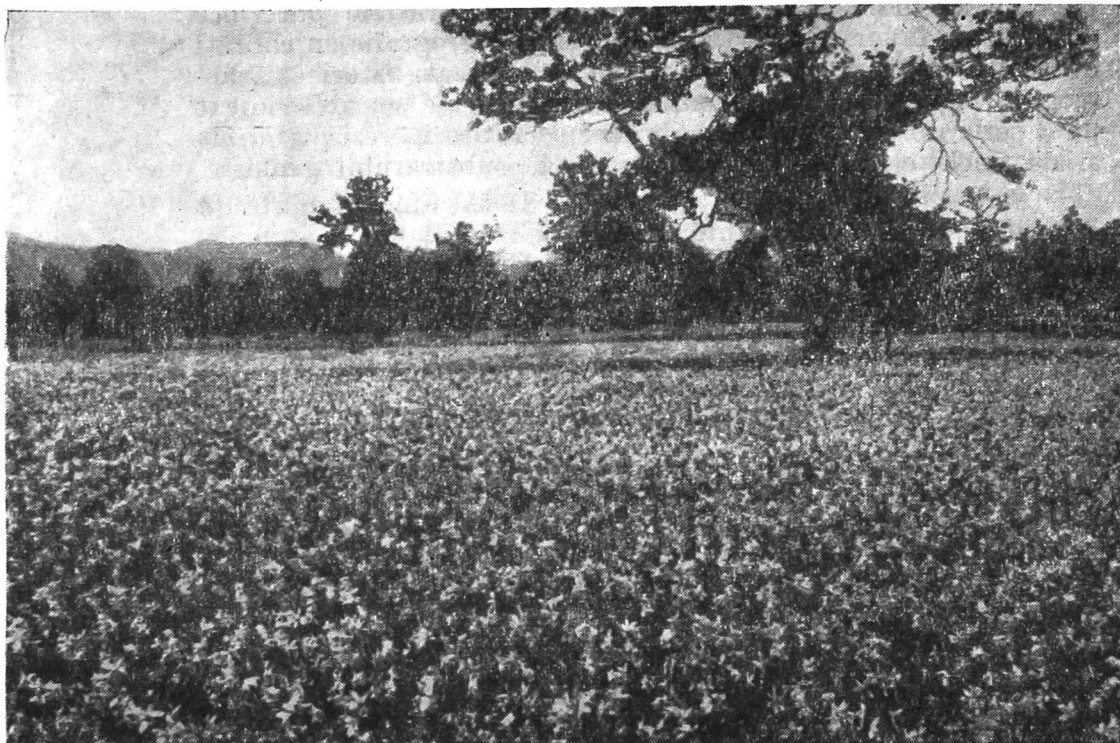


Fig. 15. — Poiana narciselor — Făgăraș-Vad (foto Edit. meridiene).

— Mlaștina eutrofă de la Hărman adăposteste o vegetație endemică formată din jimla (*Armeria alpina* sp. *bracensis*), Țara Birsei fiind unicul loc din țara noastră unde se poate dezvolta; rogozul mare (*Clodium mariscus*) crește la Hărman, în cel mai sudic punct din țară.

— Stejarii seculari de la Cristian — Brașov, care se pare că ar avea o vîrstă între 400 și 600 de ani, reprezintă o mărturie a vechii păduri ce acoperea în trecut întreaga depresiune a Birsei.

— Poiana de narcise din Dumbrava Vadului ocupă o suprafață de circa 400 ha. Pe această suprafață, printre stejarii răriți, cresc mii de narcise sau carpine (*Narcissus stellaris*) (fig. 15).

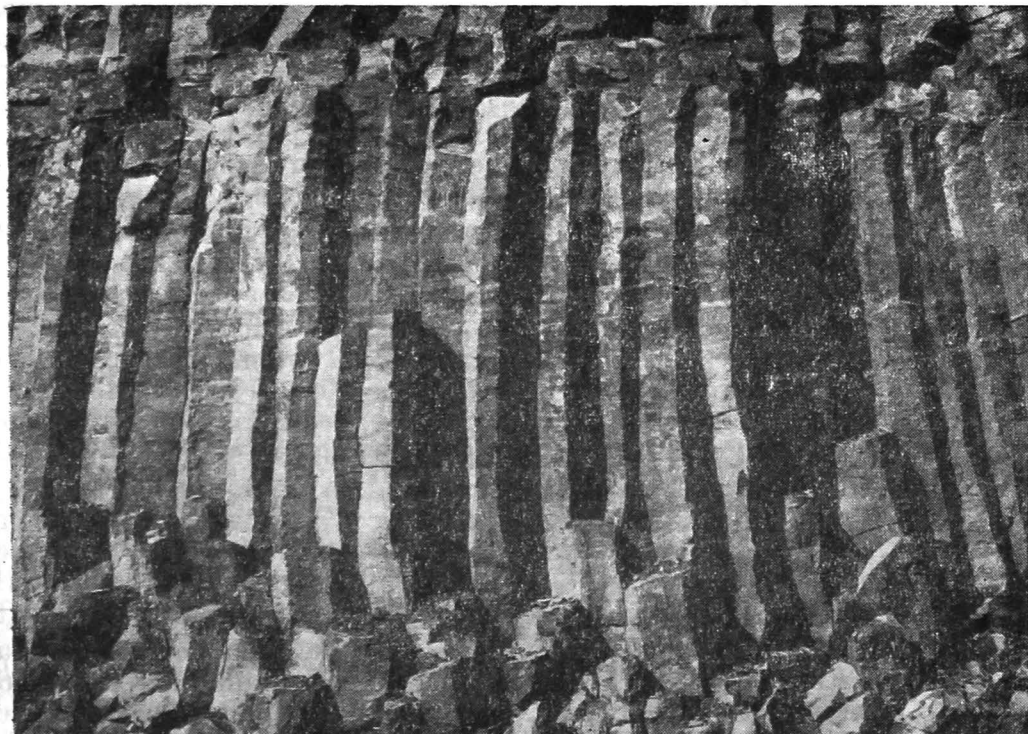


Fig. 16. — Coloanele de bazalt de la Racoș (foto V. S e n ̂ c u).

Substratul geologic al județului Brașov se reflectă adesea în relief prin formele pe care le dă. Ele prezintă atât un interes științific, ca elemente geologice în explicarea diferitelor procese de evoluție a teritoriului, cât și unul turistic, educativ, prin frumusețea sub care apar. Astfel, sînt bazaltele de la Racoș aflate în imediata apropiere a gării localității respective (fig. 16). Originea lor este neovulcanică, fiind dispuse peste sedimente de vîrstă daciană. Aceste bazalte apar sub forma unor coloane cu o înălțime de circa 10—15 m, deasupra cărora se găsește un strat de lave neseperate în prisme.

În afara acestora, pe teritoriul județului Brașov au mai fost descoperite o serie de puncte fosilifere declarate, de asemenea, rezervații naturale. Așa este punctul fosilifer de la Carhaga din Munții Perșani, între comunele Augustin și Racoș, în zona văii cu același nume. În acest punct s-au descoperit unele specii noi din fauna berriasiană. Un al doilea punct fosilifer în Munții Perșani se află în apropierea satului Ormeniș, unde, în marnele cretacice cenușii, s-a descoperit o bogată faună de amoniți.



## POPULAȚIA ȘI AȘEZĂRILE

**Considerații de geografie istorică.** Rezultatele cercetărilor, arheologice, precum și numeroase alte dovezi ne dau certitudinea locuirii din cele mai vechi timpuri a teritoriului actualului județ Brașov, care oferea posibilități multiple de existență și de habitat. Descoperirile arheologice atestă locuirea încă din neoliticul inferior, adesea pe aceleași vetre pe care așezările și-au continuat existența până în zilele noastre. Manifestările de viață economică și culturală din neoliticul inferior sînt puse în evidență pe teritoriul a numeroase localități, printre care Peștera, Rîșnov, Cristian, Vulcan, Feldioara, Hărman, Hălchiu, Bod, Săcele, Codlea, în unele dintre ele fiind de asemenea prezente urme din epoca bronzului.

Condițiile mediului natural au favorizat o îndelungată locuire a unor făuritori de vechi și suprapuse civilizații. Dintre acestea, civilizația daco-romană este mai bine reprezentată la Cumidava (sud de Rîșnov), unde au fost descoperite urmele unui castru roman, pe vatra unei vechi așezări dacice, iar în zona Cuculata, Ungra și la Cincșor, în Țara Oltului, sînt men-

ționate alte două castre romane. Tradiția locală vorbește, de asemenea, de un vechi edificiu întărit, poate tot un castru roman, la vest de orașul Făgăraș.

Descoperirile de tezaure monetare, datînd încă din perioada daco-romană, atestă existența unor însemnate legături de schimb, deci și a unei populații autohtone, cu anumite ocupații și cu un anumit nivel de trai. Ele se continuă în perioada pre-feudală și feudală, așa cum dovedesc tezaurele monetare de la Zărnești, Sinpetru, Bran, Cincșor, Comăna de Sus, Făgăraș etc.

Maghiarii, sașii și secuii sosiți pe aceste meleaguri au găsit aici așezări românești bine constituite, pe care începînd cu secolul al XIII-lea le întîlnim menționate în documentele istorice referitoare la Țara Bîrsei, Țara Oltului și celelalte ținuturi, fapt dovedit și de însăși organizarea teritorială în „țări”.

Aceste ținuturi de veche populare românească se bucurau, în perioada feudală, de o autonomie locală și aveau legături permanente cu cele de peste munți. Menționarea documentară tîrzie a așezărilor omenesti de pe actualul teritoriu al județului Brașov marchează numai momentele cînd ele au intrat în atenția feudalilor străini, sau cînd au constituit obiectul unor danii din partea domnitorilor Țării Românești care stăpîneau Țara Oltului. Oricum, așezările omenesti aveau o existență îndelungată, înainte de menționările documentare. Economia lor agricolă și pastorală au creat o bază, după care s-au dezvoltat o serie de meșteșuguri, începînd cu ultimele decenii ale secolului al XII-lea și primele din cel de al XIII-lea, printre meșteșuguri trebuind menționate, în primul rînd, prelucrarea pieilor, a lînii, a metalelor etc.

Potrivit menționărilor documentare, majoritatea așezărilor omenesti care formează rețeaua actuală a județului existau în secolul al XVI-lea. Situate de-a lungul căilor de comunicație, vechile drumuri comerciale care se orientau spre pasurile carpatice și spre interiorul Transilvaniei, iar de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea pe traseele feroviare și rutiere modernizate s-au dezvoltat în mod diferit, în funcție de etapele istorice parcurse.



Toți acești factori au contribuit la o anumită evoluție a numărului de locuitori, afectată însă de migrațiile de populație, mai ales peste Carpați, în secolele XVIII și XIX, în Muntenia și Moldova, ca și de războaie. O urmărire mai precisă a evoluției populației este posibilă mai cu seamă de când s-au instituit primele recensăminte, organizate pe baze metodologice științifice, care ne oferă date comparabile.

### Populația. Număr, repartiție, structură

Evoluția numerică a populației din cuprinsul actualului județ Brașov, urmărită pe baza datelor recensămintelor din ultimele șase decenii ale secolului nostru, a avut un mers ascendent. Dacă în anul 1910 populația se cifra la 219 045 de locuitori, numărul lor a crescut progresiv la 265 414 în anul 1930, apoi la 300 836 în anul 1948; creșterea se continuă mai accentuat în anii economiei planificate, ajungându-se la 373 941 de locuitori în 1956, iar cu zece ani mai târziu, la 442 693 de locuitori. La 1 ianuarie 1970 atinsese 470 974 de locuitori. Aceasta înseamnă mai mult decât dublarea numărului de locuitori în decursul celor șase decenii analizate.

Pentru perioada 1910—1970, ritmul mediu de creștere a atins aproape  $4,2\%$ . Pe intervale de timp mai scurte, între două recensăminte, evoluția populației a fost influențată de cele două războaie mondiale, de ritmul de dezvoltare a economiei și de politica demografică oglindită în legislație. Astfel, între 1910 și 1930, perioadă în care se include primul război mondial, ritmul mediu de creștere a fost de  $2,3\%$ . În perioada următoare, 1930—1948, care a cuprins al doilea război mondial, ritmul mediu de creștere este și mai scăzut, reprezentând  $1,9\%$ . O dată cu trecerea la economia planificată și cu îmbunătățirea condițiilor de viață, ritmul de creștere atinge  $9,1\%$  între 1948 și 1966, scăzând apoi la 6,8 între anii 1956 și 1966.

Prin corectarea legislației referitoare la problemele demografice, după ultimul recensământ s-a obținut o creștere medie de  $9,4\%$ . În acești indicatori de creștere medie a populației pe



an la 1 000 de locuitori se cuprinde atît sporul natural, cît și cel migratoriu. Dezvoltarea în ansamblu a economiei și mai ales a industriei, ca factorul cel mai dinamic, a influențat ritmul de creștere numerică a populației, atît prin spor natural, cît și prin stabilirea definitivă a persoanelor atrase din alte județe ale țării către noile și puternicele unități economice din orașe, cît și de alte „centre de apel” de importanță mai mică.

În anul 1969, indicele natalității pentru județul Brașov ( $22,3\text{‰}$ ) era cu puțin mai mic decît valoarea medie pe țară ( $23,5\text{‰}$ ).

Creșterea numerică a populației urbane în perioada de 60 de ani analizată a fost condiționată de funcționalitatea fiecărui oraș, realizîndu-se sporuri însemnate în majoritatea cazurilor. Nu trebuie însă pierdut din vedere faptul că cele mai multe orașe din județul Brașov au apărut în această formă administrativă mai tîrziu (Predealul în 1948), iar altele abia în ultimele două decenii.

Ponderea populației urbane în anul 1910 era de numai 21,0% din total. În perioada dintre cele două războaie mondiale, căreia îi corespunde și o relativă dezvoltare funcțională a Brașovului și Făgărașului, populația urbană a crescut puțin, astfel că în anul 1930 ea reprezenta 25,1% din total.

Ritmul de creștere a populației urbane se intensifică o dată cu transformările produse în anii cu economie planificată, prin apariția a numeroase orașe, atît ca urmare a schimbării funcțiilor unor localități rurale (Codlea, Rîșnov, Săcele, Zărnești, Rupea), sau a dezvoltării stațiunii climaterice Predeal, cît și prin construirea noului oraș Victoria. Astfel, la recensămîntul din anul 1956, ponderea populației urbane era de 54,2%, iar după un deceniu ajunsese la 61,4%. Dezvoltarea funcțională a orașelor a schimbat progresiv raportul în favoarea acestora, atîngînd 68,0% (1970), fapt care situează județul Brașov pe unul dintre primele locuri pe țară, din acest punct de vedere.

Creșteri însemnate ale numărului de locuitori s-au produs și într-o serie de așezări rurale, care prin activități industriale proprii sau prin participarea forței de muncă în alte centre

au cunoscut o schimbare a structurii populației active, deci și o transformare funcțională. Dintre acestea menționăm în primul rând pe cele din împrejurimile Brașovului: Bod, Cristian, Prejmer, Sînpetru, Vulcan, Hărman etc. În același timp, trebuie menționată descreșterea numărului de locuitori în 17 comune, dintre care 11 sînt situate în Depresiunea Făgărașului, majoritatea fiind la distanțe mai mari de oraș. Această stare de lucruri se explică prin migrarea definitivă a unor locuitori spre orașe.

Condiționată de factori istorici, sociali, economici și naturali, repartitia populației pe teritoriul actual al județului Brașov s-a schimbat de la o etapă la alta. În ultimele două decenii ale secolului nostru, și mai cu seamă în anii construcției socialiste, s-au produs cele mai sensibile diferențieri. Fără a fi lipsită de așezări permanente, deși uneori acestea sînt reprezentate doar prin cabane, stațiuni climaterice sau stîne, locuite numai o parte din an, dar stabile, zona montană are densitatea cea mai mică de locuitori. De altfel, hotarele satelor se întîlesc pe cumpenele de apă ale munților, pe care-i cuprind ca teritoriu cu utilizări economice complementare în raport cu terenurile agricole. Cea mai mare densitate de populație revine arealelor de așezări din zonele depresionare grupate în jurul centrelor industriale și pe traseele principalelor căi de comunicație.

În urma recensămîntului din anul 1910, majoritatea așezărilor din actualul județ Brașov se încadrau în categorii de densitate mică (sub 40 loc./km<sup>2</sup>) și mijlocie (40—60 loc./km<sup>2</sup>). Excepție făceau doar comunele Prejmer, Bod, Cristian și orașele Brașov și Făgăraș (fig. 17).

O dată cu dezvoltarea funcțiilor celor două orașe existente, în 1930, are loc trecerea Brașovului, Făgărașului, ca și a comunelor de atunci, Rîșnov, Sînpetru și Teliu, în categorii superioare de densitate. Schimbări și mai sensibile se produc în anii economiei planificate, în primul rând ca urmare a industrializării socialiste. Cea mai mare densitate a populației în 1956 (peste 450 loc./km<sup>2</sup>) revenea tot orașelor, urmate de comunele Prejmer și Cristian (peste 120 loc./km<sup>2</sup>) și de localitățile abia intrate în categoria orașelor mici (sub 100 loc./km<sup>2</sup>).

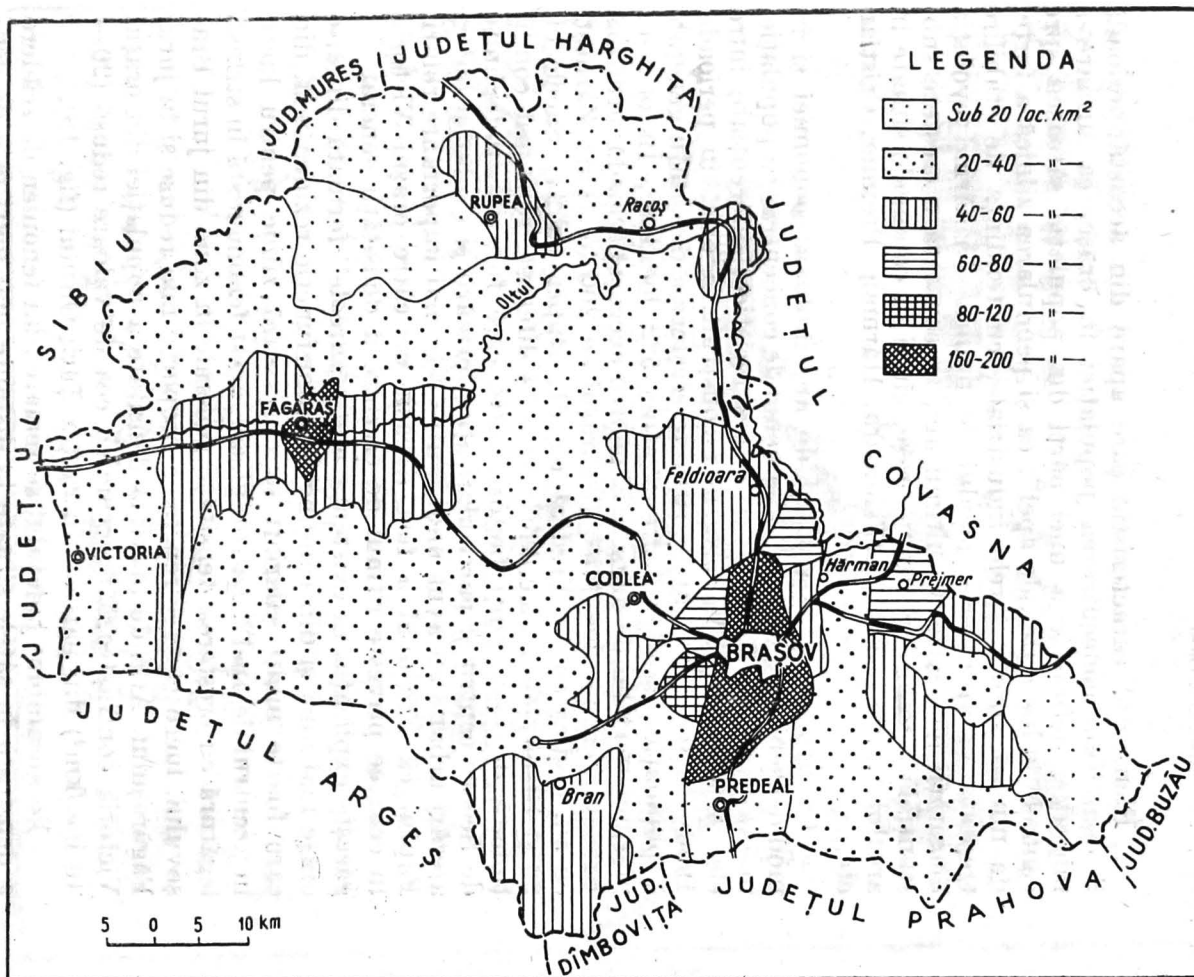


Fig. 17. — Densitatea populației — 1910.

Elementul caracteristic care apare din această perioadă îl constituie concentrarea populației în orașe, ca urmare a migrației definitive a unei părți din populația sătească spre centrele industriale „de apel”, ca și pendularea zilnică a forței de muncă spre centrele industriale, cu tendința de stabilire treptată în apropierea locului de muncă. Urmărind evoluția densității populației în ultimii ani, se constată o creștere substanțială a valorilor atât în orașe, cât și în comunele situate în arealul lor de influență (Feldioara, Hărman, Prejmer, Cristian etc.).

Ca urmare a dezvoltării de ansamblu a economiei și în mod deosebit a industriei, fenomenul de concentrare a populației în orașe a luat forme foarte caracteristice, diferențiate între ele. Astfel, orașul Victoria, nou construit, a avut în perioada 1956—1970 cel mai intens ritm de creștere a densității generale a populației, creștere care a atins 522 loc./km<sup>2</sup>. În ordinea mărimii sporului de densitate, pentru aceeași perioadă, urmează Brașovul cu 202 loc./km<sup>2</sup>, Făgărașul cu 200 loc./km<sup>2</sup>, Zărnești cu 56, Codlea cu 43, Predeal cu 31, Rupea cu 24, Săcele cu 22 și Rîșnov cu 13 loc./km<sup>2</sup>. Această diferențiere a fost condiționată de mai mulți factori, între care funcțiile îndeplinite de fiecare centru și particularitățile formării și evoluției lor ca așezări urbane au avut unul dintre cele mai importante roluri. Faptul că Brașovul a fost depășit de către orașul Victoria în ceea ce privește ritmul de creștere a densității generale își găsește explicația în existența unei „aureole” formată din alte orașe mai mici și din comune mari cu funcție rezidențială, din care foarte mulți salariați se deplasează zilnic pentru lucru în „centrul de apel”. La rîndul său, acest fenomen stă în strînsă legătură cu creșterea densității generale în zona din jurul Brașovului, lucru care se repetă în proporții mai reduse și în jurul Făgărașului. Aria de maximă densitate a populației din orașul Victoria contrastează puternic cu cea de valoare redusă (20—40 loc./km<sup>2</sup>) din partea centrală a Țării Oltului (fig. 18).

Pe ansamblul județului se remarcă un fenomen de scădere a densității în satele situate la distanțe mai mari față de centrele de „apel” și îndeosebi față de orașele Brașov și Făgăraș.

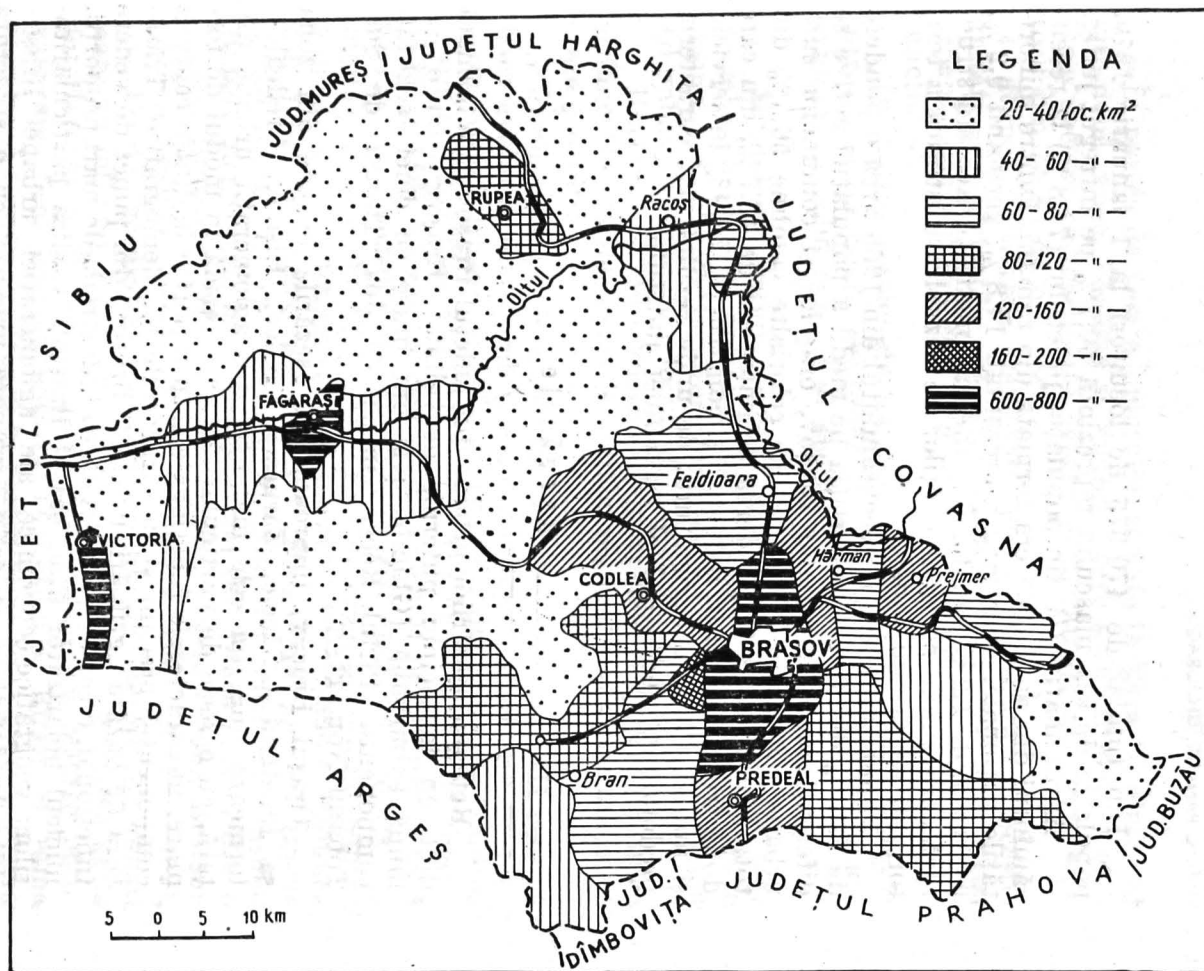


Fig. 18. — Densitatea populației — 1970.

Din totalul de 470 975 de locuitori la 1 ianuarie 1970, populația de sex masculin reprezintă 50,7% pe întregul județ.

Aproximativ 3/4 din populația județului (74,8%) la recensământul din anul 1966 era formată din români. Dintre minoritățile naționale, maghiarii reprezentau 14,8%, germanii 9,2%, iar restul de 1,2% locuitori de alte naționalități. Această structură corespunde particularităților de dezvoltare istorică a teritoriului actualului județ.

Populația activă la recensământul din 1966 avea o pondere de 52,6% din total. Repartiția pe medii a populației active se diferențiază, municipiului Brașov, orașelor și comunelor suburbane revenindu-le 49,3%, iar celorlalte comune 56,3% din total. În anul 1969, ponderea activilor era de 43,7%, din care două treimi lucrau în industrie și construcții, 28,9% în servicii, și numai 4,5% în agricultură, de unde rezultă clar caracterul predominant industrial al economiei județului.

## Așezările

Rețeaua așezărilor urbane din județul Brașov este formată dintr-un municipiu puternic dezvoltat — Brașov — cu o comună suburbană (Ghimbav) și opt orașe cu cinci localități componente (Pîrîul Rece, Timișu de Jos, Timișu de Sus, Tohanu Nou, Fișer).

Orașul Brașov, împreună cu așezările urbane din zona sa imediată — Săcele, Zărnești, Codlea, Rîșnov, Predeal — formează una din cele mai evolute aglomerații urbane din țară, cu o serie de particularități care rezidă în modul de formare, în caracterele funcționale și în raporturile dintre centrele componente, precum și în caracterele lor demografice. Trăsătura de bază a „grupării urbane” Brașov, din punct de vedere funcțional, o constituie activitatea industrială de mari proporții, nucleul polarizator fiind orașul Brașov. Analiza particularităților geografice-economice ale aglomerației urbane Brașov duce la definirea sa ca o „grupare urbană” cu o structură complexă.



În partea de vest a județului, situate în Țara Oltului, sînt alte două orașe, Făgăraș și Victoria, care s-au afirmat în ultimele decenii ca însemnate centre polarizatoare ale unor teritorii din ce în ce mai largi.

Rupea, localitate amplasată pe latura nordică a acestei unități administrative, se situează pe ultimul loc în rețeaua urbană, atît sub raportul numărului de locuitori, cît și sub cel funcțional.

În cadrul rețelei de așezări, orașul Brașov s-a integrat într-o arie de relații reciproce, arie care s-a extins continuu, evidențiind rolul central al acestuia.

**Municipiul Brașov**, principalul centru coordonator al vieții social-economice și culturale a județului, la 1 iulie 1970 însuma 185 571 de locuitori (împreună cu comuna suburbană Ghimbav), revenindu-i locul al cincilea între orașele țării.

Brașovul, avînd industria drept nucleu, este, prin mărimea și funcțiile urbane pe care le cumulează, unul dintre cele mai mari orașe ale țării.

Format în primele decenii ale secolului al XIII-lea, pe baza evoluției unor vechi așezări românești existente pe teritoriul vetrei urbane actuale, Brașovul a devenit oraș înaintea mării năvăliri tătare din 1241 (C. Daicoviciu și colab., 1963, p. 116). El este menționat documentar pentru prima oară în 1234 în așa-zisul *Catalogus Ninivensis*, unde este înscris sub numele de „Corona” (Fr. Killen, 1965, p. 10), iar pentru a doua oară sub denumirea de „Barasu”, cuprinzînd și regiunea din jurul său „Saxones Barasu” (*Documente privind istoria României*, C. I., 1951, nr. 5, 6). Alte denumiri ale orașului Brașov menționate în documente mai sînt Brasu (1271), Braso (1288), Brașov (1294), Brassov (1295), Brasso (1309), Brassou (1331), Corona (1341) etc. (C. Suciu, 1967, p. 101—102).

Poziția geografică constituie unul din factorii însemnați care au influențat dezvoltarea orașului Brașov. Situată la interferența unor regiuni geografice, fiecare cu resurse naturale specifice, complementare, Depresiunea Birsei și rama muntoasă care o încadrează în partea ei de sud : Ciucas, Piatra Mare, Postăvaru, Bucegi, Piatra Craiului, a impus un puternic

schimb de produse. Deși foarte impunători prin masivitatea lor, aparent greu de traversat, munții care înconjură Depresiunea Bîrsei au oferit atît în trecut, cît și în prezent, prin pasurile lor (Bran-Fundata, Predeal, Bratocea, Întorsura Buzăului, Oituz, Tușnad, Racoș, Vlădeni), posibilitatea unei puternice și intense circulații. Trecătorile carpatice au condiționat convergența unor importante căi comerciale orientate spre orașul Brașov (drumurile Branului, cel al Prahovei sau al Timișului, al Teleajenului, Buzăului, Brașovului, Ghimeșului etc.), care legau ținuturile transcarpatice cu cele dunărene, balcanice și mediteraneene.

Vatra orașului, apărută inițial pe locul actualului cartier Brașovul Vechi, se mută mai tîrziu sub poalele Tîmpei, pe un sector ferit de inundații și ușor de apărut. În evoluția teritorială, Brașovul s-a revărsat din partea superioară a Piemontului Orașului, pe toată suprafața lui, spre nord și est, afectînd cîmpia piemontană și, parțial, fundul Depresiunii Bîrsei; o mare extindere a orașului Brașov se mai constată pe valea Scheiului și pe conul de dejecție cu același nume. Ca urmare, forma vetrei sale este în principal aceea a Piemontului Orașului, extremitățile dezvoltîndu-se și pe părțile terminale ale dealurilor Melcilor, Tîmpa, Warthe, Sprengi. Construcțiile lui se desfășoară între o altitudine maximă de 650 m și minimă de 520 m.

Brașovul devine încă din secolul al XIV-lea cea mai importantă așezare din depresiune și una dintre cele mai mari localități urbane din Transilvania. Treptat, el se definește ca un puternic centru de concentrare funcțională sub raportul producției meșteșugărești, fiind totodată un mare centru comercial — cu un larg hinterland în care erau cuprinse întinse părți din Țara Românească și Moldova — și cultural. Favorizat și de poziția în cadrul Depresiunii Bîrsei, orașul Brașov a evoluat încă de la primele începuturi ca „loc central” al întregului complex de așezări din această zonă geografică. Dezvoltarea funcțiilor a dus și la creșterea continuă a populației, în prima jumătate a secolului al XV-lea avînd 6 000 de locuitori, iar în cea de a doua jumătate 8 000—9 000 de locuitori, fiind cel mai mare oraș din Transilvania.

În perioada feudală, nucleul orașului — Cetatea — concentra activitatea meșteșugărească și cultural-administrativă, iar actuala piață „23 August” era centrul comercial; atelierele meșteșugărești, dispersate pe toate străzile nucleului, se grupau în mare parte pe ramuri. Brașovul mai avea trei suburbii: Orașul de Sus sau Schei, Brașovul Vechi și Blumăna, în Schei desfășurându-se o activitate economică și culturală mai importantă.

Intensificarea funcțiilor economice, îndeosebi dezvoltarea producției manufacturiere, fac ca acest oraș să fie cea mai însemnată localitate urbană din Transilvania și în secolul al XVIII-lea, când numărul său de locuitori era de 17 700 (C. D. A. I. C. O. V. I. C. I. U. și colab., 1963, p. 132). Din mijlocul secolului al XVI-lea au început să se organizeze aici, alături de atelierele meșteșugărești, și ateliere mai complexe, ca „moara de hîrtie” (1546), prima unitate de acest gen din sud-estul Europei, a cărei producție asigura, înainte de toate, nevoile Țării Românești și ale Moldovei (Ș. t. P. a. s. c. u., 1954, p. 226). În prima jumătate a secolului al XVIII-lea o conscripție oficială enumeră următoarele manufacturi existente în orașul Brașov: trei spălătorii de lînă, două fabrici de prelucrare a lînii și a bumbacului, o unitate de prelucrare a mătăsii, două unități de prelucrare a pieilor, trei fabrici de faianță, o cărămidărie, patru fabrici de prelucrare a cerii etc.

Manufacturile apar în suburbii, lângă sursele de materii prime (materiale de construcție), sau axate pe importante artere de circulație. Activitățile comercială și culturală sînt concentrate, ca și în perioada anterioară, tot în sectorul central al orașului.

Din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, paralel cu dezvoltarea funcției industriale, Brașovul devine și un însemnat nod feroviar, centru de convergență a unor importante căi ferate din direcțiile Arad — Timișoara, Oradea, Ciceu, Predeal, Zărnești. Ca urmare a amplificării funcțiilor urbane, numărul de locuitori ajunge la 38 999 (recensămîntul din 1910), cea mai mare parte din activi fiind ocupați în industrie, transport, comerț (60%).

Pînă la primul război mondial, în structura funcțională internă a orașului Brașov se conturează zona de transport, zonele mixte și se lărgesc zonele rezidențiale și zona culturală, administrativă, comercială.

Între cele două războaie mondiale are loc o dezvoltare cu caracter exploziv a orașului Brașov, atît în privința funcțiilor, a numărului de locuitori cît și în privința extinderii lui în teritoriu. Astfel, dacă în 1930 numărul de locuitori ai orașului era de 59 232, din care o bună parte erau cuprinși în industrie, transport, construcții (48,4%) și în comerț (15,2%), în 1941 acesta a ajuns la 84 557.

Din această etapă se dezvoltă zonele industriale ale orașului, grupate excentric față de nucleul urban, în jurul gărilor feroviare și de-a lungul principalelor căi ferate, asigurîndu-și legături lesnicioase cu întreaga țară. Amplasarea noilor întreprinderi este legată și de faptul că unele ramuri care cunosc o mare dezvoltare după primul război mondial, și anume industria construcțiilor de mașini — care se baza în principal pe materii prime aduse din alte centre ale țării și din import, prelucrate apoi în întreprinderile din Brașov — necesitau spații mult mai mari.

O dezvoltare de asemenea cu caracter exploziv, dar de proporții mult mai mari față de perioada anterioară, se manifestă în evoluția Brașovului în anii construcției socialiste, cînd el devine unul dintre cele mai puternice centre multifuncționale din țara noastră. Funcția industrială constituie principala trăsătură a activității sale, elementul cu caracter central, orașul Brașov fiind al doilea centru industrial al Republicii Socialiste România; totodată este un însemnat nod de transport, un puternic centru de convergență turistică, unul dintre marile centre culturale. Accentuarea complexității funcționale a condiționat și creșterea numărului de locuitori, de la 123 834 (1956) la 163 348 (1966) și la 182 105 (1970), ponderea cea mai mare revenind tot populației ocupate în industrie (53,1%), transport (9,4%), construcții (9,3%).

În anii construcției socialiste amplificarea funcțională a orașului Brașov a dus la lărgirea considerabilă a zonelor funcționale, astfel că spațiul urban se prezintă diferit sub raportul

funcțiilor; în unele părți predomină activitatea industrială, de transport, de servicii, iar în alte părți îmbinarea diferită dintre aceste activități, reflectând principalele etape ale evoluției sale funcționale.

Structura internă concentrică, cu o dispunere semicirculară a zonelor funcționale, față de nucleul reprezentat de cartierul Cetatea, dă orașului Brașov o notă oarecum aparte (fig. 19).

*Zonele industriale* (zona industrială de nord-est, zona industrială de sud—sud-est și zona industrială de vest). Dezvoltarea cu prioritate a activității industriale, îndeosebi a industriei construcțiilor de mașini, se reflectă puternic în structura urbană a Brașovului, în cadrul căreia zonele industriale constituie o componentă principală. Aceste zone se desfășoară alternativ, de la dealul Melcilor, din partea de sud-est, la dealul Sprengghi, din partea de vest, pe principalele axe de circulație care converg spre nucleul orașului. Industria construcțiilor de mașini, ramura principală a structurii lor, generează cele mai puternice fluxuri de produse și forță de muncă, atât în vatra urbană, cât și în regiunea înconjurătoare.

Zona de nord-est, cea mai puternică zonă industrială sub raportul producției și al extinderii în teritoriu, este formată din uzinele „Tractorul”, „Rulmentul” și Uzina mecanică de material rulant. Ea concentrează 34,0% din producția industrială a orașului și 46,8% din cea a industriei construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor. Situată la nord de gara feroviară Brașov-călători, zona industrială de nord-est are acces la calea ferată Brașov — București și la axele rutiere Brașov — orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej — Bacău și Brașov — Sf. Gheorghe. Unitățile componente duc la un puternic trafic de materie primă și la un aflux însemnat de forță de muncă din interiorul și din afara orașului; cuprinde 32% din salariații industriali ai orașului Brașov, 1/3 din ei deplasându-se zilnic din așezările din jur.

Zona de sud—sud-est deține 30% din producția industrială a Brașovului, situându-se pe locul al doilea, după zona de nord-est. Aici sînt grupate Uzina de autocamioane, uzina „Metrom”, fabrica de ciment „Temelia”, Întreprinderea de prefabricate

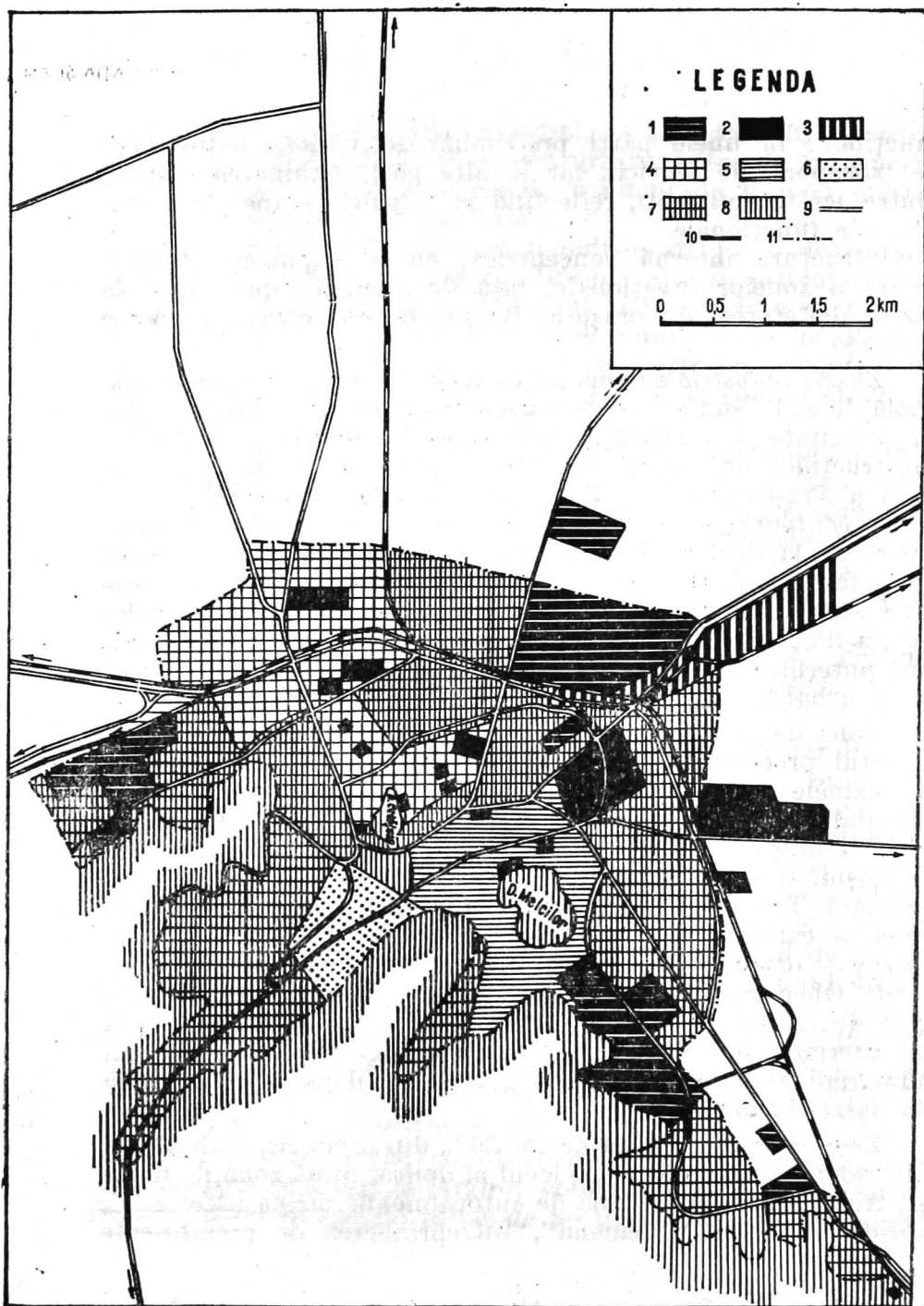


Fig. 19. — Zonele funcționale ale orașului Brașov (după Ludmila Panaite)

1, Zone industriale; 2, întreprinderi industriale dispersate; 3, zonă de transport; 4, zonă mixtă central-nord-vestică; 5, zonă mixtă central-sud-estică; 6, zonă culturală, administrativă comercială; 7, zone rezidențiale; 8, zone de agrement; 9, căi rutiere; 10, căi feroviare; 11, limita intravilanului.



și fabrica de bere „Aurora”. Această zonă este deservită de o cale ferată derivată din linia Predeal — Brașov și de gările feroviare Steagul Roșu și Dîrste. Legăturile generate de unitățile sale industriale condiționează, ca și în cazul zonei de nord-est, formarea unui însemnat trafic de mărfuri și de călători, atât în vatra urbană, cît și în regiunea înconjurătoare. Zona de sud—sud-est atrage 25,5% din salariații industriali ai orașului Brașov, din care peste 1/3 provin din localitățile apropiate (mai ales din Săcele).

Zona de vest este constituită din trei unități industriale: Fabrica de radiatoare și cabluri, Uzina de reparații și fabrica „Răsăritul”; concentrează numai 6,3% din producția industrială a orașului Brașov și 3% din salariații industriali. Unitățile menționate sînt situate sub dealul Sprengghi, avînd acces la gara feroviară Bartolomeu.

Dezvoltarea industriei orașului Brașov în perspectivă va condiționa un grad mai mare de concentrare a industriei în teritoriu, accentuîndu-se astfel și mai puternic rolul zonelor funcționale industriale în peisajul său urban. În zona industrială de vest se vor grupa de asemenea depozitele și antrepozitele orașului, deoarece zona amintită are o poziție exterioară, care nu afectează cartierele rezidențiale, dispune de terenuri libere și este axată pe artere de penetrație care facilitează legăturile Brașovului cu zona lui de influență.

*Zonele mixte*, adică zonele în care se îmbină mai multe tipuri de activități, ocupă o bună parte din vatra orașului Brașov. Zona mixtă din partea central-nord-vestică, care se evidențiază prin funcțiile industrială, de transport și rezidențială, corespunde sectorului axat pe Calea Feldioarei, părții de est a cartierului Dealul Morii și cartierului Dealul Cetățuia. Întreprinderile industriale cuprinse între străzile Mihai Viteazul, Lungă și cele de pe Calea Feldioarei concentrează 15% din producția industrială a orașului Brașov și 13,4% din salariații industriali. În zona mixtă din partea central-nord-vestică s-a dezvoltat cu precădere industria alimentară, cu excepția fabricii de bere „Aurora”, toate unitățile acestei

ramuri fiind localizate aici. Zonei mixte din partea central-sud-estică, care cuprinde sectorul situat între Bd. Gheorghe Gheorghiu-Dej, străzile Dobrogeanu Gherea, Lenin, București, Carpaților, îi sînt specifice funcțiile: industrială, comercială, culturală, administrativă și rezidențială. Pe teritoriul său se află uzina „Hidromecanica”, Fabrica de stofe și întreprinderea „Nivea”, unitățile respective deținînd 8,7% din producția industrială a orașului Brașov.

*Zona culturală, administrativă, comercială* corespunde nucleului vechi, care a continuat să dețină activitățile terțiare, îndeplinind un rol polarizator, nu numai al vieții orașului, dar și al zonei sale de influență. Sectorul axat pe Bd. Gheorghe Gheorghiu-Dej, unde se află majoritatea instituțiilor din administrația de stat și cele culturale, formează „centrul civic” al orașului Brașov. Unitățile comerciale, unde se desfac mărfuri variate, sînt concentrate îndeosebi pe axele N. Bălcescu, 7 Noiembrie și piața „23 August”. Gruparea în proporții mari a unităților culturale, administrative și comerciale în nucleul orașului generează o deplasare zilnică a populației din zonele rezidențiale și mixte și din localitățile din regiunea din jur.

Nucleul Brașovului păstrează și azi caracterele vechii așezări din incinta zidurilor, cu un grup central de clădiri format din Biserica Neagră, Casa Sfatului și piețele aferente (fig. 20). Deoarece acest sector constituie un ansamblu de o mare valoare istorică și arhitecturală, se preconizează efectuarea unor lucrări de refacere, de întreținere a construcțiilor existente și de conservare a monumentelor.

*Zona de transport*, localizată în partea de nord-est a vetrei Brașovului, fiind cuprinsă între zona industrială de nord-est și cartierele rezidențiale Gării și Timiș-Triaș, se extinde tentacular de-a lungul liniei ferate Brașov — Sf. Gheorghe. Aici sînt grupate cele mai importante unități ale nodului feroviar Brașov cu serviciile aferente — gările Brașov-călători și Brașov-Triaș. Traficul feroviar destul de ridicat este în corelație cu dezvoltarea industriei în orașul Brașov și îndeosebi a industriei



Fig. 20. — Nucleul orașului Brașov păstrează și astăzi caracterele vechii așezări din incinta zidurilor (foto Edit. meridiene).

construcțiilor de mașini, care prelucrează materiile prime din alte părți ale țării. Lângă gara feroviară Brașov—călători se află și autogara pentru autobuzele care fac legătura între Brașov și așezările din zona înconjurătoare. Arterele Hărmanului, 13 Decembrie și Bd. Gării leagă zona de transport de partea centrală a orașului prin piața „Hidromecanica”, cel mai puternic nod al transportului urban din Brașov.

*Zonele rezidențiale* sînt situate în partea de vest a orașului — cartierele Schei și Warthe. — și în partea de nord și de est — cartierele Tractorul, Gării, Timiș-Triaj, Steagul Roșu, Noua și Dîrste.

În cartierul Gării se află Rafinăria și Întreprinderea de unelte și scule, în partea de est a cartierului Timiș-Triaș, Fabrica de șuruburi și Fabrica de platforme pentru autovehicule, iar în cartierul Dîrste, fabrica „Republica”. Dezvoltarea unităților industriale din partea de est a cartierului Timiș-Triaș va duce la amplificarea structurii interne funcționale a Brașovului, prin formarea unei alte zone industriale.

Sectorul rezidențial din partea de vest, căruia îi revine 17,9% din numărul de locuitori și 32,8% din teritoriul vetrei, este format îndeosebi din clădiri tip vilă cu două sau trei nivele, unele din acestea fiind dispersate pe pantele dealurilor Warthe, Tîmpa, pe valea Scheiului și pe conul său de defecție. Sectorul rezidențial din partea de nord și de est, unde se află cele mai însemnate cartiere de locuit ale orașului Brașov, construite în ultimele două decenii — Steagul Roșu, Gării, Tractorul — deține 36,2% din suprafața urbană și 41,5% din numărul de locuitori. În sectorul rezidențial de nord și de est predomină construcțiile grupate, constituite din peste patru nivele; în Noua și Dîrste se mai păstrează clădirile parter de tip semirural și rural (fig. 21 și 22).

*Zonele de agrement*, legate de poziția geografică a orașului, sînt larg dezvoltate; dealurile Tîmpa, Warthe, Melcilor, Cetățuia, Sprengi, acoperite cu păduri, îi dau o notă deosebit de pitorească.

În pădurile de pe Warthe, Tîmpa, Melcilor s-au efectuat unele amenajări, între care amintim telefericul și celelalte unități de deservire a turiștilor de pe Tîmpa, parcul, strandul și grădina zoologică din Noua etc. În vatra orașului însă, cu excepția cartierelor Cetate și Warthe, zonele de agrement dețin o suprafață redusă; mai extins este doar parcul din zona centrală, delimitat de Bd. Gheorghe Gheorghiu-Dej și de strada N. Iorga (fig. 23). În sistematizarea Brașovului se urmărește extinderea unor parcuri în vatra sa, cît și valorificarea mai amplă a cadrului natural înconjurător.

Deci, structura funcțională internă, în continuă modificare, ca urmare a dezvoltării funcțiilor orașului Brașov, concomitent cu preocupările privind restructurarea urbană, tinde să capete acele trăsături care să asigure o cît mai bună desfăș-

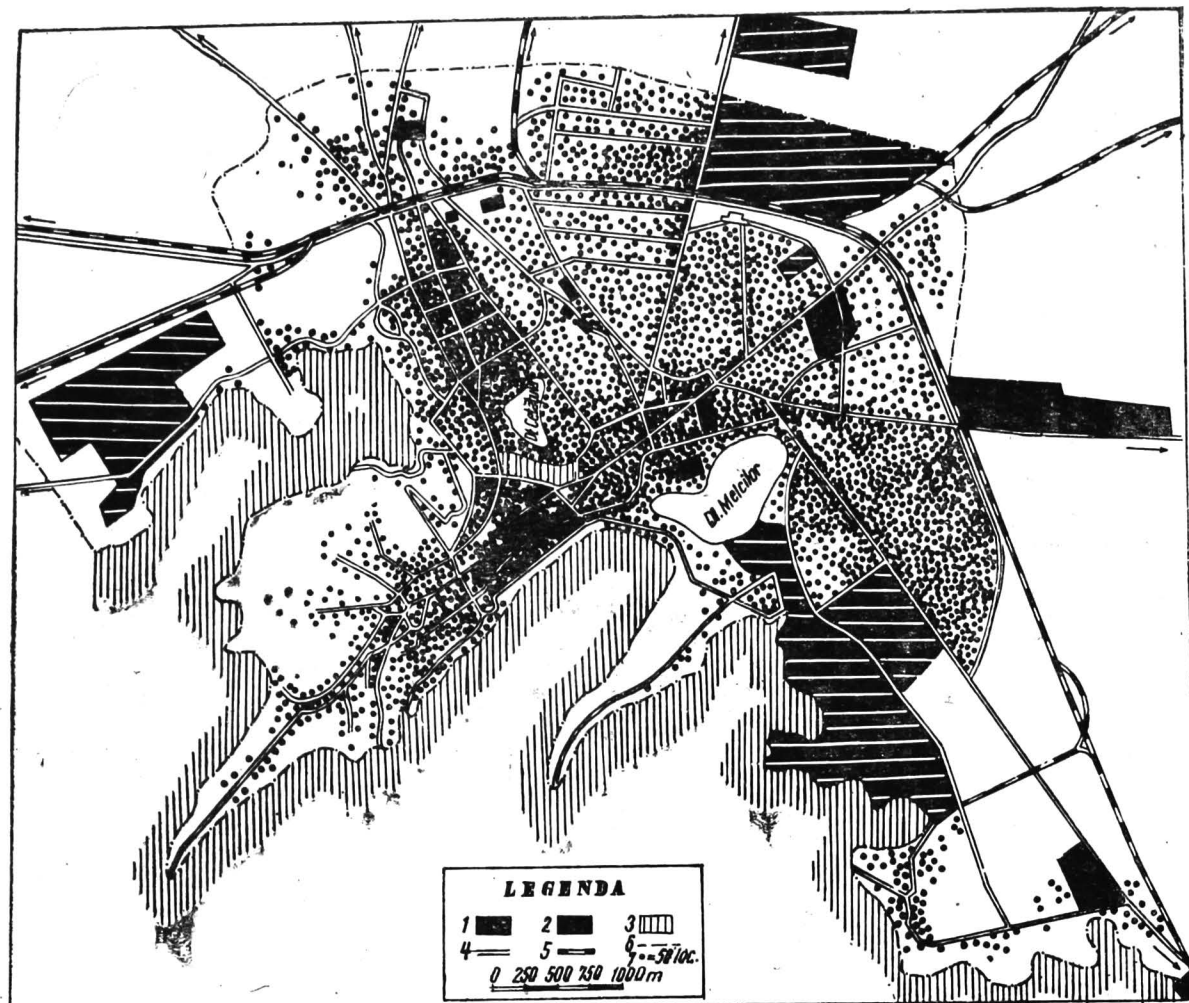


Fig. 21. — Repartiția populației orașului Brașov la recensământul din 1966 (după Ludmila Panaite).

1, Zone industriale; 2, întreprinderi industriale

dispersate; 3, zone verzi; 4, artere rutiere; 5, căi ferate; 6, limita vetrei; 7, 50 de locuitori.

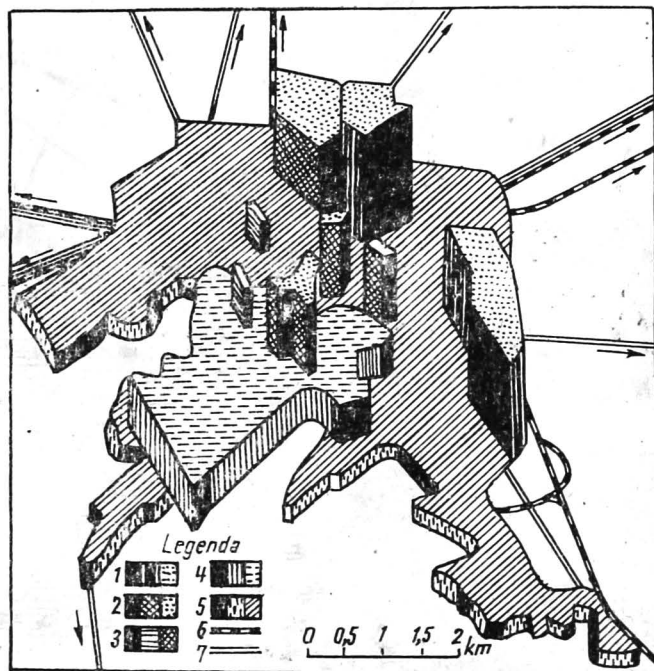


Fig. 22. — Nivelul construcțiilor din orașul Brașov  
(după Ludmila Panait).

1, 7-9 nivele; 2, 4-7 nivele; 3, 2-4 nivele; 4, 1-2 nivele; 5, parter;  
6, căi ferate; 7, căi rutiere.

șurare a activităților sale complexe urbane. Extinderea sau crearea de noi spații verzi vor contribui în oarecare măsură la reechilibrarea elementelor mediului natural, mult modificate ca urmare a activității umane.

Făgărașul, oraș vechi, este al doilea ca număr de locuitori și ca importanță după Brașov, îndeplinind însemnate funcții economice (industriale, de schimb, de transport etc.), culturale și politico-administrative, avînd perspective de dezvoltare și modernizare (fig. 24).



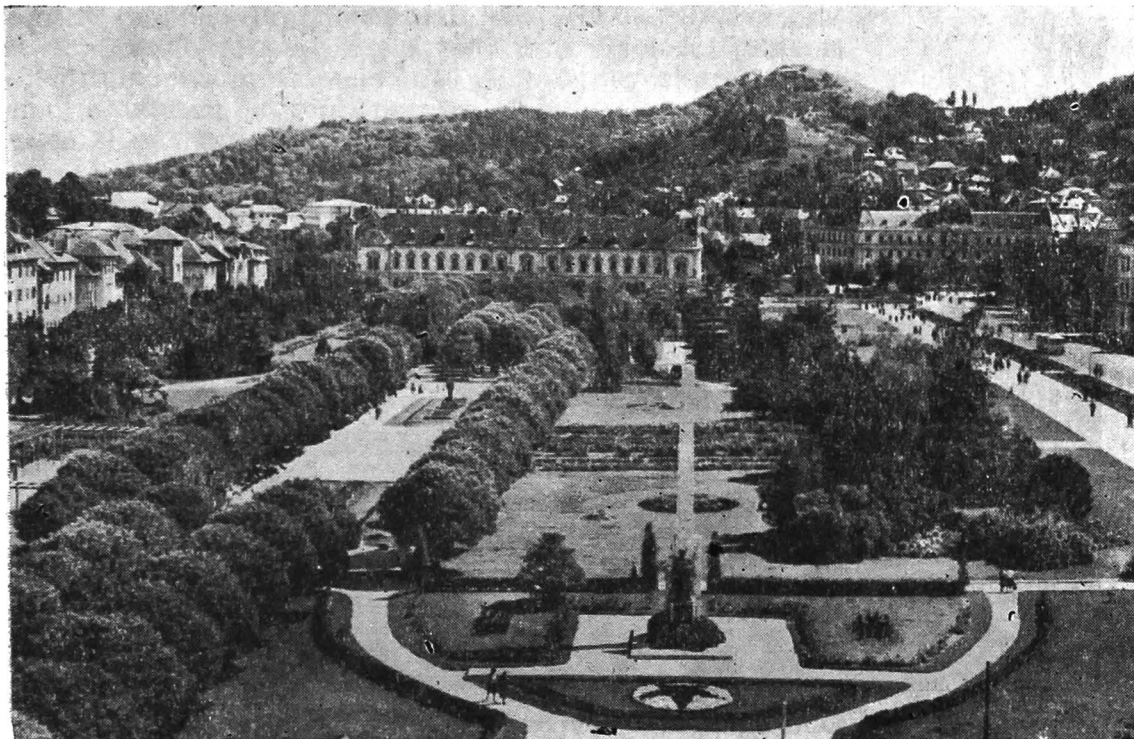


Fig. 23. — Brașov — Parcul prieteniei (foto Edit. meridiene).

Situat la confluența Berivoiului cu Oltul și vadul de trecere peste colectorul principal, a luat ființă ca așezare într-un loc de convergență a drumurilor vechi. Condițiile favorabile ale locului au fost folosite pentru amplasarea cetății la începutul secolului al XIV-lea (1310), fapt care a asigurat și așezării, întrucâtva, posibilități de dezvoltare, dar destul de lentă. În anul 1869, Făgărașul abia depășea 4 700 de locuitori, în 1930 ajunsese la numai 7 850, iar în 1948 la 9 296 de locuitori, menținându-se în categoria orașelor mici, puțin diferențiat din punct de vedere funcțional.

Orașul Făgăraș începe să se dezvolte într-un ritm mult mai accentuat în cele două decenii de economie planificată,



Fig. 24. — Orașul Făgăraș — vedere din centru (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

astfel că în 1969 avea 24 285 de locuitori, fiind în același timp unul dintre însemnatele „centre de apel” ale județului. O dată cu creșterea numerică a populației orașului (24 673 la 1 iulie 1970) s-au produs însemnate schimbări și în structura sa. Populația activă din industrie și construcții s-a dublat față de anul 1930.

Densitatea brută a populației în perimetrul urban în anul 1966 atingea 71 loc./ha. Este o densitate mică și ea reflectă condițiile de dezvoltare din trecut. Predominarea clădirilor de tip parter și o utilizare încă neadecvată a spațiului său urban fac necesară continuarea acțiunii de sistematizare, inițiată în 1962 și realizată numai în parte.

Orașul s-a dezvoltat mai întâi concentric, în jurul nucleului vechi de la nord de cetate, iar apoi tentacular, pe axele de cir-

culație, mai ales după joncțiunea feroviară cu Sibiul și Brașovul și după modernizarea șoselei naționale. Factorul principal l-a constituit însă, în ultimele două decenii, dezvoltarea industriei, când, o dată cu creșterea numărului de locuitori, orașul se dezvoltă și pe verticală.

La recensământul din 1966 în ramurile producției materiale (industrie și agricultură) lucrau 67,5% din activii orașului, din care numai în industrie 51,2%, cărora li se adăugau circa 67% din forța de muncă pendulatoare pe care o atrage din mediul rural.

Funcția industrială a Făgărașului a adus importante schimbări în oraș și în zona sa de influență, manifestate în rețeaua de transporturi, cea comercială, gospodăria comună, și în însăși fizionomia orașului. Această funcție, generată de dezvoltarea industriei chimice, a construcțiilor de utilaj chimic și alimentară, se amplifică în urma constituirii centralei industriale a îngrășămintelor, în cadrul căreia combinatul din acest oraș are rolul coordonator.

Paralel cu aceasta se dezvoltă și celelalte funcții (comercială, de transport, turistică, culturală), iar în vatra orașului se conturează zonele funcționale corespunzătoare (fig. 25).

**Orașul Săcele** este al treilea centru urban, după mărime, din județul Brașov, care la 1 iulie 1970 avea 23 933 de locuitori. Constituit prin contopirea a patru localități rurale din grupul satelor săcelene — Băciu, Turcheș, Cernatu și Satulung —, dispuse ca mărgelile în șirag pe o lungime de 7,5 km pe artera rutieră Brașov — Văleni de Munte — Ploiești, de unde actualului oraș i se trage forma liniară, prezintă unele particularități în evoluția sa.

Locuitorii satelor amintite, vechi crescători de animale, care practicau tipul de păstorit transhumant, renumiții mocani săceleni, considerați în secolul al XVIII-lea și în prima jumătate a secolului al XIX-lea ca fiind cei mai mari crescători de vite din Transilvania, dispuneau de turme de oi pînă la 30 000 de capete. Viabilitatea acestor așezări este evidențiată de numărul ridicat al locuitorilor, la sfîrșitul secolului al XIX-lea Satulung

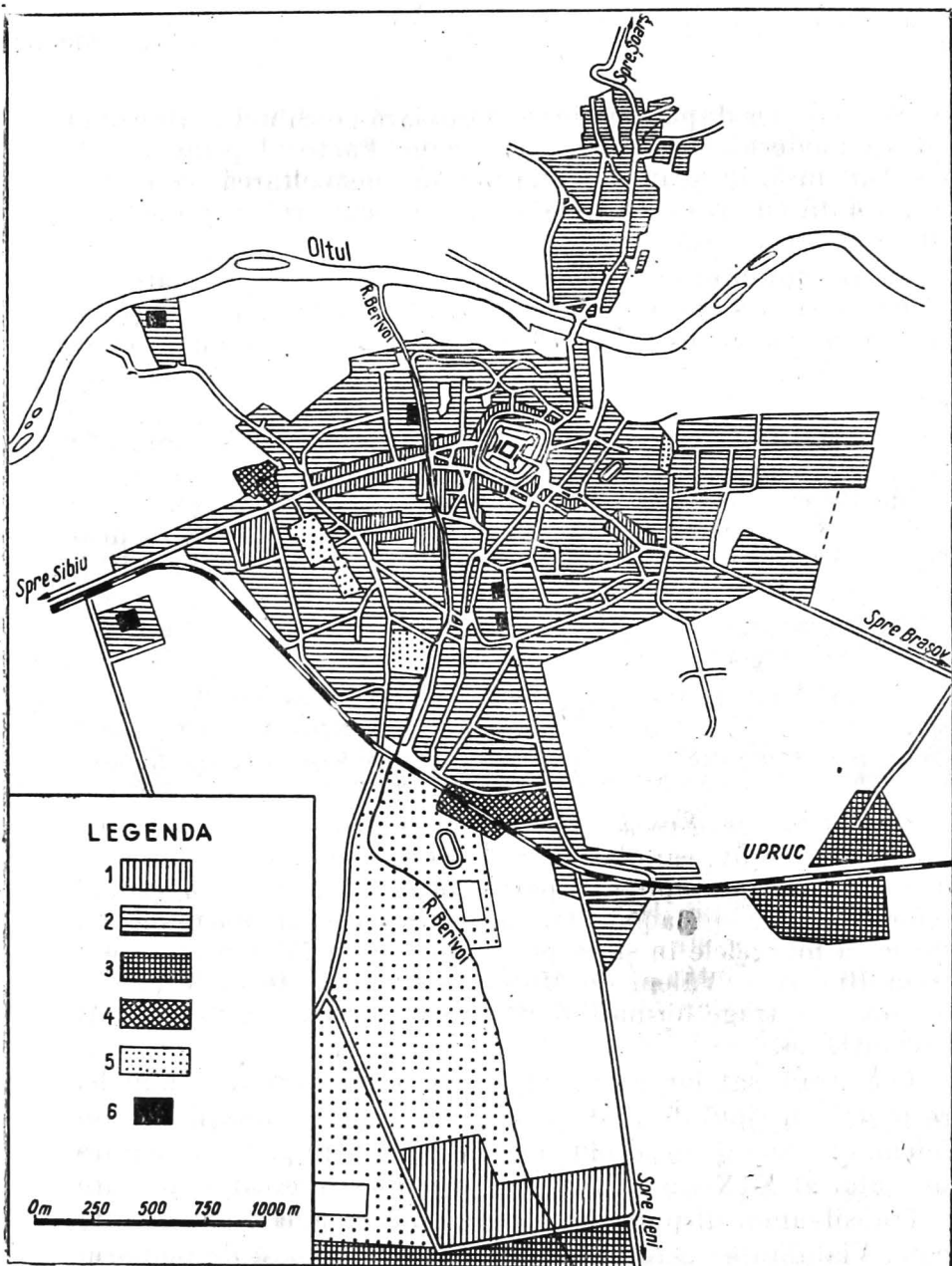


Fig. 25. — Zonele funcționale ale orașului Făgăraș (după G. h. D r a g u).

1. Zona administrativ-comercială, culturală și rezidențială; 2. zona rezidențială; 3. zona industrială; 4. zona de transport și depozite;

5. zona plantată; 6. unități industriale dispersate.

fiind cea mai mare localitate rurală din Țara Bîrsei; în anul 1869 ea avea 7 664 de locuitori.

Legat de creșterea unui mare număr de ovine, populația lor a practicat pe o scară mare meșteșugul țesutului, ceea ce a creat o tradiție în ocupația ei.

Dezvoltarea în ultimele două decenii a unor noi activități cu caracter urban, mai ales a celei industriale, prin înființarea întreprinderii „Electroprecizia” și prin mărirea capacității de producție a unităților existente din industria locală, a creat condițiile trecerii celor patru sate săcelene aglutinate — Baci, Turcheș, Cernatu și Satulung — sub denumirea de Săcele, în categoria orașelor. Intensificarea funcției industriale și a celei de „dormitor” a impulsionat creșterea numărului de locuitori a orașului Săcele în perioada 1956—1966 de la 18 370 la 22 809. Amplificarea funcțiilor urbane este reliefată și de structura populației active, din care cea mai mare parte este cuprinsă în industrie, 64,4%, în agricultură fiind ocupați numai 10,1% (1966).

Un complex de factori — poziția sa față de zona industrială de sud—sud-est a orașului Brașov, distanța mică de acest oraș, existența forței de muncă specializată în industria lînei etc. — favorizează deplasarea zilnică pentru muncă spre Brașov a peste 40% din populația sa activă.

O dată cu dezvoltarea funcțiilor urbane are loc, dar într-un ritm mai lent, transformarea fizionomiei orașului Săcele, care mai poartă amprenta puternică a vechilor așezări rurale din care s-a constituit.

**Orașul Zărnești** la 1 ianuarie 1970 avea 16 690 de locuitori (împreună cu Tohanu Vechi), fiind al patrulea centru urban, după mărime, din județul Brașov.

Situat la poalele Munților Piatra Craiului, la contactul Depresiunii Bîrsei cu acest masiv, localitatea Zărnești dispune de condiții favorabile desfășurării activităților urbane. Resursele bogate din zona de munte — lemnul, calcarul etc. — au dus la amplificarea unor activități cu tradiție în Zărnești: exploatarea și prelucrarea lemnului, industria celulozei și hîrtiei, industria materialelor de construcție.

Fabrica de celuloză și hîrtie și-a lărgit considerabil capacitatea de producție, extinzîndu-și astfel atît zona de aprovizionare cu materii prime, cît și zona de desfacere. Industria varului a luat, de asemenea, un avînt considerabil. Intensificarea funcției industriale se răsfrînge asupra structurii populației active, din care 76,1% (1966) este cuprinsă în această ramură. Dezvoltarea producției industriale a mărit și capacitatea de atracție a forței de muncă care se deplasează zilnic, orașul Zărnești fiind al doilea „centru de apel”, după Brașov, din cadrul „grupării urbane” Brașov. El exercită o puternică influență îndeosebi asupra populației active din așezările brăne.

În anii construcției socialiste s-a amplificat considerabil profilul său agricol, sector care antrenează 8,6% din populația activă, orientat în principal spre producția de lapte și carne.

Deoarece orașul Zărnești este și un însemnat punct de plecare spre mai multe obiective turistice din regiunea de munte învecinată, și-a intensificat funcția turistică.

Spațiul urban are, în mare parte, o utilizare rezidențială. În sectorul oarecum central al orașului Zărnești se grupează unitățile comerciale, culturale, iar în jurul gării feroviare Fabrica de celuloză și hîrtie, introducînd astfel elemente aparte față de nota predominantă a utilizării spațiului său urban.

**Orașul Codlea** (fig. 26), al treilea centru industrial al județului Brașov, a înscris în anii construcției socialiste o dezvoltare impetuoasă, atît în privința funcțiilor, cît și a numărului de locuitori.

Construirea puternicei uzine „Colorom”, punerea în funcțiune a Fabricii de articole de tablă, amplificarea prelucrării lemnului prin înființarea întreprinderii I.P.R.O.F.I.L. Măgura Codlei și extinderea capacității Întreprinderii de bumbac au condiționat trecerea centrului Codlea în rîndul orașelor. La aceasta a jucat un rol însemnat mai ales poziția sa pe principalele axe de circulație, existența unei forțe de muncă specializată, apropierea de orașul Brașov.

Schimbările esențiale ale profilului funcțional al localității Codlea sînt ilustrate de creșterea numărului de locuitori, care între anii 1956 și 1966 a înregistrat un ritm mediu anual de





Fig. 26. — Orașul Codlea — vedere din centru (foto Edit. meridiene).

3,4% (de la 9 311 la 13 075); la 1 ianuarie 1970 numărul său de locuitori era de 14 312. Structura populației active reflectă de asemenea transformările produse în ultimele două decenii în ceea ce privește caracterul funcțiilor, adică dezvoltarea activităților urbane, îndeosebi a industriei, ramură care antrenează 64% din forța de muncă a orașului Codlea. Funcția agricolă, care se caracterizează prin nivelul ridicat de specializare a producției, specific zonelor periurbane a marilor orașe, cuprinde 12,2% din populația activă (1966). Spre deosebire de orașele Săcele și Predeal, proporția populației active care se deplasează zilnic pentru muncă în orașul Brașov este mai redusă, de circa 10%.

Intensificarea activităților urbane duce la individualizarea în spațiul rezidențial al orașului Codlea a sectorului din jurul Cetății, unde sînt grupate funcțiile terțiare, a sectorului de transport și industrial, dezvoltat lingă gara feroviară, și a celui industrial din partea de sud-est, unde se află uzina „Colom”.

**Orașul Rîșnov**, ca și celelalte centre urbane din zona de influență a orașului Brașov, a cunoscut în cele două decenii de economie planificată o dezvoltare a funcțiilor, tot de proporții însemnate.

Apariția și extinderea capacității de producție a Fabricii de scule și a Fabricii chimice, intensificarea și diversificarea producției în întreprinderile industriei locale au dus la dezvoltarea însemnată a funcției industriale a acestei localități.

Poziția sa și monumentele istorice — Cetatea Rîșnov — au condiționat intensificarea funcției turistice.

Funcția agricolă, care mai deține o pondere importantă, a luat, ca și în cazul celorlalte localități din zona înconjurătoare orașului Brașov, un profil specific periurban, evidențiindu-se îndeosebi prin producția de lapte și carne și prin cultura plantelor tehnice.

Intensificarea funcțiilor urbane a dus la creșterea numărului de locuitori, de la 7 971 cît era în 1956, la 9 580 în anul 1966. La recensămîntul din 1966, sub raportul structurii populației active, 64,3% era cuprinsă în industrie, din care o parte se deplasează zilnic pentru muncă în orașul Brașov, și 15,2% în agricultură.

Amplificarea activităților urbane condiționează apariția treptată a unor deosebiri în spațiul rezidențial al orașului Rîșnov, cu caracter predominant rural, care constituie și în prezent nota dominantă. Centrul civic, situat sub dealul străjuit de Cetate, este mai bine conturat, în timp ce unitățile industriale sînt dispersate în vatră.

**Orașul Victoria**, spre deosebire de celelalte centre urbane din județul Brașov, este nou construit; el s-a dezvoltat în ultimii 20 de ani, cu industria sa chimică și în strînsă legătură

cu aceasta. Deși construcția a început în noiembrie 1949, abia după cinci ani a primit numele de orașul Victoria.

Înregistrată pentru prima dată la recensământul din 1956, populația se ridică la 2 762 de locuitori. După zece ani, la recensământul următor, ajunsese la 6 717 locuitori, iar în 1969 la circa 8 000 de locuitori. Creșterea populației se datorește mai ales sporului natural, de peste 30‰, care împreună cu sporul migratoriu au asigurat un spor total de 47,6‰. Ca urmare a mișcării migratorii pentru industria chimică și construcții se observă o creștere însemnată a grupelor de 15—20 și 25—45 ani, mai ales la locuitorii de sex masculin. Populația activă cuprinde aproape 45% din numărul total al locuitorilor. În anul 1966, ponderea activilor din industrie și construcții era de 76,1%, din care industriei îi reveneau 62%.

Principală funcție a orașului Victoria este cea industrială, specializată în ramura chimică, datorită căreia exercită o însemnată atracție a forței de muncă din satele înconjurătoare, avînd și rolul de centru de convergență local într-o serie de domenii: schimburi, învățămînt liceal și profesional, ocrotirea sănătății etc.

Zona industrială este situată în paralel față de zona rezidențială a orașului, la o distanță de peste 2 km (fig. 27).

Pe măsura dezvoltării orașului încep să se contureze și celelalte funcții: de transport, comercială, turistică și culturală, cu zonificarea interioară corespunzătoare.

**Orașul Predeal**, localitatea urbană din țară la cea mai mare altitudine (1 020—1 160,6 m), se află situat în depresiunea de obîrșie a Prahovei (Depresiunea Predealului), pe cumpăna de ape a Prahovei, Timișului, Glăjeriei, Gîrcinului și Pietrosului.

Această așezare, dezvoltată pe cea mai puternică axă de circulație transcarpatică (feroviară și rutieră), la 140 km față de București și la 26 km (pe calea ferată) de Brașov, în cadrul unei regiuni naturale pitorești, cu locuri neîntrecute prin frumusețea lor pentru practicarea turismului și cu calități curative de o mare valoare, are o poziție favorabilă desfășurării unor activități urbane.

Orașul Predeal, a cărui existență datează de peste un secol, a apărut inițial ca așezare temporară, menționată încă din



Fig. 27. — Orașul Victoria străjuit de crestele Munților Făgăraș  
(foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

veacul al XVIII-lea, ca han și schit. În secolul al XIX-lea, construirea șoselei Brașov—București (1846—1850) și a căii ferate Ploiești — Brașov (1882) a stimulat formarea localității rurale cu caracter permanent — Predeal. Evoluția Predealului este mai lentă, până în ultimele decenii, când amplificarea activităților de servicii a condiționat trecerea sa în categoria localităților urbane. Ca urmare, numărul de locuitori a crescut în 1966 față de 1930 de la 596 la 4 955.

Funcțiile de odihnă și turism, care situează orașul Predeal între cele mai însemnate stațiuni din țară, fiind cunoscut și peste hotare, și de centru feroviar sînt evidențiate și de structura populației active, ramurile de deservire cuprinzînd 65,8%. O altă parte însemnată din populația activă este ocupată în industrie (29%), care în marea majoritate se deplasează zilnic

la muncă spre orașul Brașov. De aceea, funcția de „dormitor” este o altă particularitate a acestui oraș.

Amplificarea funcției de odihnă și turism a impulsionat extinderea capacității de cazare a sezonistilor. Cu un grad de confort ridicat sînt mai ales hotelurile și vilele de pe Cioplea, unde în ultimii ani au apărut noi construcții.

**Orașul Rupea.** Pe vatra vechii așezări dace Ramidava, numită de către romani Rupes, s-a dezvoltat așezarea medievală menționată ca tîrg în 1433 sub numele Köhalom (vîrf de stîncă), după locul unde fusese amplasată cetatea în secolul al XIII-lea de către sașii colonizați de Gheza al II-lea. Numele de Cohalm s-a menținut pînă în 1929, cînd s-a revenit la cel vechi — Rupea.

Evoluția foarte lentă a acestei vechi localități se datorește funcției sale predominant agricole, fiind lipsită de industrie și oarecum izolată, la o distanță de cîtiva kilometri de calea ferată. Funcția comercială și cea de centru administrativ de importanță secundară n-au putut stimula decît în mică măsură dezvoltarea așezării, devenită oraș abia în 1952.

Modernizarea șoselelor și funcția de transport care i s-a adăugat ulterior au constituit factori ai dezvoltării sale în ultimii ani, populația crescînd de la 4 691 de locuitori în 1956, la 6 535 locuitori la 1 ianuarie 1970.

Izvoarele minerale clorosodice și sulfuroase, recomandate pentru tratamentul afecțiunilor reumatice și ginecologice, monumentele arhitectonice și istorice (cetatea și biserica evanghelică din secolul al XV-lea) îi sporesc importanța turistică.

**Așezările rurale** formează o rețea cu caractere diferite, în funcție de particularitățile social-istorice, economice și geografice, îmbinate totuși armonios, ceea ce-i conferă un caracter unitar în ansamblul economiei județului și al țării.

Această rețea, constituită din 42 de comune și 149 de sate, a cunoscut în decursul timpului o evoluție gradată sub toate aspectele, cu unele diferențieri locale. După mărimea numărului de locuitori, în rețeaua de așezări rurale predomină satele mici (500—1 000 de locuitori), cu o pondere de 42,2%, după care urmează satele mijlocii (1 000—2 000 de locuitori), cu 26,8%;

cele foarte mici (sub 500 de locuitori) dețin 18% din numărul total al localităților rurale, iar cele mari și foarte mari (peste 2 000 de locuitori) diferența de 13%.

Repartiția satelor după mărimea numărului de locuitori, în teritoriu, evidențiază unele particularități legate de influența rețelei de așezări urbane, a căilor de comunicație, a unor resurse naturale, precum și de influența altor factori naturali. Este evident faptul că localitățile mari și foarte mari s-au dezvoltat mai ales în zona din jurul Brașovului (Bod, Lunca Cîlnicului, Feldioara, Hălchiu, Hărman, Prejmer, Sinpetru etc.) și pe traseele magistralelor feroviare și rutiere care au dinamizat activitatea lor economică, iar în ultimele decenii au amplificat deplasarea zilnică a forței de muncă (Racoș, Apața, Budila, Dumbrăvița, Vulcan, Șercaia etc.).

Satele foarte mici sînt formate mai recent, în general prin roire, găsindu-se răspindite în toate unitățile de relief. Unele din acestea, cu un grad scăzut de viabilitate, fie că se vor contopi cu așezările învecinate, realizîndu-se astfel condițiile dezvoltării în perspectivă, fie că vor fi dezafectate.

Privite sub raportul structurii — desimea gospodăriilor și orînduirea lor în vatră — satele din județul Brașov se încadrează în cea mai mare parte în tipul adunat, tinzînd spre varianta compact. Gospodăriile satelor care se încadrează în acest tip sînt aglomerate pe suprafețe mici, cu casele lipite una de alta (în varianta structurii compacte), înșirate în lungul unor străzi largi cu textură geometrică sau neorganizată. În zona montană este frecvent satul cu structura risipită, poli-nuclear, cu vetrele împrăștiate pe suprafețe mari, cu exploatare agricole izolate, care sînt în majoritatea cazurilor închise cu garduri.

Față de fizionomia tipică satului ardelean, în ultimele două decenii, marea majoritate a așezărilor rurale s-au îmbogățit cu elemente noi, unele creîndu-și chiar centre civice, cu clădiri cu caracter urban, fapt care reflectă nivelul crescînd al vieții lor economice și social-culturale. Tendința de urbanizare, mai ales în zonele de influență urbană, este destul de pronunțată.



Tipologia funcțională a localităților rurale din județul Brașov reflectă, pe lângă influența pe care o exercită principalele sale centre polarizatoare, orașul Brașov fiind cel mai puternic, și intensificarea activităților economice proprii. Se deosebesc mai multe tipuri funcționale de localități rurale. Astfel, în zona periurbană a Brașovului există localități rurale cu funcții mixte și cu forță de muncă pendulatorie (Prejmer, Bod, Hărman, Cristian, Lunca Cîlnicului, Feldioara etc.), localități rurale cu funcție agricolă și cu forță de muncă pendulatorie (Hălchiu, Sînpetru, Dumbrăvița etc.) și localități cu forță de muncă pendulatorie și activitate agricolă (Purcăreni, Tîrlungeni, Holbav, Zizin, satele brănene etc.).

În Depresiunea Făgărașului se disting aceleași tipuri de așezări, predominante fiind cele cu funcție agricolă și forță de muncă pendulatorie. Unele sate, situate la distanțe mari față de „centrele de apel”, precum și cele din zona de podiș din nordul județului se încadrează în tipul cu funcție agricolă predominantă (Șinca Nouă, Cuciulata, Dopca etc.).

Un tip aparte îl formează localitățile — stațiuni climaterice unele dintre ele, ca Pîrîul Rece, Timișu de Sus, Timișu de Jos, fiind localități componente ale orașului Predeal.

## Viața materială și spirituală a populației

Ca o expresie a dezvoltării multilaterale, în județul Brașov s-au produs însemnate transformări sociale și culturale în ultimul sfert de secol. Din cele 150 de sate componente, 149 sînt electrificate. Construcțiile de locuințe au atins un ritm nemaîntîlnit, realizîndu-se 12 301 apartamente din fondurile statului, iar din cele ale populației 2 752 de locuințe la orașe și 1 781 la sate (fig. 28 și 29). Un suflu înnoitor se simte peste tot, în orașe și sate, care-și schimbă neîncetat fizionomia și funcționalitatea.

Rețeaua comercială a crescut de peste două ori în ultimele două decenii. Volumul vânzărilor de mărfuri cu amănuntul, în ultimul cincinal, a crescut cu 45%, cu o pondere mai mare



Fig. 28. — Case noi din Simbăta de Jos (foto Agerpres).

la mărfurile nealimentare. În orașe au fost create magazine și complexe comerciale moderne, mai ales în noile cartiere de locuit, iar la sate construite unități ale cooperăției, care, împreună cu alte dotări, constituie începutul „centrului civic” al acestor așezări. Brașovul, cu tradițiile sale de centru comercial de acum 5—6 secole, a devenit astăzi unul dintre cele mai importante centre comerciale ale țării.

În județul Brașov funcționează 19 spitale, cu peste 3 900 de paturi. Numărul medicilor se ridică la 865, iar al cadrelor medii la 2 738. Numai în municipiul Brașov există patru spi-

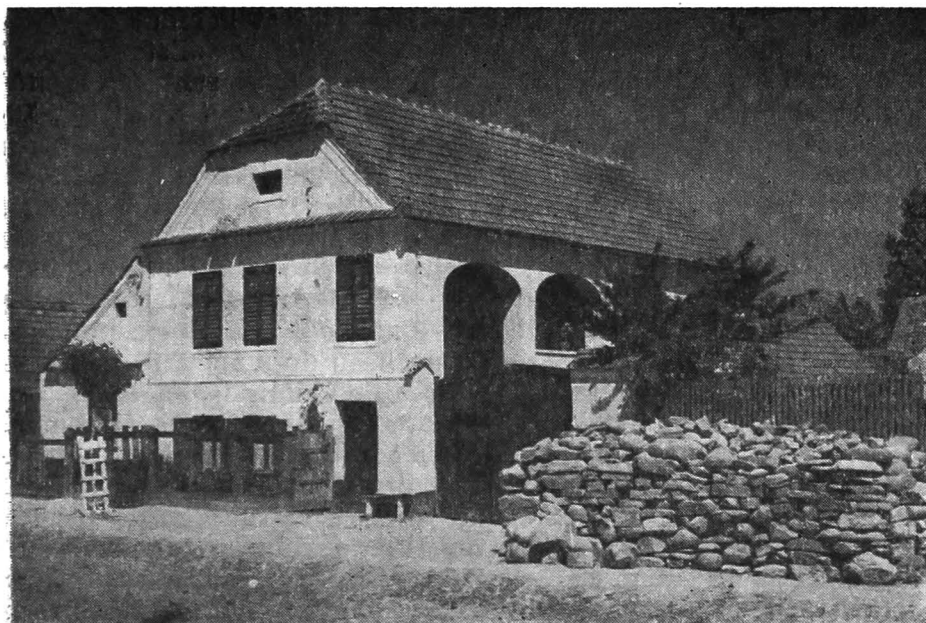


Fig. 29. — Casă din satul Dacia (foto Agerpres).

tale pentru adulți și unul pentru copii, o maternitate, un spital de boli contagioase și unul de neurologie, precum și 26 circumscripții medicale de cartier și alte unități ale rețelei sanitare. Asistența în marile întreprinderi este asigurată de patru servicii medico-sanitare complexe la Brașov, Făgăraș, Victoria și Zărnești. În județ funcționează 22 de case de naștere, 21 de creșe, 44 circumscripții sanitare urbane și 45 de circumscripții rurale, cu medici pentru adulți și copii, precum și 50 de puncte de sănătate la sate, deservite de cadre medii.

Brașovul, cu cartierul său Schei, a găzduit prima școală românească, atestată documentar în 1495. Aspirațiile pentru dezvoltarea învățămîntului la Brașov, Făgăraș și în alte localități sînt consemnate în documentele istorice ale secolelor trecute; în școlile românești și ale populației germane și maghiare s-au format și au desfășurat o rodnică activitate personalități de seamă.

Ca urmare a revoluției culturale a fost lichidat analfabetismul încă din primii ani ai construcției socialiste. Rețeaua de școli a fost mult mult lărgită, cuprinzând în prezent 214 unități preșcolare cu peste 12 000 de copii, 75 de școli de 4 ani, 126 de școli generale de 10 ani, 16 licee teoretice, 5 licee de specialitate, 11 școli profesionale și 10 grupuri școlare profesionale (școli profesionale, școli tehnice de maiștri și școli de specialitate postliceale). Un număr de 12, din cele 16 licee teoretice, au fost create după 1948 la Brașov, Predeal, Săcele, Codlea, Zărnești, Rîșnov, Feldioara, Rupea, Șercaia și Victoria, ca și cele cinci licee de specialitate (două licee economice, un liceu pentru construcții de mașini și un liceu de muzică și artă plastică) la Brașov, precum și un liceu de chimie la Făgăraș.

Brașovul a devenit în anii construcției socialiste un însemnat centru de învățămînt superior, în care-și desfășoară activitatea Institutul Politehnic, cu patru facultăți, care cuprind nouă secții de specializare în domeniul mecanicii, construcțiilor de mașini, silviculturii și industrializării lemnului, precum și cursuri pentru pregătirea de subingineri. De asemenea, la Brașov funcționează Institutul pedagogic de 3 ani, cu 3 facultăți (matematică, fizică-chimie, științe biologice-agricultură)<sup>1</sup>. S-au construit cămine și cantine, de care beneficiază aproape 3/4 din cei 5 300 de studenți.

Dezvoltînd în proporții nemaiîntîlnite tradițiile cultural-artistice ale „Astrei” și celorlalte asociații din trecut, Brașovul anilor noștri, ca și celelalte orașe, are o activitate multilaterală : teatrală, muzicală a artelor plastice, literară etc., cu rezultate al căror ecou a depășit de mult granițele țării. Instituții ca Teatrul dramatic, Teatrul muzical, Filarmonica de Stat au creat un frumos renume Brașovului, ca și concursul internațional „Cerbul de aur” care se desfășoară, din 1968, în fiecare primăvară în acest oraș.

Presa brașoveană continuînd tradițiile culturale și militante din secolele trecute, este reprezentată cu cinste de ziarele și revistele „Drum nou”, „Astra”, „Brassói Lápok” și „Karpsten Rundschau”, cărora le revine un rol deosebit în răspîndirea culturii în mase și în organizarea de manifestări culturale.

<sup>1</sup> Din anul 1971 s-a înființat Universitatea din Brașov, prin fuzionarea Institutului politehnic cu Institutul pedagogic.

Pe lângă reamenajarea vechilor muzee au fost create altele noi, în orașe și sate. Muzeul de artă deschis în 1970 reunește colecțiile „Astrei”, ale Muzeului săsesc al Țării Bîrsei și alte colecții cu opere de mare valoare ale plasticii. Muzeele valorifică trăsăturile caracteristice zonelor etnografice din cuprinsul județului, în timp ce casele de cultură și cele 137 de cămine culturale, bibliotecile model și muzeele sătești recent înființate completează seria instituțiilor prin care se manifestă pregnant cultura românească, a populației maghiare și germane.

Manifestările culturii materiale și spirituale tradiționale permit distingerea, în cadrul județului, a mai multor zone etnografice, între care cele mai bine conturate sînt zonele Făgărașului și Perșanilor din „Țara Oltului”, zona Branului, a Săcelilor și zona Rupea. Trei dintre acestea au fost studiate amănunțit, în ultimele două decenii, de către conf. dr. Cornel Irimie și profesor Constantin Catrina. Particularitățile zonale au atras însă foarte mulți cercetători, din domenii variate, mai cu seamă la studiile întocmite asupra satului Drăguș (fig. 30 și 31), unde se recomandă a se aduna cele mai reprezentative elemente etnografice într-un muzeu sătesc. Aici ar putea fi creat chiar un muzeu în aer liber al tehnicii și arhitecturii populare din Țara Oltului, de genul celui din Dumbrava Sibiului, menit să conserve și să pună în valoare aceste inestimabile elemente etnografice, care se pierd treptat, pînă la totala lor dispariție, în procesul de transformare prin care trec satele. Un asemenea muzeu ar spori interesul turiștilor din țară și din străinătate pentru zona atît de caracteristică de la poalele Munților Făgărașului.

Sînt demne de laudă inițiativele locale de a se aduna obiecte de uz casnic și din frumosul port popular făgărășan, care, în prezent, este folosit mai ales în zilele de sărbătoare. La Copăcel, în zona Făgărașului, la Mateiaș în zona Perșanilor, ca și la Viscri în zona Rupea, aceste inițiative încep să se materializeze în muzee sătești.

În zona satelor brănene, un muzeu sătesc ar putea sintetiza specificul etnografic al satelor de păstori, cu casele realizate într-o arhitectură specifică. Zona etnografică a Țării Bîrsei are deja o expoziție permanentă, filială a muzeului ju-



Fig. 30. — Tinăr din Drăguș în portul popular caracteristic (foto Agerpres).

dețean, în care sînt prezentate expodate legate de viața și activitatea mocanilor săceleni, păstori renumiți în trecut.

După terminarea restaurării, castelul din Cetatea Făgărașului va putea adăposti un muzeu etnografic, cu săli spațioase și dotări corespunzătoare, de însemnătate națională, un





Fig. 31. — Porți țărănești la Drăguș (foto Agerpres).

viitor obiectiv cultural-turistic. Aceasta însă nu diminuează inițiativele locale, care pot contribui, alături de alte dotări, fără cheltuieli prea mari, la transformarea unor astfel de așezări rurale în sate turistice.



## ECONOMIA JUDEȚULUI

Pe treapta actuală de dezvoltare a economiei țării noastre, județul Brașov ocupă un loc de seamă, avînd un profil funcțional deosebit de complex. Aici funcțiile industrială, de transport, turistică, agricolă s-au amplificat, contribuind la realizarea unor proporții considerabile în diferite ramuri ale economiei României. Amplitudinea, gradul de complexitate, specializarea și diversificarea, îndeosebi a industriei, au generat puternice legături la scara economiei naționale, evidențiind și prin aceasta nivelul la care au ajuns diferitele ramuri de producție ale sale.

Încă din perioada feudală, în limitele de azi ale județului s-au detașat centrele Brașov și Făgăraș ca urmare a dezvoltării unei intense activități comerciale și meșteșugărești, stimulată mai ales de crearea pieții interne a Transilvaniei, de intensificarea legăturilor de schimb cu Țara Românească și Moldova, „Citadela carpatică” fiind orientată, sub raport economic, spre sud și est, de existența unei baze de materii prime din regiunea înconjurătoare.

Relatări ale unor documente din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, din care menționăm privilegiul acordat brașovenilor de către Vlaicu Vodă, în 1368, care amintește de „toate privilegiile avute de ei de demult” și de „vechea vamă” pe care trebuia s-o plătească la Cîmpulung (E. H u r m u z a k i, 1914, p. 1—2), întăresc faptul că orașul Brașov, încă din prima jumătate a secolului al XIV-lea, era un însemnat centru meșteșugăresc și de schimb. Acest oraș deținea un rol important atît în relațiile comerciale ale Transilvaniei cu Țara Românească și Moldova, el fiind unul din centrele cele mai active ale schimbului de mărfuri între cele două versante ale Carpaților, cît și ca centru comercial de importanță internațională. Dezvoltarea puternică a producției meșteșugărești din orașul Brașov

în perioada respectivă este relevată și de numărul mare al ramurilor, care în a doua jumătate a secolului al XV-lea treceau de 40, iar un secol mai târziu erau aproape de 60 (C. D a i c o v i c i u și colab., 1963, p. 132).

În timp însă ce Brașovul a ajuns la o dezvoltare multilaterală, polarizînd activitatea de pe un larg teritoriu din jurul său, al cărui factor organizator era, Făgărașul, „marele oraș românesc”, cum era numit la 1393, a fost lipsit de aceasta, cu toate că producția meșteșugărească și aici a cunoscut o anumită dezvoltare, mai ales cea de prelucrare a pieilor.

În afara orașelor menționate, producția meșteșugărească a înregistrat o dezvoltare de proporții mai mici și în unele localități din zona lor înconjurătoare, fenomen mai accentuat în jurul Brașovului (Săcele, Rîșnov, Codlea, Prejmer, Cristian etc.).

Dezvoltarea meșteșugurilor a fost orientată în primul rînd către valorificarea materiilor prime din regiunea din jur, predominante fiind prelucrarea lîinii, a pieilor și a lemnului, favorizate de creșterea oilor în satele din jur și a existenței unui bogat fond forestier. Alte meșteșuguri, ca prelucrarea metalelor ale căror produse aveau o largă arie de repartiție, caracterizau de asemenea activitatea economică din perioada feudală, mai ales a orașului Brașov.

Spre deosebire însă de partea de sud a județului, care și-a dezvoltat o puternică producție meșteșugărească, nordul a rămas în cadrul unei economii naturale bazată pe agricultură.

Dezvoltarea mai timpurie a relațiilor de producție capitaliste în Transilvania au duș la dezvoltarea producției manufacturiere a orașului Brașov încă din secolul al XVIII-lea, stimulate fiind și de legăturile cu Țara Românească și Moldova. Din prima jumătate a secolului al XVIII-lea producția manufacturieră s-a extins și mai mult, apărînd și în alte centre — Făgăraș, Bogata Olteană, Săcele, Rîșnov, Codlea, Prejmer, Comăna de Sus etc. — mai ales cea textilă (producția de postav), de prelucrare a lemnului, a materialelor de construcție, a pielii, cerii etc.

La sfîrșitul secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea, în orașul Brașov și în alte centre, mai ales

în cele din jurul său (Zărnești, Codlea, Rîșnov, Săcele, Cristian, Bod), apar unele întreprinderi capitaliste, în majoritatea lor cu un randament redus, care își fac loc în industria textilă, chimică, în cea de prelucrare a metalelor, în industria materialelor de construcție, alimentară etc.

Construirea căilor ferate, care a luat o amploare mai mare în cea de a doua jumătate a secolului al XIX-lea, a constituit un însemnat impuls în dezvoltarea industriei de pe teritoriul actual al județului Brașov, stimulînd în mod deosebit funcția industrială a orașului Brașov. Prin convergența din ce în ce mai accentuată a căilor de comunicație către Brașov, el devine unul din cele mai importante noduri de transport ale țării.

Între cele două războaie mondiale, procesul de concentrare a producției industriale se accentuează și mai mult, cînd se dezvoltă, mai ales în Brașov, industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor.

O dezvoltare puternică și complexă a profilului economic al județului Brașov, îndeosebi a producției industriale, are loc însă în anii construcției socialiste. În ultimele decenii s-a trecut la reutilizarea și modernizarea, profilarea și specializarea întreprinderilor, la construirea a noi unități ale industriei construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, chimice, a materialelor de construcție, alimentare etc., creîndu-se noi subramuri, de însemnătate primordială pentru economia națională, ca : industria tractoarelor, a autocamioanelor, a utilajului petrolier și chimic, a rulmenților etc.

O dată cu amplificarea și diversificarea producției industriale se dezvoltă și producția agricolă, care cunoaște un grad ridicat de specializare, pe teritoriul județului practicarea unei agriculturi intensive fiind o preocupare mult mai veche. Profilul agricol se evidențiază prin predominarea creșterii animalelor, în special a taurinelor, a culturii plantelor industriale — a sfeclei de zahăr, a plantelor medicinale, a cartofului, a plantelor furajere.

O dezvoltare „explozivă” cunoaște și turismul. Potențialul turistic al cadrului natural și uman cuprins în limitele județului Brașov este din ce în ce mai intens valorificat, la aceasta con-

tribuind în largă măsură și densitatea și gradul de modernizare a căilor de comunicație, care înlesnesc „confluența” fluxurilor de turiști din toate centrele țării și a celor de peste hotare.

## Industria

Principala componentă a activității județului Brașov, elementul cu caracter central, industria are un grad înalt de complexitate, specializare, diversificare și o mare capacitate de producție. Ponderea pe ansamblul economiei naționale, gradul de concentrare teritorială, intensitatea, complexitatea și orientarea geografică a legăturilor de producție sînt trăsături care situează Brașovul în rîndul județelor puternic dezvoltate din punct de vedere industrial.

Cele 53 de întreprinderi industriale din cuprinsul său (34 de interes republican, 5 de interes local și 14 unități cooperatiste), în anul 1969 concentrau 6,7% din producția industrială a țării și cuprindeau 5,8% din numărul salariaților industriali, județul Brașov plasîndu-se, din acest punct de vedere, pe locul al doilea pe plan național, după municipiul București. Proporțiile însemnate cu care el contribuie în unele ramuri de bază ale industriei țării evidențiază încă o dată nivelul înalt de dezvoltare și specializare a profilului industrial. Aici este asigurată 15,7% din producția industriei construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, 11,3% din industria celulozei și hîrtiei, 7,2% din industria chimică, 7,1% din cea textilă, 4,3% din industria materialelor de construcție etc. Județul Brașov dă economiei naționale întreaga producție de tractoare, 83% din producția de rulmenți, 73,5% din producția de autocamioane și autobuze, 64,1% din producția de motoare cu combustie internă, 18% din cea de produse zaharoase etc.

Principala ramură care definește tipul industrial al județului este deci industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, care deține 56,3% din producția sa industrială (Brașovul fiind după București a doua bază a industriei construcțiilor de mașini din țară), urmată de industria chimică (9,6%), alimentară (9,5%), textilă și a confecțiilor (8%) (tabelul nr. 1).

Tabelul nr. 1

Structura producției industriale globale în anii 1965 și 1969\*

| Ramurile industriei                             | Față de total județ |      | Față de total țară |      |
|-------------------------------------------------|---------------------|------|--------------------|------|
|                                                 | 1965                | 1969 | 1965               | 1969 |
| Energia electrică                               | 0,3                 | 0,1  | 0,7                | 0,3  |
| Combustibil                                     | 0,9                 | 0,6  | 0,8                | 0,8  |
| Metalurgia neferoaselor                         | 6,3                 | 6,0  | 12,5               | 11,8 |
| Construcții de mașini și prelucrare a metalelor | 48,5                | 56,3 | 14,5               | 15,7 |
| Chimie                                          | 9,9                 | 9,6  | 9,3                | 7,2  |
| Materiale construcție                           | 2,4                 | 2,2  | 4,7                | 4,3  |
| Exploatare forestieră și prelucrare a lemnului  | 4,3                 | 3,3  | 3,3                | 3,3  |
| Celuloză și hirtie                              | 3,0                 | 2,4  | 15,6               | 11,3 |
| Textilă                                         | 9,0                 | 7,3  | 8,5                | 7,1  |
| Confecții                                       | 0,8                 | 0,7  | 1,1                | 1,1  |
| Pielărie, blănărie                              | 0,9                 | 0,9  | 2,4                | 2,7  |
| Alimentară                                      | 11,9                | 9,5  | 3,5                | 3,4  |
| Săpunuri, cosmetice                             | 0,5                 | 0,5  | 12,5               | 13,0 |
| Poligrafie                                      | 0,2                 | 0,2  | 2,8                | 3,3  |
| Alte ramuri ale industriei                      | 0,2                 | 0,4  | 2,1                | 2,3  |

\* După Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, 1970, p. 182-183.

**Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor.**

Folosind avantajele oferite de îndelungata și intensă activitate meșteșugărească, concentrată îndeosebi în orașul Brașov, de existența unei forțe de muncă specializată, de o mai mare densitate de căi de comunicație cu un nivel de modernizare ridicat, de poziția geografică favorabilă, industria construcțiilor de mașini din județul Brașov, în ultimele decenii, a înscris o creștere explozivă.

Comasarea unităților mici, cu randament scăzut, în unități de mare capacitate, a generat un înalt grad de concentrare a producției industriale. Ca urmare a măsurilor luate, s-au creat întreprinderi cu un profil de producție bine determinat, puternic dezvoltate, ca Uzina de autocamioane, uzinele „Tractorul”, „Rulmentul” etc.; numai aceste trei unități concentrează 2/3 din producția ramurii și 43% din producția industrială a județului Brașov.





Fig. 32. — Un lot de autocamioane gata de expediere (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

Cea mai dezvoltată subramură este *industria materialelor rutiere și rulante*, care deține 37% din producția industriei construcțiilor de mașini din județ. Prin reprofilarea uzinelor „Astra” din orașul Brașov, azi Uzina de autocamioane, una din cele mai puternice unități ale industriei construcțiilor de mașini din țară, din anul 1953 s-a trecut la producția materialului rutier. S-au obținut mai multe tipuri de autocamioane, ultimele, și anume Carpați de 3 tone, Bucegi de 5 tone, constituind un imens progres față de primele (fig. 32).

Industria materialului rulant axată pe reparații este reprezentată de Uzina mecanică de material rulant din același oraș.

Pe locul al doilea în cadrul industriei construcțiilor de mașini din județul Brașov se situează *industria de tractoare, mașini și utilaj agricol*, care concentrează 30,6% din producția ramurii. Pornind de la necesitățile dezvoltării agriculturii, s-a

inițiat și a luat o mare amploare în orașul Brașov producția de tractoare. De la primul tractor I.A.R. 22, pînă în prezent, s-au realizat mai multe tipuri, folosite în diferite ramuri: în agricultură, în construcții, transporturi, exploatarea forestiere. La sfîrșitul anului 1970 s-a produs cel de-al 270.745-lea tractor; din acestea, aproximativ 65% au fost repartizate agriculturii, peste 25% exportate, iar celelalte date în alte sectoare ale economiei. La concursurile pentru încheierea convențiilor de vînzare, tractorul produs la Brașov, care a fost achiziționat de peste 50 de țări, a dat dovadă de calități de putere și construcție apreciate în R.F. a Germaniei, Franța, Brazilia, India, Grecia, Turcia etc.

O importanță deosebită o are și *industria mașinilor unelte și a rulmenților* din orașele Brașov (Uzina „Rulmentul”, Întreprinderea de unelte și scule) și Rîșnov (Fabrica de scule).

Uzina „Rulmentul”, care a intrat în producție în 1951, este cea mai însemnată unitate din subramura respectivă. Aici se obțin în prezent peste o sută de tipuri de rulmenți, zeci de tipuri de bile și ace. Întreprinderea de unelte și scule datează din 1949, fiind formată prin comasarea a trei unități mici (Teutsh, Prifar, Amepa); s-a specializat pe plan național în producția de diferite scule și unelte de mîna de tip meșteșugăresc, piese de schimb pentru motoare (elementi și diuze), mașini de frecat mozaic, piese de fontă turnată etc. Fabrica de scule din Rîșnov provine dintr-un vechi atelier înființat în 1938, unde se fabricau mai multe tipuri de scule. În 1950 se construiesc halele moderne ale actualei unități, specializată în producția de burghii spirale, tarozi, filiere, alezoare, freze, vîrfuri pentru strung etc.

*Industria de mașini și de produse electrotehnice* din județul Brașov este reprezentată de întreprinderea „Electroprecizia” din Săcele. Înființată inițial la Brașov (1947), prin reprofilarea unei unități denumită, „Prerom”, orientată în trecut spre producția de instrumente de bord pentru avioane și motoare electrice, are o importanță națională prin producția motoarelor asincrone de 0,8—7,5 kW, folosite la antrenarea mașinilor-unelte și a altor agregate și instalații, a echipamentului electric de bord. Uzina din Săcele satisface în prezent necesitățile de

echipament electric ale industriei constructoare de autovehicule și tractoare din țară.

Alte subramuri ale industriei construcțiilor de mașini din județul Brașov, create tot în anii puterii populare, sînt *industria utilajului petrolier și cea a utilajului chimic*. Uzina „Hidromecanica” din Brașov și Uzina de prototipuri și reparații de utilaj chimic din Făgăraș sînt bine cunoscute, atît în cadrul țării, cît și pe plan extern, prin gama variată de piese pe care le produc. Astfel, la Brașov se fabrică produse legate de instalațiile complexe de foraj, turbosuflante pentru supraalimentarea motoarelor Diesel de 350 și 700 CP, turbosuflante pentru supraalimentarea motoarelor care echipează tractorul rutier S—1 300 și locomotiva Diesel electrică de 2 100 CP etc. Aceste produse, de o tehnicitate deosebit de ridicată, ocupă un loc preponderent în producția uzinei „Hidromecanica”. Uzina din Făgăraș dă de asemenea un mare număr de repere din următoarele categorii de bază: aparate de schimb de căldură, aparate de evaporare, separatoare, filtre, aparate de amestec, piese de schimb pentru industria chimică etc.

Tot în ultimele decenii o amploare însemnată a luat-o și *subramura construcțiilor metalice și a prelucrării metalelor* în orașele Brașov (Fabrica de radiatoare și cabluri, Fabrica de șuruburi) și Codlea (Fabrica de articole de tablă), revenindu-i 11,3% din producția ramurii din județ. Aici se fabrică radiatoare auto, cablu de oțel-aluminiu, șuruburi, piulițe, filtre de aer, butoaie metalice din tablă zincată și neagră etc.

Industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, prin trăsăturile sale specifice, generează puternice legături de producție pe linia aprovizionării cu materii prime, combustibili, energie electrică, a cooperării, a provenienței forței de muncă. În procesul de producție sînt utilizate cantități însemnate de fontă, oțel, laminate, cocs metalurgic, profile grele și ușoare, tablă silicioasă, zincată și neagră, țagle și blumuri pentru forje etc., care provin mai ales din sud-vestul țării de la Reșița, Călan, Hunedoara, Oțelul Roșu, Nădrag. Partea central-nordică a țării, respectiv centrele Baia Mare, Cluj, Turda, Cîmpia Turzii, Ocna Mureș, Tîrnăveni, îi furnizează laminate neferoase, oțeluri carbon, pietre polizor, carbid, sodă caustică,

cărămizi refractare etc. Din sud-estul țării, de la Brăila și Galați, se aprovizionează cu profile grele, mijlocii și ușoare, cu plăci aglomerate etc., iar din partea de sud, de la București, Ploiești și centrele din jur, își asigură diferite tipuri de țevi, oțeluri rapide și aliate pentru scule, anvelope tractor și auto, bitum, nisipuri pentru turnătorie etc. Totodată se mai folosesc și unele produse din import.

Procesul de specializare a întreprinderilor, care a luat proporții mari în anii construcției socialiste, a determinat intense legături de producție care se dezvoltă între unitățile din ramură din orașul Brașov, între cele din acest oraș și centrele industriale din jur (Codlea, Râșnov, Săcele), cât și cu întreprinderi din alte centre industriale: București, Sibiu, Ploiești, Sinaia, Avrig etc. Cele mai intense și multiple legături de producție sînt generate de Uzina de autocamioane și uzina „Tractorul”, între care o mare importanță o au legăturile cu Fabrica de articole de tablă din Codlea pentru filtre de aer și cu „Electroprecizia” din Săcele pentru echipamentul electric de bord. Acestea mai au legături de producție și cu alte întreprinderi din diferite centre ale țării, în raport cu intensitatea lor, pe primul loc situîndu-se orașul București cu uzinele: „23 August” care procură tipurile de radiatoare de ulei pentru tractor, „Timpuri Noi” pentru filtrele de ulei, „Monetăria Statului” pentru cuzineți lagăr, rondele palier față, „Acumulatorul” pentru acumulate auto etc. Importante sînt și legăturile cu Uzina mecanică din Sinaia, care furnizează pompele de injecție, cu uzina „1 Mai” din Ploiești pentru diferite repere, precum și cu alte centre. Mai sînt și alte întreprinderi ale industriei construcțiilor de mașini din județul Brașov care generează puternice legături de producție, ca: „Hidromecanica”, „Rulmentul”, Fabrica de șuruburi etc. din orașul Brașov, Fabrica de articole de tablă din Codlea, „Electroprecizia” din Săcele, Fabrica de scule din Râșnov.

Dezvoltarea industriei construcțiilor de mașini atrage forță de muncă din zona înconjurătoare centrelor industriale, fiind ramura care antrenează cea mai mare parte din populația care se deplasează zilnic. Acest fenomen este bine dezvoltat în zona de influență a orașului Brașov, care concentrează 92% din

producția industriei construcțiilor de mașini din cuprinsul județului, el fiind cel mai puternic „centru de apel”.

În raport cu specificul și cu producția obținută de întreprinderile industriale, arealul de desfășurare este foarte extins. Cu o parte din produse, și anume cu tractoare, autocamioane, rulmenți, utilaj petrolier etc., participă și la exportul Republicii Socialiste România.

**Industria chimică** este a doua ramură de bază a industriei județului Brașov, de asemenea puternic dezvoltată în anii construcției socialiste, cu un nivel înalt de complexitate, specializare și diversificare. Unitățile sale sînt localizate în centrele Făgăraș, Victoria, Rîșnov (care concentrează 67,6% din producția industriei chimice din județ), unde materia primă de bază — gazul metan — este transformat în azot, mase plastice, îngrășăminte azotoase, amoniac, acid azotic, metanol, rășini etc., Zărnești, unde se produce celuloză și hîrtie, Ghimbav, unde se obține hîrtie cretată și carton ondulat. Industria chimică mai are puternice unități la Codlea pentru producția de coloranți organici, și la Brașov, pentru articole tehnice din cauciuc și produse cosmetice.

Industria de chimizare a gazului metan de la Făgăraș este mai veche, orașul amintit fiind al doilea centru din țară unde s-a fabricat amoniac (1941). Modesta moștenire din trecut a constituit, în parte, o bază de plecare în dezvoltarea impetuoasă a industriei chimice din acest oraș în ultimele decenii (fig. 33). Celelalte centre de chimizare a gazului metan, Victoria (fig. 34) și Rîșnov, sînt o creație a economiei planificate. Industria celulozei și a hîrtiei, de la Zărnești, datează din 1835, această fabrică fiind una din primele unități din România; aici se produce celuloză sulfat alfa, hîrtie subțire, creponată și hîrtie pentru ambalaje. Fabrica de hîrtie cretată din Ghimbav, care a luat ființă în 1948 prin naționalizarea unei întreprinderi mici de mucava, este profilată în producția de hîrtie cretată, carton ondulat, confecții de carton ondulat etc. În anii puterii populare, la Codlea, în locul stației de diluare a coloranților concentrați care erau primiți din import, s-a construit o fabrică modernă de coloranți — uzina „Colorom” — unde se obțin în prezent

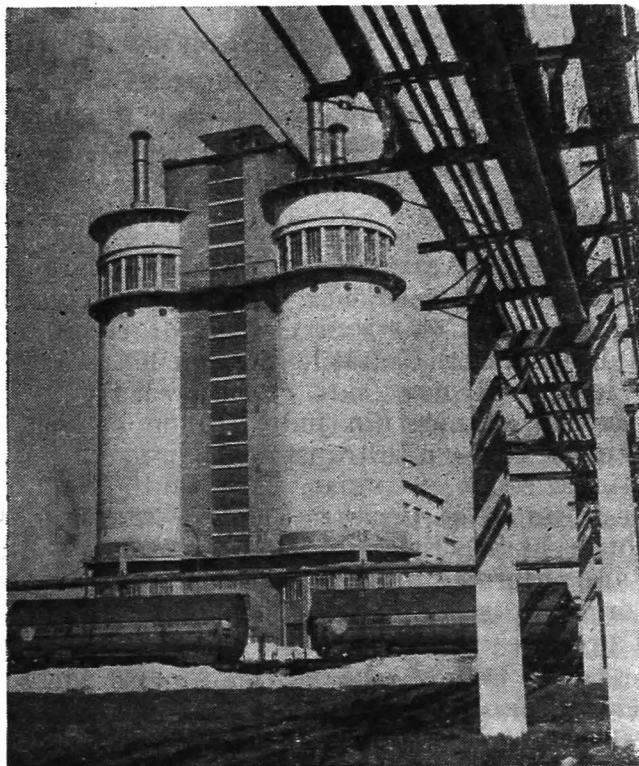


Fig. 33. — Detaliu din Combinatul chimic Făgăraș  
(foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

peste 40 de intermediari și aproximativ 190 de coloranți (fig. 35). Producția obținută asigură în cea mai mare parte necesarul intern de coloranți organici, dând cantități însemnate și la export. În ultimele decenii, la Brașov, a luat o mare dezvoltare industria de articole tehnice din cauciuc și cea de produse cosmetice. Fabrica de articole tehnice din cauciuc, înființată în 1925, producea la început numai bunuri de larg consum; din 1938 trece și la producția de anvelope și a unor articole tehnice. În prezent, pe baza prelucrării cauciucului sintetic primit de la Combinatul chimic din orașul Gheorghe Gheorghiu-



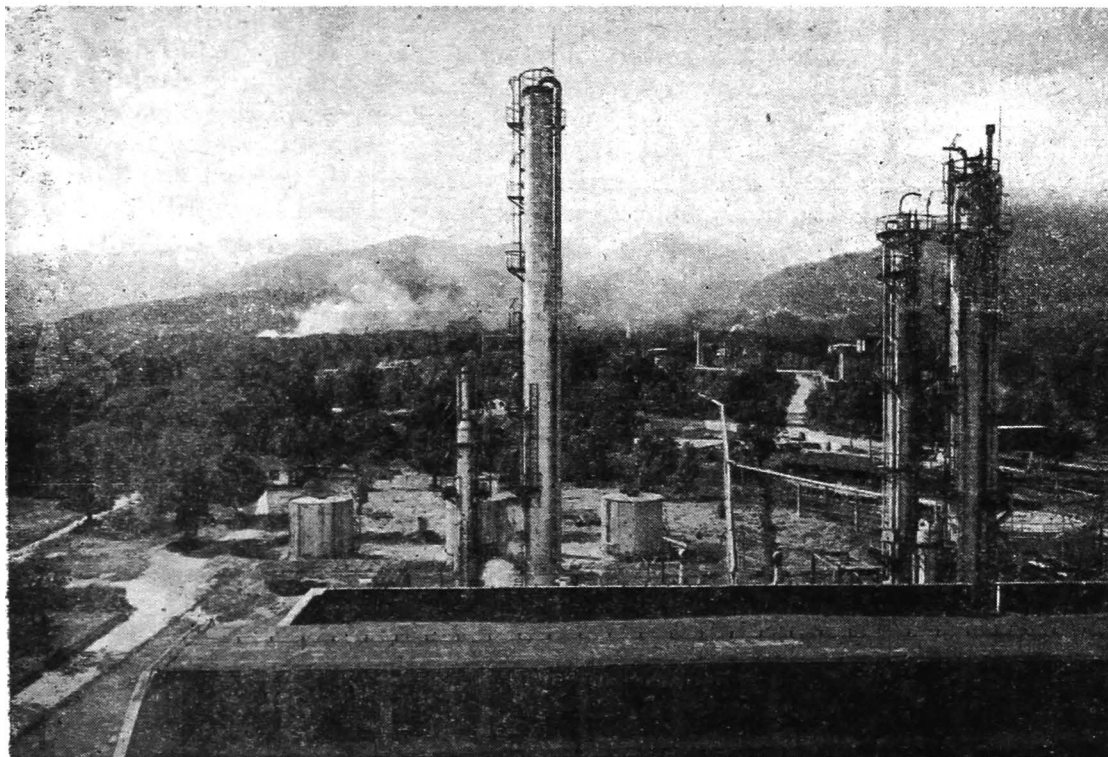


Fig. 34. — Combinatul chimic Victoria (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

Dej, a negrului de fum de la Copșa Mică și a altor produse, unitatea amintită asigură o gamă variată de articole tehnice, fiind specializată în producția de garnituri presate pentru auto-vehicule, pentru industria petrolului, în tuburi de frână și tuburi de aburi pentru vagoane etc. Industria de produse cosmetice din Brașov are o singură unitate — întreprinderea „Nivea”.

Volumul și structura producției industriei chimice au determinat mărimea și particularitățile arealului de desfacere. Unele produse chimice specifice acestui județ se desfac în toată țara, cu o parte participând și la export.

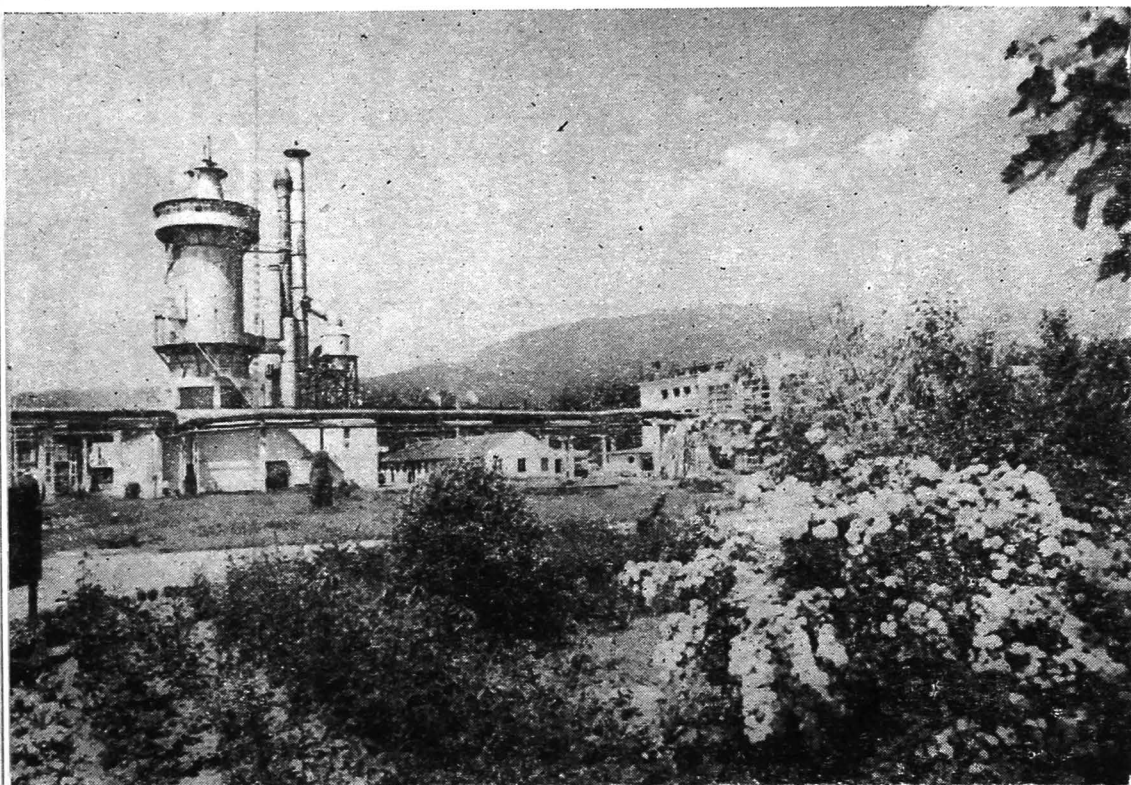


Fig. 35. — Uzina „Colorom” — Codlea (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

**Industria textilă** este o altă ramură industrială importantă a județului, cu o veche tradiție, dată fiind dezvoltarea meșteșugurilor în perioada feudală. Producerea articolelor din lână, în și cînepă, o îndeletnicire seculară a populației în numeroase așezări din județul Brașov, practică în îmbinare cu munca în agricultură sau ca proces meșteșugăresc de producție, a fost favorizată de faptul că în satele respective se creștea un mare număr de ovine, iar cultura inului și a cînepii ocupa suprafețe întinse. Cele mai vechi mențiuni documentare cu privire la meșteșugul țesutului de pe teritoriul județului datează din secolul al XIV-lea și se referă la orașul Brașov.

Zeghea și pînza grosolană au rămas pînă în veacul al XIX-lea produse specifice ale populației române, iar dreptul de a produce și a vinde articolele amintite era considerat ca un drept străvechi, pe care și-l apărau ori de cîte ori era contestat de breslași. Producția de zeghe era specifică mai ales în localitățile Săcele, Bran, Rîșnov, Codlea, Vulcan, Cristian, Ghimbav, Prejmer. Produsele textile brașovene erau căutate și în alte țări. Din privilegiile acordate de domnitorii Țării Românești și ai Moldovei reiese că cele mai solicitate articole textile în aceste țări, importate din Transilvania, erau zeghea, cerga, pînza săsească, straiiele etc.

Spre sfîrșitul secolului al XVIII-lea, alături de prelucrarea lînii, inului și a cînepii, se dezvoltă și prelucrarea bumbacului, la Codlea, Rîșnov, Feldioara, Hălchiu, Prejmer, Sînpetru, Hărman etc.

Practicarea îndelungată mai ales a meșteșugului de prelucrare a lînii în orașul Brașov și în celelalte localități grupate în jurul său a creat o tradiție în ocupația populației, Depresiunea Bîrsei, ca și alte regiuni din Transilvania remarcîndu-se prin forța de muncă specializată.

În prezent, cu toate că industria textilă ocupă locul al patrulea în județ, din punct de vedere al producției, are o mare importanță pe plan național, atît sub raport cantitativ (asigură 7,1% din producția ramurii pe țară), cît și calitativ. Industria lînii și azi, ca și în trecut, este cea mai dezvoltată; Fabrica de stofe din orașul Brașov, Fabrica de postav din Lunca Cîlnicului, filatura de lînă „Octombrie Roșu” din Ghimbav dețin 78,3% din producția industriei textile a județului. Legăturile de producție, ca areal geografic, pe măsura creșterii capacității de producție a industriei de prelucrare a lînii, s-au amplificat continuu. Lîna fină și semifină, în cea mai mare parte, provine din județele din sud-estul, centrul și din nordul țării. În același timp, Fabrica de stofe asigură filaturii din Ghimbav 2/3 din lîna fină și semifină prelucrată aici, care la rîndul său o aprovizionează cu fire. Întreprinderea de bumbac din Codlea, extinsă în ultimii ani, și fabrica „Republica” din Brașov, profilată în producția articolelor de pazmanterie și a

benzilor industriale, sînt cele două unități ale industriei bumbacului din județ. Firele de bumbac necesare prelucrării sînt primite de la București, Pitești, Arad, Botoșani.

Tot în cadrul industriei textile mai amintim de Fabrica de tricotaje din orașul Brașov, care își asigură necesarul de fire sintetice de la Ghimbav, iar firele de lînă și le procură, în cea mai mare parte, de la Buhuși și București. La această unitate se obține un bogat sortiment de tricotaje din fire de lînă și sintetice. Produsele industriei textile din Brașov sînt desfăcute în toată țara, fiind trimise și peste hotare.

**Industria alimentară.** Situată pe locul al treilea din punct de vedere al producției (9,5%), industria alimentară din județul Brașov a luat o mare dezvoltare în anii construcției socialiste. Producția agricolă din acest județ, fiind orientată în primul rînd spre creșterea animalelor, spre cultura cartofului, a sfecei de zahăr etc., permite ca prelucrarea laptelui, industria zahărului, a cărnii să fie asigurate într-o mare măsură cu materii prime din împrejurimi. Pentru o parte din materiile prime, grîu, făină etc., folosite de unele întreprinderi ale industriei alimentare, arealul lor de aprovizionare cuprinde și județe din sudul, sud-estul și centrul țării.

Orașul Brașov deține cele mai multe unități ale industriei alimentare, concentrînd 82,3% din producția ramurii. Aici s-a dezvoltat industria cărnii, a produselor zaharoase (întreprinderea „Dezrobirea”), a laptelui, a băuturilor alcoolice (fabrica de bere „Aurora”), a morăritului, pastelor făinoase, a panificației. La Făgăraș s-a dezvoltat industria de panificație și a laptelui, la Victoria industria de panificație, iar la Bod industria zahărului. Mai există o rețea largă de unități ale industriei locale, ca morile, cele de prelucrare a cărnii, care au o contribuție însemnată în acoperirea nevoilor de consum ale populației. O parte din produsele industriei alimentare din județul Brașov, dintre care amintim produsele zaharoase, băuturile alcoolice, se desfac în toată țara.

**Industria lemnului** este dezvoltată mai ales în partea de sud-est a județului Brașov, în Depresiunea Bîrsei. Ea valorifică

bogatele resurse locale de masă lemnoasă, pădurile acoperind 36,1% din teritoriul județului.

Cea mai mare extindere o au făgetele pure (aproximativ 47% din suprafața împădurită) și coniferele (circa 37%), urmate de pădurile de gorun, carpen și alte esențe.

Exploatarea cea mai intensă se efectuează în partea de sud-est a județului Brașov, în sectoarele Zărnești, Râșnov, Săcele, Codlea, tăierea pădurilor înaintînd în interiorul masivelor de-a lungul văilor Moeciu, Șimon, Bîrsa Fierului, Bîrsa lui Bucur, Valea Cenușii, Rîul Mic, Rîul Mare, Pîrîul Mare, Postăvaru, Tîrlung, Gîrcin, Geamăna, Vulcănița etc. În zona munților Perșani și Făgăraș, lemnul se exploatează mai ales în lungul văilor Găunoasa, Vulcănița, Strîmba, Strîmbșoara, Șercăița, Veneția, Comăna etc. Din punct de vedere al structurii masei lemnoase exploatare, predomină lemnul de rășinoase și de fag în proporții aproape egale (circa 45%).

Prelucrarea lemnului este orientată spre producția de cherestea și de mobilă. Industria de cherestea s-a dezvoltat la Zărnești, unde se mai obțin și lăzi de fag, traverse normale și speciale, la Homorod, Săcele, Codlea, Prejmer. La Codlea se află și cea mai însemnată unitate din județ profilată în fabricarea mobilei. Tot la această întreprindere, pînă la intrarea în funcție a Fabricii de platforme pentru autovehicule din orașul Brașov, se mai produceau caroserii și cabine pentru autocamioane. Mai există și cîteva unități ale industriei locale care fabrică mobilă, ca cele de la Brașov, Săcele, Râșnov, Codlea, Cristian, Prejmer, Făgăraș, Victoria etc. O bună parte din producția de cherestea și de mobilă realizată este destinată exportului.

**Industria materialelor de construcție.** Dacă în cadrul județului Brașov această ramură deține 2,2% din producția sa industrială, pe plan național asigură 4,3% din producția ramurii. Orașul Brașov, care concentrează cea mai mare parte a industriei de prelucrare a materialelor de construcție din județ are o veche tradiție, fiind încă din secolul al XV-lea, unul din principalele centre ale olăritului și ceramicii din Transilvania. Amintim doar că produsele de ceramică ale meșteșugarilor

brașoveni, lucrate pe baza unei tehnici superioare, erau vândute și peste hotare, îndeosebi în Țara Românească și Moldova.

În cuprinsul județului este larg răspîndită atît industria extractivă, cît și cea de prelucrare a materialelor de construcție. Prin calitatea calcarelor sînt cunoscute carierele de la Bran, cele din vatra orașului Brașov din Dealul Melcilor și dealul Sprenghi, cea de la Piatra Mare situată în partea de est a masivului Măgura Codlei, cariera Piticul de lîngă Racoș, cele de lîngă localitățile Zizin, Zărnești, Săcele, Veneția, Cristian, Rîșnov, Apața, calcarul fiind folosit în industria varului și a cimentului. O importanță deosebită o au carierele de argilă refractară din sectorul văii Pietroasei, de lîngă Cristian, și din sectorul Gherțălău, situat în apropiere de Holbav, folosită la fabricarea cărămizilor refractare. Alte cariere de exploatare a argilei comune sînt cele din raza localităților Tîrlungeni, Feldioara, Făgăraș, Hălchiu. Pe teritoriul județului Brașov se mai exploatează bazalt (Racoș, Comăna de Sus, Bogata Olteană etc.), marne (Tîrlungeni, Hoghiz, Rupea), gresii (Măieruș, Teliu), tufuri dacitice (Valea Mare lîngă localitatea Dopca, Șinca Veche, Cața etc.), nisipuri, pietrișuri (Budila, Ghimbav, Podu Olt etc.).

Industria de prelucrare a materialelor de construcție este reprezentată prin industria lianților, prin cea a produselor refractare și a prefabricatelor. Fabrica de ciment „Temelia”, din orașul Brașov, construită la sfîrșitul secolului al XIX-lea (1886), este o veche unitate a industriei cimentului din țara noastră. Varul se produce în orașul Brașov la unele secții ale întreprinderilor „Temelia” și „Răsăritul”, precum și în cadrul industriei locale, la Zărnești, Codlea, Făgăraș. Industria produselor refractare este o subramură care a luat ființă la Brașov și Cristian în anii economiei planificate, prin reprofilarea unor vechi unități, în prezent întreprinderile respective fiind denumite „Răsăritul” și „Muncitorul”. Nouă este și industria prefabricatelor din orașul Brașov, Întreprinderea de prefabricate fiind profilată în producția de panouri mari pentru construcția de apartamente, fișii planșeu, stîlpi electrici, confecții metalice etc. La Feldioara s-a extins producția cărămizilor, fabrica „Reconstrucția” fiind mult dezvoltată în ultimele decenii.



Mai există și alte unități din industria locală care produc materiale de construcție, ca cele de la Timișu de Jos, unde se fabrică plăci de teracotă, de la Cristian, Șercaia, Tîrlungeni pentru prefabricate, de la Făgăraș pentru cărămizi etc.

Alte ramuri industriale existente pe teritoriul județului Brașov mai sînt cele de rafinare a petrolului, de pielărie și încălțăminte și industria poligrafică.

Rafinăria nr. 4 din orașul Brașov a fost înființată în 1879 sub denumirea de „Fabrica de petrol”. La început prelucra țițeiul pentru obținerea produselor albe, acoperind cerințele Transilvaniei. După primul război mondial a început să producă uleiuri minerale, parafină, unsori albe și unsori consistente, carton asfaltat etc. În prezent asigură o gamă variată de uleiuri, unsori grele și ceară, necesare întreținerii mașinilor, rulmenților și a altor produse metalice. Se aprovizionează cu materii prime din sudul țării, iar produsele fabricate, într-o proporție însemnată, se consumă în cadrul întreprinderilor industriei construcțiilor de mașini din orașul Brașov.

Industria pielăriei și a încălțăminte, deși în prezent are o pondere redusă, în trecut meșteșugul de prelucrare al pieilor era foarte dezvoltat, mai ales la Brașov și Făgăraș. Fabrica „Timpuri Noi” din orașul Brașov prelucreează îndeosebi piei de bovine, cu care se aprovizionează în principal din Bacău, iar cu tananți din București, Pitești și Orăștie; produce încălțăminte care se desface într-un număr însemnat de centre din țară.

Industria poligrafică, activitate cu tradiție, s-a dezvoltat în orașul Brașov, acesta fiind unul dintre cele mai importante centre vechi de răspîndire a cărții în limba română pentru cele trei țări române. Meșteșugul de tipărire a cărților a luat o mare amploare din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, prin activitatea bogată desfășurată de diaconul Coresi și de colaboratorii săi. Azi se fac tipărituri mai ales de materiale cartografice.

**Repartiția geografică a industriei.** Analiza detaliată a industriei permite reliefarea particularităților repartiției sale actuale, pe teritoriul județului distingîndu-se complexul in-

dustrial Braşov şi unele centre industriale dispersate — Făgăraş, Victoria etc.

Concentrarea teritorială şi complexitatea producţiei industriale din oraşul Braşov şi centrele din jurul său, gradul înalt de specializare a producţiei industriale, intensitatea, complexitatea şi orientarea geografică a legăturilor de producţie, ponderea pe ansamblul economiei arată că gruparea industrială Braşov reprezintă un nod industrial. Format din oraşul Braşov — care este nucleul polarizator — şi din centrele industriale Codlea, Săcele, Ghimbav, Zărneşti, Bod, Lunca Cîlnicului, Prejmer, Feldioara, nodul industrial Braşov se încadrează, în raport cu gradul de îmbinare a ramurilor industriale, în categoria nodurilor industriale cu o structură complexă a producţiei. În structura sa predomină industria grea, care concentrează 78% din producţia industrială a nodului, industria construcţiilor de maşini şi a prelucrării metalelor fiind ramura de bază (64%); alte ramuri cu o pondere însemnată mai sînt industria alimentară (11,3%), textilă (9,5%), industria lemnului (6%), chimică (5%). Ramurile industriale menţionate generează legături economice importante şi permanente atît în cadrul, cît şi în afara nodului.

Ramura industrială conducătoare, adică industria construcţiilor de maşini şi a prelucrării metalelor, cuprinde unele subramuri de bază care formează „nucleul” acestui nod industrial, concentrate în oraşul Braşov, către care gravitează celelalte subramuri. Este vorba de industria de autocamioane, de tractoare şi de utilaj petrolier. Dintre celelalte ramuri cuprinse în categoria industriei de bază amintim pe cea a mobilei din Codlea, a celulozei şi a hîrtiei din Zărneşti, Ghimbav, a lînei din Braşov şi industria de tricotaje din Braşov.

A doua grupă o formează unităţile industriale, care prin profilul lor de producţie deservesc în bună parte şi necesităţile industriilor conducătoare, ca : industria de maşini şi produse electrotehnice din Săcele, industria maşinilor unelte şi a rulmenţilor din Braşov şi Rîşnov, industria de prelucrare a metalelor din Braşov şi Codlea.

Subramurile de bază ale nodului industrial Braşov au stimulat şi dezvoltarea altor subramuri a căror produse, ca şi

a celor din grupa a doua, au o arie largă de repartitie, legat de nivelul lor de specializare. Este vorba de industria de prelucrare a cauciucului, de cea de rafinare a petrolului, de industria materialelor refractare, de industria bumbacului (a benzilor industriale), toate fiind situate în orașul Brașov.

Structura nodului industrial Brașov mai cuprinde și alte ramuri, ca industria alimentară, sau subramuri ale industriei textile, în cea mai mare parte și ele localizate în orașul Brașov. Acestea au luat o mare dezvoltare, impulsionate fiind de creșterea numărului de locuitori și deci a volumului sporit a bunurilor de larg consum.

Sub raportul concentrării producției în cadrul nodului, orașul Brașov deține 82,7% din producția sa industrială, fiind urmat la o distanță relativ mare de grupul celorlate centre industriale componente: Codlea (5,2%), Ghimbav (3,2%), Săcele (2%), Zărnești etc. Dintre centrele acestui complex industrial numai orașul Brașov se caracterizează printr-o structură complexă, industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor fiind elementul cu caracter central, avînd o pondere de 72,8% din producția industrială a orașului, celelalte fiind sau centre cu o ramură industrială predominantă (Codlea, Zărnești, Rîșnov, Ghimbav, Săcele), sau centre monoindustriale, de ramură (Bod, Prejmer, Cristian, Lunca Cilnicului, Feldioara).

Gruparea industrială Brașov are mari perspective, prin dezvoltarea și mai puternică a industriei construcțiilor de mașini, mai ales a producției de autocamioane, de tractoare, de utilaj petrolier. Acestea vor stimula la rîndul lor celelalte subramuri care le deservesc: industria de mașini și produse electrotehnice, a mașinilor unelte și a rulmenților, prelucrarea metalelor. Proporții mai mari vor lua și alte ramuri: industria chimică, industria materialelor de construcție, a lemnului, textilă, alimentară. Ca urmare a dezvoltării continue a industriei din centrele nodului industrial Brașov, legăturile lor de producție vor deveni din ce în ce mai ample și mai complexe, sînd și mai puternic orașul Brașov cu celelalte centre componente ale nodului.

Centrele industriale dispersate, Făgăraș și Victoria, sînt localizate în partea de sud-vest a județului. Din punct de

vedere al structurii producției industriale, orașul Făgăraș este un centru cu o ramură industrială predominantă, iar Victoria este un centru monoindustrial, și într-un caz și în celălalt elementul principal fiind industria chimică.

Funcția industrială a județului Brașov va deveni și mai puternică, mai ales ramurile industriei grele — industria construcțiilor de mașini și a prelucrării metalelor, industria chimică, a materialelor de construcție; se pune un accent deosebit pe industria textilă și alimentară, legat de cerințele sporite ale populației.

## Agricultura

În comparație cu activitatea principală creatoare de bunuri materiale — industria, care a cunoscut o dezvoltare fără precedent în anii economiei planificate, agricultura ocupă locul al doilea, cu o pondere mai mică în valoarea producției globale a județului.

Ca îndeletnicire străveche a majorității populației, agricultura a jucat pînă în ultimele decenii un rol cu mult mai însemnat, înainte ca economia să fi evoluat atît de mult. Deși, aparent, ponderea sa a scăzut, agricultura s-a dezvoltat continuu, cu forme de organizare superioară. Majoritatea terenurilor fac parte din circuitul agricol socialist, cu excepția unor sate situate în zona montană, care au o pondere redusă.

Paralel cu socializarea agriculturii s-a realizat o structură adecvată specificului zonei, precum și înzestrarea cu o bază materială corespunzătoare. La sfîrșitul anului 1969 județul Brașov dispunea de opt întreprinderi agricole de stat (I.A.S.) cu 60 de ferme, patru întreprinderi pentru mecanizarea agriculturii (I.M.A.) la Hărman, Făgăraș, Ucea și Rupea, precum și 72 de cooperative agricole de producție (C.A.P.).

Din totalul de 1 777 de tractoare în unități fizice, întreprinderile pentru mecanizarea agriculturii dispuneau de 1 201 bucăți.

Inventarul agricol al județului era completat, la aceeași dată, de 592 de semănători mecanice, 457 de cultivatoare me-

canice și numeroase alte mașini de recoltat și unelte agricole. Pentru un tractor fizic reveneau 71 ha teren arabil.

În județ s-au efectuat însemnate acțiuni de valorificare a terenurilor degradate sau supuse inundațiilor, fiind reintroduse în circuitul agricol suprafețe însemnate.

Specificul terenurilor și tradiția, dar mai cu seamă cerințele economiei județului și ale țării, au constituit principalii factori care au contribuit la stabilirea actualei structuri după modul de folosință.

Din suprafața totală a județului Brașov, care la sfârșitul anului 1970 era de 535 100 ha, pădurile reprezentau 34,9%, terenurile arabile doar 23,2%, fiind urmate în ordinea ponderii de pășuni cu 20,2% și fânețe cu 13,0%. Diferența de 8,7% revenea celorlalte categorii de folosință, în cadrul cărora livezile și viile aveau o pondere neînsemnată. Pădurile sînt răspîndite îndeosebi în zona montană din partea de sud (masivele Făgăraș, Postăvaru, Piatra Mare, Ciucas), ca și în Munții Perșani și pe dealurile Hîrtibaciului. Din suprafața agricolă care totalizează 305 683 ha, terenul arabil deține 40,7%, în timp ce celelalte categorii de folosință (pășuni, fânețe, vii și livezi) însumează 59,3% (tabelul nr. 2).

Tabelul nr. 2

Suprafața totală după modul de folosință a terenului la sfârșitul anului 1970\*

| Categorii de folosință       | Cifre absolute<br>(ha) | Procente |
|------------------------------|------------------------|----------|
| Suprafața totală             | 535 100                | 100,00   |
| Suprafața agricolă           | 305 683                | 57,13    |
| din care: arabil             | 124 378                | 23,24    |
| pășuni                       | 107 928                | 20,16    |
| fânețe                       | 69 381                 | 12,96    |
| vii și pepiniere             |                        |          |
| viticole                     | 208                    | 0,04     |
| livezi și pepiniere          |                        |          |
| pomicole                     | 3 788                  | 0,71     |
| suprafața fondului forestier | 186 889                | 34,93    |
| alte suprafețe               | 42 528                 | 7,96     |

\* După Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, 1971, p. 274.

Din datele de mai sus rezultă că aproape 43% din suprafața județului revine terenurilor cu alte utilizări decât cele agricole. Cea mai mare parte din acestea (84,4%) reprezintă suprafața fondului forestier, iar restul terenurile ocupate de construcții, drumuri, ape, bălți, stufăriș și terenuri neproductive.

*Cultura cerealelor* se situează pe primul loc, cu cele 47 866 ha sau 38,4% din suprafața arabilă, fiind răspândită în partea joasă a depresiunilor Birsei și Făgărașului, în zonele piemontane și colinare. Urmează, în ordinea ponderii față de terenul arabil, suprafețele ocupate cu plante furajere, în total 27 321 ha, sau peste 21,1%, culturile de cartofi-legume cu 22 895 ha sau 18,4%, culturile de plante tehnice (tabelul nr. 3).

Tabelul nr. 3

Suprafața și producția vegetală la principalele culturi\*

| Principalele culturi              | Suprafața (ha) |        | Producția (tone) |         |
|-----------------------------------|----------------|--------|------------------|---------|
|                                   | 1965           | 1970   | 1965             | 1970    |
| 1. Cereale pentru boabe           | 59 233         | 47 866 | 91 307           | 61 186  |
| din care : grâu                   | 27 265         | 27 393 | 45 634           | 37 798  |
| porumb                            | 11 473         | 4 805  | 16 427           | 5 567   |
| orz, orzoaică                     | 9 896          | 8 038  | 17 881           | 11 713  |
| ovăz                              | 7 550          | 4 857  | 7 548            | 3 419   |
| secară                            | 3 019          | 2 682  | 3 817            | 2 628   |
| 2. Cartofi                        | 22 595         | 20 907 | 194 882          | 138 801 |
| 3. Plante tehnice                 | 8 889          | 7 013  | —                | —       |
| din care : sfeclă zahăr           | 5 269          | 3 347  | 88 716           | 54 888  |
| in pentru fuior                   | 3 014          | 2 974  | 5 768            | 3 179   |
| plante medicinale<br>și aromatice | 264            | 383    | 1 150            | 1 651   |
| 4. Plante de nutreț               | 24 027         | 27 321 | —                | —       |
| din care : perene vechi și noi    | 14 092         | 19 151 | 50 972           | 58 670  |
| plante anuale pentru<br>fin       | 2 117          | 723    | 4 064            | 1 123   |
| borceag — fin                     | 1 918          | 382    | 2 686            | 621     |
| porumb pentru<br>insilozare       | 4 791          | 5 062  | 72 946           | 79 534  |
| rădăcinoase pentru<br>nutreț      | 766            | 721    | 16 970           | 17 843  |

\* După Anuarul statistic al Republicii Socialiste România, 1971.



Dintre cereale, grîul are frecvența cea mai mare în satele din lungul Oltului. Producția medie obținută la hectar depășește cu puțin media pe țară, în unele unități socialiste realizîndu-se producții mai mari. Porumbul se cultivă pe suprafețe mai mici, cu rezultate slabe, sub media pe țară. Condițiile pedoclimatice sînt puțin favorabile pentru această cultură, fapt pentru care suprafața aferentă este în ușoară scădere. În ordinea mărimii suprafețelor urmează celelalte cereale: orzul și orzoaica pentru utilizări industriale (aprovizionînd Fabrica de bere din Brașov) în timp ce ovăzul și secara sînt cultivate mai mult ca furaje concentrate. Scăderea efectivului de cabaline a contribuit la diminuarea suprafețelor cultivate cu ovăz. În schimb, pentru asigurarea unei furajări substanțiale a animalelor de producție, pe aproape 28 000 ha se cultivă *plante furajere* (trifoi, lucernă, porumb pentru însilozare, rădăcinoase de nutreț, borceag și anuale pentru fin). Culturile furajere ocupă 21,1% din suprafața arabilă și alături de pășunile și finețele naturale constituie o puternică bază pentru creșterea animalelor, cu rezultate dintre cele mai bune.

Un domeniu de specializare al agriculturii județului îl formează *cultura cartofului și a plantelor tehnice*. Din cele 22 895 ha afectate pentru cultura cartofilor și legumelor, care reprezintă 18,4% din terenul arabil, 20 907 ha sau 91,3% revine culturii cartofului. Brașovul se numără printre principalele județe producătoare de cartofi, contribuind din plin la aprovizionarea municipiului București și a altor centre ale țării. Diferența de aproape 2 000 ha este folosită pentru culturile de legume (rădăcinoase, ceapă la Făgăraș și varză).

Cu toate că suprafețele ocupate de plantele tehnice sînt mai mici (doar ceva mai mult de 7%), ele au o importanță deosebită atît pe plan județean, cît și național. Primul loc este ocupat de sfecla de zahăr (cu 3 347 ha), cultură care s-a dezvoltat în zona de aprovizionare a fabricii de la Bod, mai ales în Depresiunea Birsei. Urmează apoi plantele textile, între care inul are aproape exclusivitate, pe o suprafață de peste 3 100 ha, cultivat mai ales în Depresiunea Făgărașului, cuprinsă în raza de aprovizionare a Întreprinderii pentru prelucrarea tulpinelor de in de la Cîrța. Pe suprafețe mai restrînse se cultivă cicoare

pentru industria alimentară din orașul Brașov, precum și plante medicinale și aromatice.

Din analiza culturii plantelor desprindem orientarea extensivă pentru cultura cerealelor, cu pondere mare în suprafață, dar cu producții în general mai mici decât media pe țară, și una intensivă, pentru cultura plantelor furajere, a cartofului și a plantelor tehnice, menite să satisfacă cerințele altor zone geografice ale României, sau să acopere necesarul de materii prime pentru industria alimentară și ușoară din orizontul local. Culturi intensive în adevăratul înțeles al cuvântului se realizează în complexele de sere de la Codlea, Ghimbav etc., care desfac produsele floricole pe o arie foarte largă în țară.

*Pomicultura* este dezvoltată mai ales în zona dealurilor Hîrtibaciului, în apropiere de Rupea, și în zona de contact a depresiunilor cu rama muntoasă din sud (Drăguș, Lisa, Recea). Ca suprafață nu deține o pondere mare, dar existența a peste un milion de pomi face ca județul să-și poată acoperi în largă măsură consumul de fructe din producția proprie. Predomină prunul și mărul, urmat de păr, vișin și nuc. Valcificarea terenurilor în pantă, degradate de eroziune, va permite în viitor întărirea acestui sector agricol. *Viticultura* este nesemnificativă pentru economia județului Brașov. Condițiile de relief, soluri și climă fac ca terenurile favorabile pentru vița de vie să fie foarte restrânse, situate mai ales pe versanții dealurilor cu expunere sudică.

*Creșterea animalelor*, alături de cultura plantelor, este o ocupație străveche și totodată o ramură deosebit de importantă a agriculturii județului Brașov.

Efectivul de animale la începutul anului 1970 cuprindea 118,4 mii bovine, din care 55,4 mii vaci și bivolițe, 100,0 mii porcine, 292,5 mii ovine și 14,6 mii cabaline. O trăsătură caracteristică este predominarea bubalinelor în Depresiunea Făgărașului, unde aceste animale sînt folosite pentru muncă și pentru producție, fiind mai puternice, mai puțin pretentioase la furaje și dînd un lapte mai bogat în grăsime. Cultura cartofului a favorizat creșterea porcinelor, în timp ce pășunile montane au stimulat creșterea ovinelor, în special în satele brănene, renumite odinioară pentru păstoritul transhumant. Încărcătura

de animale la 100 ha teren situează județul Brașov deasupra valorilor medii pe țară, cu excepția ovinelor (tabelul nr. 4).

Tabelul nr. 4

Numărul animalelor ce revin la 100 hectare de teren în anul 1970\*

|               | Bovine |                             | Porcine total | Ovine și caprine |
|---------------|--------|-----------------------------|---------------|------------------|
|               | total  | din care : vaci și bivolițe |               |                  |
| R. S. România | 35,5   | 15,7                        | 61,1          | 101,4            |
| jud. Brașov   | 39,2   | 18,3                        | 79,7          | 99,2             |

\* Efectivul de bovine, ovine și caprine s-a raportat la suprafața agricolă (arabil + pășuni + fânețe), iar efectivul de porcine la suprafața arabilă.

Prin producția obținută pe unitatea de referință, de 100 ha teren, județul Brașov se plasează printre județele fruntașe ale țării, pentru lapte, lână și carne.

După specificul producției agricole se pot distinge mai multe zone interioare : partea de sud-est a județului, încadrată în Depresiunea Brașovului, constituie zona de cultură a cerealelor, plantelor furajere, plantelor tehnice (sfecă de zahăr și cicoare), a cartofului și de creștere a animalelor pentru lapte și carne. Caracterul preorășenesc al agriculturii acestei zone este direct și puternic influențat de prezența orașului Brașov, iar dezvoltarea culturilor floricole de seră de la Codlea, Ghimbav etc. asigură venituri importante și o notă caracteristică în peisaj. A doua zonă, de cultură a cerealelor, cartofului, plantelor furajere, plantelor tehnice și de creștere a animalelor pentru carne și lapte, se încadrează în Depresiunea Făgărașului, cu deosebiri locale și în cadrul acesteia.

Partea de nord a județului, care corespunde Podișului Hîrtibaciului, constituie zona de cultură a cerealelor, plantelor furajere, pomicultură și, în parte, viticultură și creșterea animalelor pentru lapte și carne.

O zonă mai restrînsă, în partea de sud, se caracterizează prin creșterea animalelor pentru lapte, lână și carne, pe baza pășunilor naturale, mai ales în culoarul Branului.



## CĂILE DE COMUNICAȚIE ȘI TRANSPORTURILE

Teritoriul actualului județ Brașov, situat într-un ținut de interferență a mai multor unități naturale, caracterizat prin alternanța zonelor înalte muntoase și de podiș cu cele joase, depresionare, separate prin pasuri, înșeuări și culoare formate de văile râurilor sau de origine tectonică, a constituit din cele mai vechi timpuri un cadru prielnic pentru dezvoltarea căilor de comunicație. Potrivit fiecărei etape istorice parcurse, orientarea și funcționalitatea drumurilor a fost dictată în primul rînd de gradul de dezvoltare a așezărilor omenești, de nivelul tehnic, de cerințele traficului de mărfuri și de călători, precum și de factorii naturali.

Cele mai vechi consemnări din izvoarele istorice și cartografice sînt cunoscute din *Tabula Peutingeriană* (secolul III e.n.) și din *Cosmographia* geografului anonim din Ravenna (a doua jumătate a secolului al VII-lea), care aduce o serie de elemente noi.

Un drum vechi, folosit de către romani, urmărea cursul Oltului de la Caput Stenarum (Boița — jud. Sibiu) amunte, pînă la Hoghiz (jud. Brașov), unind toate localitățile din partea cea mai joasă a depresiunii și continuîndu-se apoi pînă la Angustia (Brețcu). Din acest drum se ramifica un altul, tot atît de important, pe valea Bîrsei, spre Cumidava (Rîșnov) și apoi, prin culoarul Bran — Rucăr, se continua pe *limes-ul Transalutan* pînă la Ciuperceni, lîngă Turnu-Măgurele.

Patru pasuri carpatice și tot atîtea drumuri comerciale care le străbăteau au înlesnit, cu mai mult de o jumătate de mileniu în urmă, legăturile intense de schimb dintre Brașov și vadurile dunărene din Țara Românească. Purtînd numele râurilor pe care le însoțeau sau pe cele ale trecătorilor, drumurile comerciale erau : al Buzăului, al Teleajenului (prin pasul Bratocea sau Tătarului), al Prahovei (prin pasul Timișului)

numit mai târziu și al Predealului, după crearea așezării, precum și cel care trecea prin pasul Branului. Secole de-a rândul, acesta din urmă s-a menținut drept cel mai important drum comercial pentru Brașov, dar după realizarea joncțiunii feroviare cu valea Prahovei, la sfârșitul secolului al XIX-lea, și după modernizarea șoselei naționale, în deceniul al treilea al secolului nostru, este întrecut de traseul Predealului, care devine în ultimele decenii una din axele de circulație de prim ordin pe plan național.

Dezvoltarea succesivă a rețelelor feroviare și rutieră, în strînsă legătură cu sporirea funcțiilor urbane, încadrează astăzi Brașovul, după densitatea lor, între primele zece județe ale țării, cele mai mici și mai îndepărtate sate avînd posibilități de acces lesnicioase la principalele căi de comunicație.

Atît căile ferate, cît și drumurile de diferite categorii au un rol important în sistemul comunicațiilor pe plan național și internațional. Rețeaua feroviară totalizează 335 km linii cu ecartament normal, cu o densitate de 62,6 km/1 000 km<sup>2</sup>, ocupînd locul al nouălea între județele țării, din acest punct de vedere. Legăturile feroviare ale Brașovului s-au conturat la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, dar configurația actuală și dotarea căilor ferate reprezintă în cea mai largă măsură eforturile depuse în ultimele două decenii pe linia modernizării transporturilor. Între Brașov și București, pe o distanță de 160 km, a fost dată în funcțiune prima linie electrificată. Ținînd seama de faptul că linia este dublă, iar tracțiunea locomotivelor de mare randament, produse în țară, permite remorcarea garniturilor mari de tren, calea ferată, care străbate o zonă foarte dezvoltată din punct de vedere economic și cu o densitate mare de populație, are importanță primordială. Ea servește transportului de materii prime, materiale și produse finite pentru industria județului și a unui foarte larg areal geografic, apropiat practic de cel al întregii țări.

Transporturile de pasageri, din care două categorii interesează în mod deosebit economia județului Brașov: salariații în deplasare zilnică pentru lucru de la distanțe de maximum o oră și jumătate, precum și turiștii, al căror flux se ridică la

scara importanței naționale și internaționale, evidențiază de asemenea importanța rețelei feroviare.

Brașovul, cu noua sa gară modernă de călători și celelalte stații (Bartolomeu, Steagul Roșu, Triaj, Dîrste) constituie cel mai important nod feroviar al județului și unul dintre primele din întreaga țară. Un număr de șapte linii pornesc radial în diferite direcții, dintre care cinci se înscriu ca segmente ale magistrelor de interes național și internațional: București — Brașov, Brașov — Arad prin Sighișoara, Brașov — Arad prin Făgăraș — Sibiu — Vințu de Jos, Brașov — Cluj — Oradea, Brașov — Deva — Baia Mare. Aceste magistrale feroviare au numeroase racorduri care pun în legătură toate județele țării.

Al doilea centru însemnat pentru transporturile feroviare este Predealul, care, fiind situat la mare altitudine, s-a impus pentru verificările tehnice.

În mod firesc, cel mai mare și mai intens trafic de mărfuri și pasageri pe calea ferată se îndreaptă spre orașul Brașov, sub directa influență a mărimii și funcționalității sale.

Rețeaua de drumuri din județ însumează 1 449 km, fiind complementară celei feroviare. Drumurile naționale reprezintă mai mult de 27 % din lungimea totală a rețelei (398 km), iar cele de interes local (județene și comunale) ating 1 051 km. Șoselele naționale sînt modernizate în proporție de 3/4, fapt care asigură o bună desfășurare a transporturilor rutiere pe plan local și național. Cele mai importante sînt: șoseaua națională nr. 1 București — Brașov — Făgăraș — Sibiu — Cluj — Oradea care face parte din traseul internațional E 15, apoi șoselele Brașov — Sighișoara — Cluj — Oradea, Brașov — orașul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Brașov — Bran — Cîmpulung etc.

Punînd în legătură directă o serie de centre industriale încadrate în sistemul de cooperare în producție, rețeaua rutieră facilitează aprovizionarea acestora și desfacerea produselor, ca și transportul salariaților și al turiștilor spre obiectivele care-i interesează. Fluxurile de pasageri din cele două categorii menționate sînt deosebit de caracteristice pentru orașele Brașov, Făgăraș, Victoria, Codlea etc.



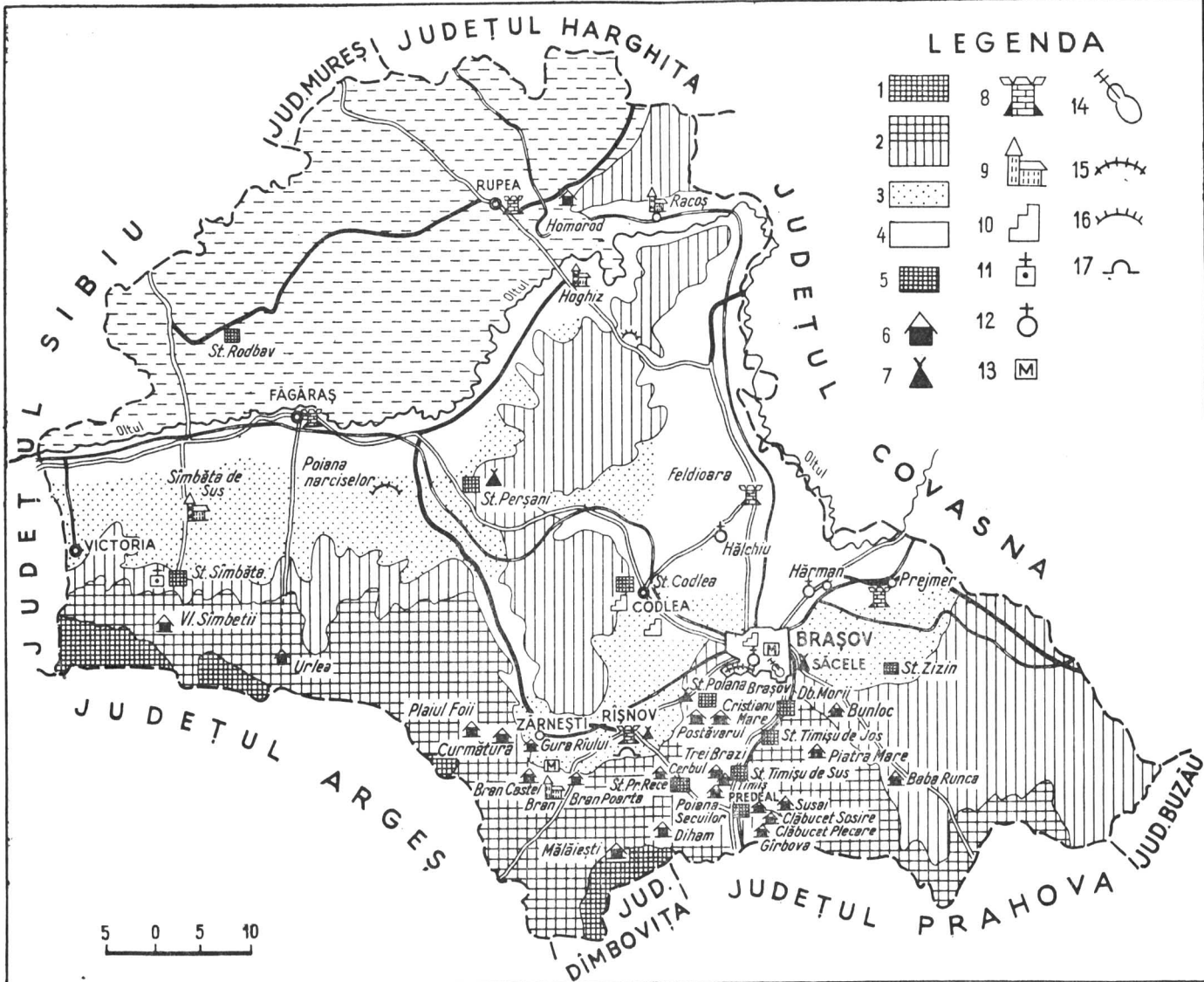


Fig. 36. — Principalele obiective turistice din județul Brașov (după M. Iancu și Ludmila Panaite).

- |                                                  |                                                        |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|
| 1, Zone alpine; 2, munți înalți; 3, munți joși;  | 9, castel; 10, ruine; 11, mănăstiri; 12, biserică; 13, |
| 3, piemonturi; 4, zone depresionare; 5, stațiune | muzeu; 14, festival artistic; 15, loc de belvedere;    |
| turistică; 6, cabană; 7, camping; 8, cascade;    | 16, poiană; 17, peșteri.                               |



Dezvoltarea rețelei de drumuri modernizate, mai ales în zonele accidentate, inaccesibile pentru căile ferate, permite o valorificare mai completă a resurselor din zonele montane, inclusiv a potențialului turistic.

Traficul rutier, în continuă creștere, necesită noi lucrări de modernizare a drumurilor și a circulației, care vor schimba și mai mult configurația actuală.

## OBIECTIVELE TURISTICE



Înzestrat cu un valoros potențial turistic natural și „umanizat”, teritoriul județului Brașov a cunoscut o dezvoltare mai timpurie a activității turistice.

Varietatea tipurilor de peisaj, conform cu structura și litologia unităților naturale, îmbracă aspectele cele mai contrastante și totuși armonios îmbinate, care se succed de la peisajul alpin, la cel al etajului forestier, pînă la cîmpiile piemontane ale depresiunilor și lunca Oltului. Peste tot prezența omului se face simțită în peisaj, dar în gradul cel mai înalt și în succesiune cronologică o întîlnim în așezările omenești. Dacă formele de relief, condițiile climatice și biogeografice au creat adevărate rarități, fapt pentru care au fost constituite rezervații naturale, în așezările omenești — orașe și chiar sate — se întîlnesc nenumărate monumente arhitectonice, de importanță istorică sau culturală, constituind laolaltă tot atîtea obiective de interes turistic (fig. 36).

Poziția județului Brașov în cadrul rețelelor de circulație rutieră și feroviară a țării, densitatea mai ridicată a căilor de comunicație pe teritoriul său și nivelul lor de modernizare concură puternic la amplificarea turismului.



Fig. 37. — Poziția geografică a influențat dezvoltarea pe verticală a orașului Brașov. În ultimul plan se văd Timpa și Postăvarul.

Structura rețelei de unități turistice din cuprinsul acestui județ, care este formată din orașe cu funcție turistică și obiective turistice situate în unele localități rurale din ariile de depresiune, precum și din stațiuni și cabane care se află în zona montană, constituie elementul esențial care permite definirea tipului funcțional de turism practicat aici, caracterizat printr-un „echilibru” între odihnă și turism.

*Orașul Brașov*, centrul turistic al județului, el însuși o așezare urbană de mare interes turistic (fig. 37), înzestrat cu monumente din diferite etape istorice, pe drept cuvânt „oraș muzeu”, este totodată și unul dintre cele mai însemnate centre



Fig. 38. — Brașov — Biserica Neagră, monument istoric din secolele XIV—XV (foto Edit. meridiene).

de convergență turistică din țară. Acest oraș constituie, de asemenea, o bază de plecare spre rețeaua stațiunilor și cabanelor din zona montană învecinată, care s-au dezvoltat într-un peisaj deosebit de atrăgător. Mai trebuie amintită și funcția Brașovului de centru climateric, cu calități curative remarcabile, legat de condițiile climatice specifice zonei de contact a Depresiunii Bîrsei cu masivele Postăvaru și Piatra Mare.

Dispunînd de o bună echipare turistică, orașul Brașov deține 1/3 din numărul persoanelor cazate în cadrul obiectivelor turistice din județ (65,1% din turiștii străini care îl vizitează) și 26,6% din nopțile dormite, situîndu-se astfel pe

primul loc. El este a treia localitate din țară, după București și Constanța, sub raportul fluxului turistic.

Monumentele istorice ale acestui oraș datează de secole. Vestigiile vechii Cetăți a Brașovului, zidurile și bastioanele, între care mai bine păstrat este cel al Țesătorilor (unde s-a amenajat muzeul „Cetatea Brașovului și fortificațiile din Țara Birsei”), și una din vechile porți (Poarta Ecaterinei) sînt deosebit de interesante. În peisajul pitoresc al dealului Warthe, din sistemul de fortificații exterioare zidurilor cetății se mai păstrează Turnul Alb și Turnul Negru.

Centrul orașului, actuala piață „23 August”, vechi loc de târg, este dominat de unul dintre cele mai interesante monumente ale arhitecturii medievale din orașul Brașov — Casa Sfatului. Clădirea este străjuită de un turn înalt de 50 m, denumit „Turnul Trompeților”, de unde se dădea alarma cînd orașul era amenințat de vreo primejdie. Aici s-a organizat „Muzeul de istorie”, unde sînt expuse obiecte din paleolitic și neolitic (cu piese de ceramică neolitică pictate, de la Ariușd), pînă în zilele noastre.

În itinerariile turistice ale orașului Brașov sînt cuprinse și cîteva din bisericile sale. Biserica Bartolomeu, impunătoare prin masivitatea ei și prin zidurile puternice prevăzute cu contraforturi, este una dintre cele mai vechi construcții ale Brașovului. Deosebit de impunătoare este Biserica Neagră (fig. 38), un valoros document de piatră, a cărei construcție s-a efectuat în cîteva etape, între anii 1385 și 1477. A fost renovată de mai multe ori și poartă în exterior urmele puternicului incendiu din 1689, care a distrus și o bună parte din Cetatea Brașovului. Cele șase portaluri de la intrare, cu stiluri diferite, de la cel gotic tîrziu pînă la cel al Renașterii, fresca din interiorul său care datează din secolul al XV-lea, orga cu 4 000 de tuburi (fig. 39) și colecția de covoare turcești din diferite secole (XVI, XVII, XVIII) sînt adevărate opere de artă. Biserica Sf. Nicolae din Schei, ctitorie a domnitorilor munteni și moldoveni Vlad Călugăru, Neagoe Basarab, Petru Cercel și Aron Vodă este un alt monument de mare importanță (fig. 40). Clădirea alăturată bisericii, înălțată din piatră la 1597, pe locul unei construcții din lemn, care data din secolul





Fig. 39. — Biserica Neagră — orga (foto Edit. meridiene).

al XV-lea, a adăpostit Școala românească din Schei, cea mai veche școală cu limba de predare română, prima din cele trei țări române (C. Daicoviciu și colab., 1963, p. 218). Din anul 1957 aici s-a organizat un muzeu, o bibliotecă și o arhivă istorică. Colecția muzeului dispune de lucrări de o valoare



Fig. 40. — Biserica Sf. Nicolae (foto Edit. meridiane).

foarte mare, unele din aceste piese fiind exemplare unice, ca manuscrisele din secolul al XV-lea, tipăriturile lui Coresi și a discipolilor săi, colecția de articole din argint lucrate de meșteșugarii brașovului.

În cartierul Cetate, un alt monument interesant este și „Casa Hirscher”, construită în secolul al XVI-lea, denumită

și „Podul negustorilor” sau „Podul bătușilor”. La început, clădirea a fost folosită ca depozit și loc de vânzare a produselor breslei cizmarilor brașoveni, extinzându-se treptat și pentru depozitarea și desfacerea produselor altor bresle (aici în prezent s-a amenajat complexul de alimentație publică „Cerbul carpatin”).

Aspectul de burg medieval pe care l-a păstrat și azi cartierul Cetate atrage un mare număr de vizitatori. Ansamblul său central format din Biserica Neagră, Casa Sfatului și piețele aferente, prin cele două verticale dominante ale monumentelor respective — turnurile —, determină și azi silueta arhitectonică a nucleului vechi al orașului Brașov, îmbogățită în veacul nostru cu verticala hotelului „Carpați”. În linii mari, textura străzilor din cartierul Cetate este identică celei din secolul al XVII-lea, putînd fi urmărite cu multă ușurință principalele artere care legau partea de sud-vest a Cetății Brașovului, cu partea sa de nord-est și arterele perpendiculare, în general străzi înguste și întortochiate.

De asemenea, cartierul Schei, unul dintre vechile cartiere ale Brașovului, cu tradiții de luptă revoluționară (Piața Prundului), prezintă un interes deosebit.

Rețeaua obiectivelor turistice ale orașului Brașov mai este îmbogățită de dealurile Tîmpa și Warthe. De pe Tîmpa, vizitatorul are panorama orașului, a Depresiunii Bîrsei, a munților Postăvaru și Piatra Craiului; telefericul, dat recent în folosință, înlesnește ascensiunea lui. Dealul Melcilor, un alt punct de atracție, este solicitat pentru parcul din cartierul Noua, unde se află o grădină zoologică și un ștrand. Dealul Cetățuia sau Plăieșilor, de pe care se deschide de asemenea panorama orașului, atrage și pentru cetatea din vârful său, construită din secolul al XVI-lea.

Organizarea unei rețele complexe de deservire a turiștilor — vile, moteluri, cabane, etc. —, amplasate pe Tîmpa, Warthe, Dealul Melcilor etc., va constitui un factor care ar duce la intensificarea vizitării acestui oraș (fig. 41).

Alte orașe cu funcție turistică din județul Brașov mai sînt Făgăraș, Victoria, Rîșnov, Zărnești, Codlea.



Fig. 41. — Brașov. Hotelul Carpați (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

*Orașul Făgăraș*, datorită restaurării cetății feudale (fig. 42), care a fost construită în anul 1310, evocatoare a unor importante evenimente din istoria patriei, își va ridica și mai mult importanța turistică. Această cetate va cuprinde un muzeu, un hotel turistic cu 70 de locuri și o unitate de alimentație publică, cu specific local, amenajate într-unul din bastioanele sale. Cîteva clădiri vechi, cu acoperiș dublu de țiglă, al cărui rost este

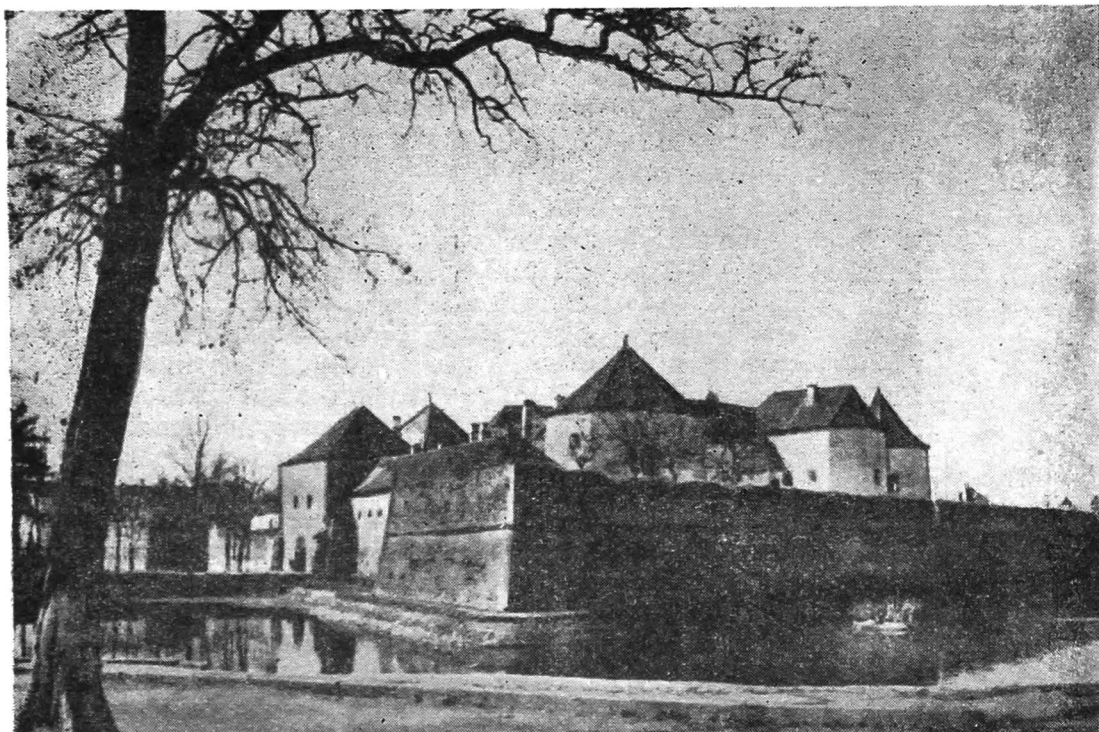


Fig. 42. — Cetatea Făgărașului (sec. XIV) (foto Edit. meridiene).

cunoscut de foarte puțină lume — reprezintă casele boierilor de Făgăraș, singurii îndreptățiți să le construiască astfel pentru a fi mai ușor distinse —, atrag atenția turiștilor. Există locuri și străzi, care prin semnificația numelui lor pot ajuta pe vizitatori să-și reconstituie imaginile Făgărașului de odinioară (străzile Pălărierilor, Morii, Tăbăcari etc.), în care se îmbină vechiul și noul, punctînd evoluția sa multiseculară. Astăzi, el constituie și o principală bază de plecare spre diferite puncte ale Țării Oltului, șoseaua națională pe care este axat (București — Ploiești — Brașov — Sibiu — Oradea) înlesnind deplasarea în lungul depresiunii. Rețeaua de drumuri racordate la șoseaua națională asigură și circulația spre nord și spre sud.

*Orașul Victoria*, prin poziția sa, este un important punct de plecare în turismul montan, fiind una dintre așezările cele mai apropiate de obiectivele din partea centrală a Masivului Făgăraș. Avînd asigurată legătura cu calea ferată prin autobuze locale, pe șoseaua asfaltată, și un hotel modern, oferă turiștilor bune condiții de popas.

*Orașul Rîșnov*, unde se intersectează mai multe drumuri turistice — drumul pe valea Ghimbavului Mic către Cheile Postăvarului și Cheile Rîșnoavei, drumul spre Predeal, fie prin cheile Rîșnoavei, fie pe șoseaua care trece prin Pîrîul Rece, folosită cîndva de cărăușii localnici care transportau mărfuri spre Țara Românească pe drumul anevoios al văii Prahovei, drumul pe valea Ghimbavului Mare care duce în Bucegi spre cabanele Mălăiești, Trei Brazi, Diham, drumul spre Făgăraș care traversează Munții Perșani pe la Poiana Mărului —, înregistrează o intensă circulație turistică în zona sa.

În afara poziției geografice și vestigiile trecutului au dus la intensificarea activității turistice în orașul Rîșnov. Amenajarea în ultimele decenii a Cetății Rîșnov (fig. 43), care domină orașul și împrejurimile, a parcului din jurul cetății, a hotelului și a ștrandului oferă turiștilor locuri interesante de odihnă și agrement.

*Orașul Zărnești* este cel mai indicat punct de plecare în excursiile din Munții Piatra Craiului, de aici pornind mai multe drumuri care urcă pe versantul lor de est. Pe aceste trasee se pot face popasuri la cabanele Curmătura (1 470 m), așezată sub șaua dintre Piatra Craiului Mică și Turnul Pietrei Craiului Mare, Plaiul Foi (849 m), de pe valea Birsei, și la cele trei refugii: Vîrful Ascuit pe creasta nordică (2 057 m), Diana (1 430 m) și Cabana Ascunsă (1 620 m), ambele pe versantul de vest. La cabana Plaiul Foi se poate ajunge din orașul Zărnești pe un drum forestier carosabil. La ieșirea din acest oraș se află cabana Gura Rîului.

*Orașul Codlea* este principala bază de plecare spre Măgura Codlei, unde se află un grup de cabane, un ștrand alimentat de izvoare mezotermale, vizitate de un număr însemnat de turiști, servind îndeosebi pentru recreerea și odihna duminicală a brașovenilor. Oraș al garoafelor, Codlea mai are și unele





Fig. 43. — Cetatea Rîșnov.

vestigii ale trecutului : Cetatea în incinta căreia se află biserica ridicată în secolul al XIII-lea, singura biserică din Țara Bîrsei care nu are turn, urmele Cetății Negre de pe Măgura Codlei.

Dintre obiectivele turistice din *localitățile rurale* situate în ariile depresionare ale județului amintim : Cetatea Cohalului de la Rupea, cea de la Prejmer, Cetatea Feldioarei, sau bisericile-cetăți care se găsesc într-un număr însemnat de sate, cele mai bine păstrate fiind în localitățile Hărman, Hălchiu etc. Castelele de la Racoș, Hoghiz, Sîmbăta de Jos și Sîmbăta de Sus prezintă și ele importanță turistică atît prin arhitectură, cît și prin peisajul natural în care sînt încadrate. Castelul Bran, din localitatea cu același nume, atrage un număr însemnat de vizitatori, mai ales pe cei în tranzit. De pe stîncă pe care este construit, domină cu înălțimea sa toate așezările din jur. Ridicat în secolul al XIV-lea (1377), aici, în fața pasului Bran, a străjuit drumul Branului, care timp de secole a fost cea mai însemnată arteră comercială de legătură între Transilvania și Țara Românească, avînd un rol important și în legă-

turile internaționale. În decursul secolelor, Castelul Bran, care azi găzduiește un interesant muzeu de artă feudală, a suferit numeroase prefaceri ce în parte i-au schimbat înfățișarea. În curtea lui există un muzeu etnografic în aer liber, cu tipuri de gospodării țărănești din satele brăne.

La numai câțiva kilometri sud-est de orașul Făgăraș se află Dumbrava Vadului, cunoscută și sub numele de „Poiana Narciselor”, monument al naturii protejat de lege, care atrage un mare număr de vizitatori în perioada de înflorire a „coprinelor”.

Orașul Brașov și celelalte centre urbane care gravitează către acesta au stimulat dezvoltarea și amplificarea turismului și în zona montană din jurul lor, în Munții Bîrsei, Diham, Depresiunea Predealului, Munții Ciucas, Piatra Craiului, culoarul Branului, unde s-a organizat o rețea de stațiuni și cabane. Dintre unitățile turistice și de odihnă din această zonă montană, Poiana Brașov, Predeal, Pîrîul Rece, Timișu de Sus și Timișu de Jos se remarcă prin capacitatea de cazare și prin numărul ridicat al persoanelor cazate. Modul în care sînt concepute Poiana Brașov și Predeal le asigură un renume, la nivelul celor mai de seamă stațiuni montane de pe continent. Sînt, de asemenea, cele mai importante stațiuni din țară pentru sporturile de iarnă.

*Poiana Brașov* (Poiana Postăvarului) se află la o altitudine de 1 020 m. Accesul vehiculelor se face din orașul Brașov și este facilitat de noul drum modernizat care trece peste dealul Warthe. Amenajarea drumului Poiana de Sus — Cheia, care va duce la realizarea unei importante artere turistice Brașov — Poiana Brașov — Predeal — Rîșnov, cu posibilitatea de a se lega de Bușteni printr-o arteră care va traversa Muntele Diham, va crea noi posibilități de acces vehiculelor spre această stațiune.

În ultimele două decenii Poiana Brașov a devenit cea mai complexă stațiune a sporturilor de iarnă din țară; ea dispune de trei piste de coborîre și de slalom uriaș, de o pistă de slalom special, de două trambuline, de un teren sportiv pentru concursuri de patinaj viteză și de patinaj artistic și de un lac artificial pentru sporturi de vară.

Gradul său de echipare o situează pe locul al doilea în cadrul județului Brașov, ea deținând 24,3% din numărul locurilor de cazare, 16,5% din persoanele cazate — 11% din turiștii străini care au vizitat acest județ — și 26,3% din nopțile dormite. Dotată cu câteva hoteluri (Sport, Teleferic, Poiana, Bradul), cu o rețea de vile și complexe comerciale de alimentație publică (Șura Dacilor etc.), stațiunea Poiana Brașov asigură un indice de densitate medie a turiștilor sub 120 pers./ha., iar de densitate funduară mai mică de 600 pers./ha., ceea ce o situează în categoria stațiunilor moderne, corespunzătoare cerințelor tot mai exigente a diferitelor grupuri de turiști (fig. 44).

Din Poiana Brașov se pot face numeroase excursii. Astfel, se poate ajunge lesne la Râșnov, chiar pe Valea Cetății; altă potecă duce la cheile Postăvarului și ale Râșnoavei, locuri sălbatice și pitorești. Cele mai multe drumuri din această stațiune duc spre cabanele Postăvaru și Cristianu Mare, pentru care însă se poate folosi și telefericul.

Stațiunea climaterică *Predeal* ocupă locul al treilea în cadrul rețelei de obiective turistice din județul Brașov; în raport cu gradul de echipare, ea deține 11,5% din numărul locurilor, 13% din persoanele cazate (dacă ne referim la străinii care au vizitat acest județ, stațiunea Predeal a găzduit 23,2% din numărul lor) și 18,4% din nopțile dormite.

Depresiunea de obîrșie a Prahovei, în care se află situat Predealul, față de zona înaltă din jur, are o climă excitantă, cu efecte curative asupra compoziției sîngelui, metabolismului mineral și gazos, a cordului și a volumului respirator. Efectele se datoresc presiunii atmosferice scăzute (media anuală 669,1 mm), cantității mari de irradiații luminoase și ultraviolete, temperaturilor medii joase (media anuală este de 4,9°C, a lunii iulie de 14,5°C, iar a lunii ianuarie de -5,1°C), precum și faptului că aerul este curat, cu o accentuată stare de ionizare și mai uscat în comparație cu aerul din alte stațiuni de pe valea Prahovei.

Datorită valorii curative, a pitorescului dat de peisajul alpin al munților din jur, ceea ce favorizează desfășurarea unei

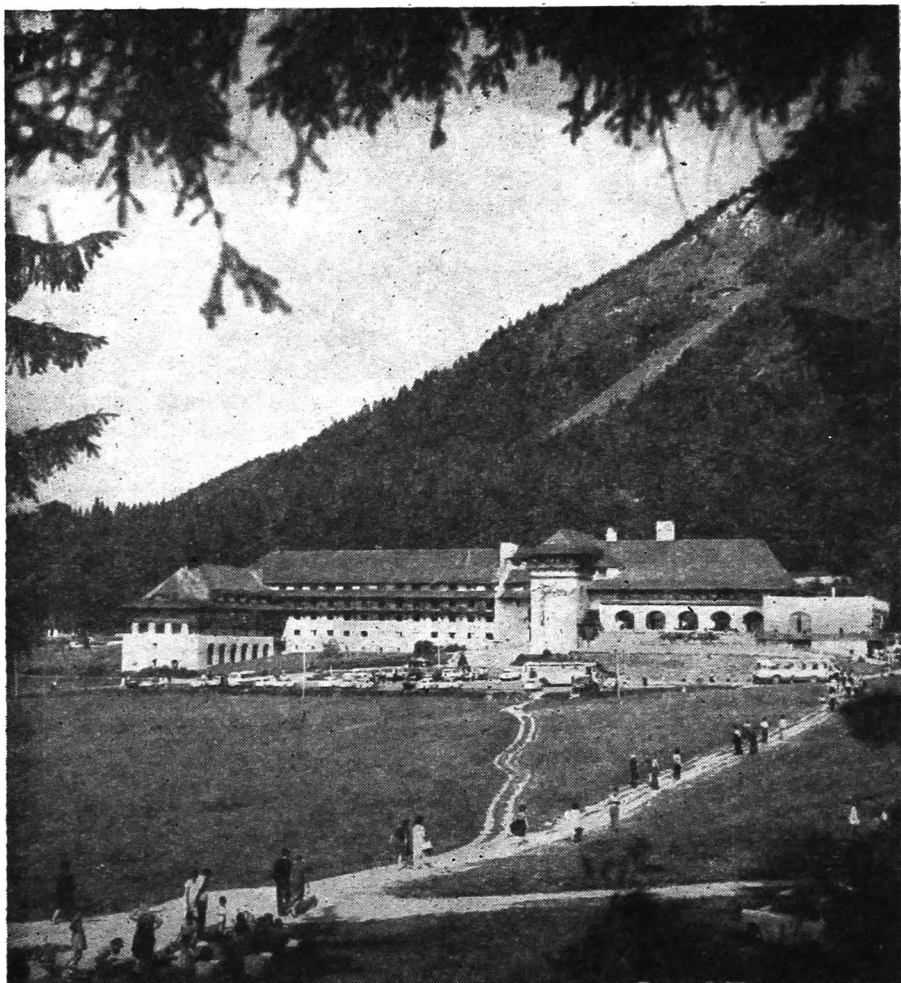


Fig. 44. — Poiana Brașov. Hotelul „Sport” (foto Comb. poligr. „Casa Scintei”).

intense activități sportive în tot timpul anului, Predealul este una din stațiunile cele mai solicitate. Pîrtia iluminată de schi de pe Clăbucet, cele două telescaune și teleschiul din același sector ridică nivelul de echipare al acestei stațiuni.

Din Predeal se ajunge la cabanele Clăbucet-Sosire, Clăbucet-Plecare, Gîrbova, Susai; un drum carosabil leagă Predealul de hotelul turistic Trei Brazi.

Celelalte stațiuni, Pîrîul Rece, Timișu de Sus, Timișu de Jos, beneficiază de asemenea de condiții climatice cu calități curative; peisajul deosebit de pitoresc al zonelor învecinate și gradul de echipare condiționează creșterea indicelui lor de utilizare.

În zona Munților Făgăraș, într-un cadru natural atrăgător, s-a dezvoltat stațiunea climaterică Sîmbăta, formată dintr-un grup de cabane care oferă condiții plăcute de odihnă și de popas pentru turiști, în apropierea imediată a mănăstirii Sîmbăta, ctitoria lui Constantin Brîncoveanu (fig. 45).

Pe teritoriul județului Brașov mai există și alte stațiuni cu capacități de cazare mai mici și cu un grad de echipare restrîns. În stațiunea Rodbav, izvoarele sale clorurate, iodurate, bromurate și sodice sînt folosite în cura externă pentru tratamentul bolilor aparatului locomotor, a sistemului nervos periferic etc., apa unuia dintre izvoare fiind indicată pentru cura internă a unor afecțiuni gastrointestinale, hepato-biliare etc. Stațiunea balneară Perșani dispune de izvoare ale căror ape sînt utilizate în cura externă, în bolile aparatului locomotor (artrite, poliartrite etc.), în bolile sistemului nervos periferic etc. Localitatea Zizin, care se află situată în partea de nord-est a orașului Săcele, în ultimele decenii și-a amplificat considerabil funcția balneo-climaterică, fiind căutată pentru apele sale minerale — bicarbonatate, clorurate, sodice, calceice, carbogazoase — indicate în tratamentul afecțiunilor de nutriție.

Data fiind calitatea curativă a izvoarelor de ape minerale din stațiunile menționate, se impune amenajarea lor la un nivel corespunzător cerințelor.

Zona montană a județului Brașov este dotată cu un număr însemnat de cabane (fig. 46), care în cea mai mare parte (91,1%) se grupează în zona de influență a orașului Brașov. Dintre cele mai importante cabane turistice amintim: Postăvaru, Cristianu Mare, Curmătura, Clăbucet-Sosire, Clăbucet-Plecare, Bran-Castel (47), Bran-Poarta, care, datorită pozi-



Fig. 45. — Simbăta de Sus. Mănăstirea Brincoveanu (sec. XVIII). În ultimul plan valea Simbetei (foto Edit. meridiene).

ției față de mijloacele de transport au cel mai ridicat indice de utilizare.

După aspectul lor funcțional, cabanele din județul Brașov pot fi grupate în unitățile din zona alpină și subalpină, care au ca specific activitatea turistică (cabanele Cristianu Mare, Piatra Mare, Mălăiești), și cele din zona pădurilor, unde nota caracteristică este dată de turism și care cuprinde cea mai mare parte din cabanele județului.

Amenajările în curs de efectuare privind dezvoltarea turismului, construcția și modernizarea unor drumuri turistice, dotarea cu noi mijloace tehnice și capacități de cazare





Fig. 46. — Masivul Piatra Craiului. Cabana Plaiul Fcii (foto Comb. poligr. „Casa Scintei’’).

corespunzătoare, dezvoltarea tot mai complexă a centrelor urbane Braşov, Făgăraş, Săcele, Codlea, Zărneşti etc. vor permite extinderea activităţii turistice în acest judeţ (fig. 48).



Fig. 47. — Castelul Bran (foto Comb. poligr. „Casa. Scintei”).

Pentru stațiuni, dezvoltarea „infrastructurii tehnice” (căi de circulație, rețele de aprovizionare cu apă, electricitate), pentru a crea turistului ambianța necesară, separarea, în măsura posibilităților, a circulației mașinilor de aleile și promenadele rezervate pietonilor, crearea, mai ales în stațiunile Poiana Brașov și Predeal, a așa numitelor „galerii acoperite” constituie unele din cerințele majore ale intensificării turismului.

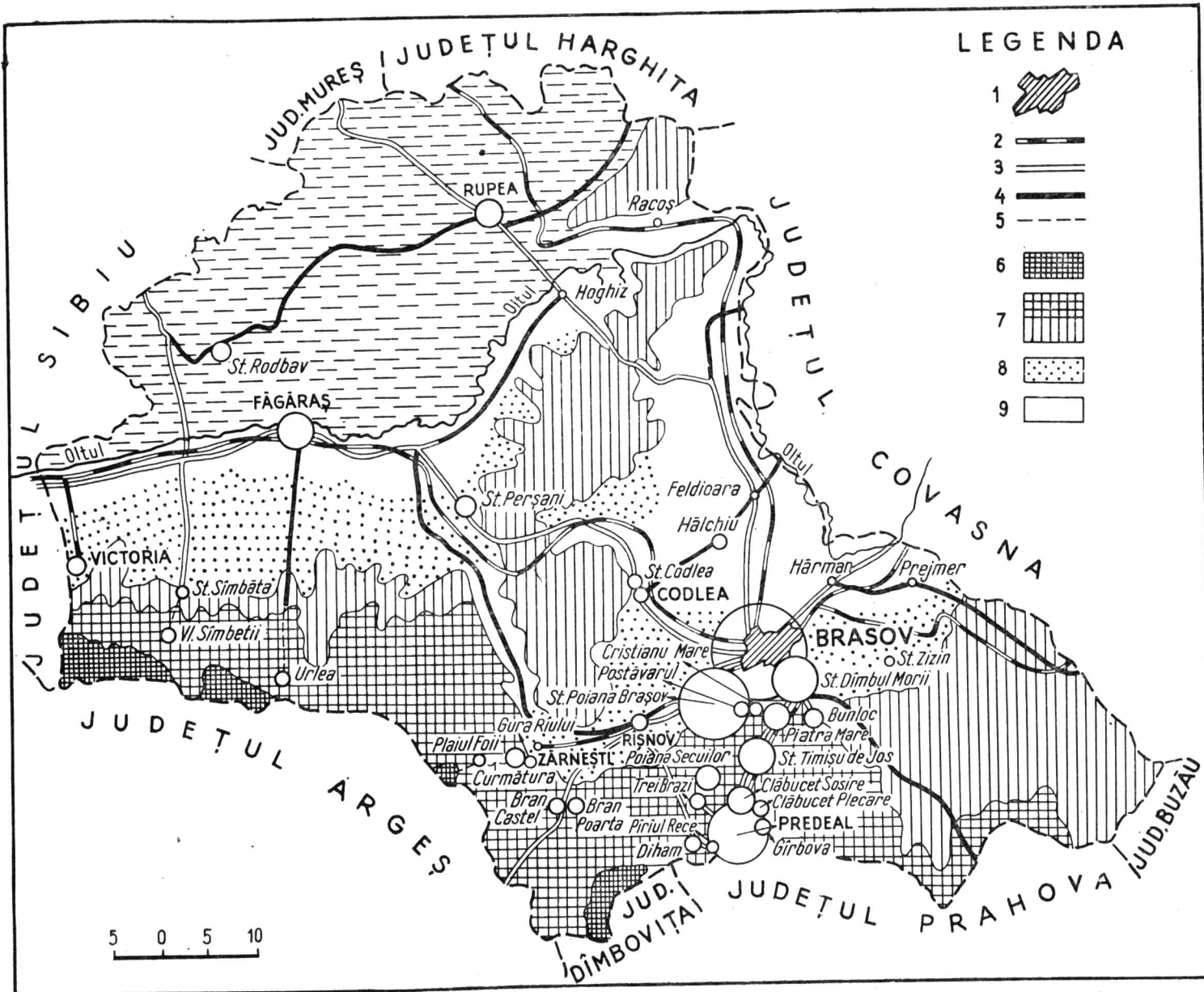


Fig. 48. — Frecvența turiștilor în județul Brașov în anul 1969 (după M. Iancu și Ludmila Panaite).

1, Centru de convergență turistică; 2, cale ferată; 3, șosele modernizate; 4, șosele nemodernizate; 5, poteci; 6, zone alpine; 7, munți înalți — munți joși; 8, piemonturi; 9, zone depresionare.



## BIBLIOGRAFIE

- BRANA V. (1958), *Zăcămintele metalifere ale subsolului românesc*, Edit. științifică, București.
- CALOIANU N., PANAIT LUDMILA, DRAGU GH. (1968a), *Contribution géographique à l'étude des zones d'influence des villes de Brașov, de Făgăraș et de Sibiu*, Rev. roum. géol., géophys., géogr., Série géogr., t. 12, nr. 1—2
- (1968b), *Regiunea turistică Brașov — Făgăraș — Sibiu*, Anal. Univ. București, Seria șt. nat., geol. - geogr., nr. 1.
- CALOIANU N., PANAIT LUDMILA., CHIȚU MARIA (1969), *Turismul periurban, cu privire specială asupra zonelor Brașov, Sibiu, Ploiești*, Lucrările colocviului național de geografie a turismului, București, sept., 1968.
- CADERE R. și colab. (1964), *Studiul hidrologic de sinteză pentru teritoriul R.P.R.*, St. hidrogeol., vol. III.
- COTEȚ PETRE (1960), *Harta geomorfologică. Monografia geografică a R.P.R.*, anexă la vol. I., Edit. Academiei R.P.R., București.
- CUCU VASILE (1970), *Orașele României*, Edit. științifică, București.
- DAICOVICIU C., PASCU ȘT., CHEREȘTEȘIU V., IMREH ȘT., NEAMȚU A., MORARIU T. (1963), *Din istoria Transilvaniei*, vol. I, ed. a III-a, Edit. Academiei R.P.R., București.
- DRAGU GH. (1967), *Deplasarea zilnică a forței de muncă spre orașele Făgăraș și Victoria*, Studia Univ. „Babeș-Bolyai”, Seria geographia, fasc. II, Cluj.
- GIURESCU C. C. (1967), *Transilvania în istoria poporului român*, Edit. științifică, București.
- HURMUZAKI E. (1914), *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. XVI, partea I-a, București.
- IANCU MIHAI (1956), *Cîmpia piemontană Săcele*, Probl. geogr., nr. 3.
- (1956), *Contribuții la studiul unităților geomorfologice din Depresiunea internă a curburii Carpaților*, Probl. geogr., nr. 4.
- (1958), *Defileul Oltului din sudul masivului Baraolt*, Anal. rom. — sov., nr. 1.

- IANCU MIHAI (1964), *Formații periglaciare pleistocene în Depresiunea Brașovului*, Natura, nr. 2.
- (1965), *Terasele Oltului în Depresiunea Brașovului*, Anal. Univ. București, nr. 1.
- (1966), *Depresiunile intracarpătice*, Natura, nr. 3.
- (1968), *Zonarea turistică a R.S.R.*, Lucrările colocviului național de geografia turismului, București, sept. 1968.
- IANCU M., VELCEA I. (1965), *Regiunea Brașov, caracterizare geografică*, Natura, nr. 3.
- IANCU M., VELCEA VALERIA (1968), *Tipuri de interfluvii în Carpați*, Anal. Univ. București, nr. 2.
- KYLLYEN FR. (1965), *Formarea și evoluția comitatului Brașov*, St. art. ist., t. VII.
- LUPU SILVIA (1962), *Observații geomorfologice în zona înaltă a Masivului Ciucaș-Zăganul*, Anal. Univ. București, Seria șt. nat., geol. - geogr., nr. 32.
- MAGDA T. (1967), *Evoluția numerică a populației în Țara Bîrsei*, Rev. statist., nr. 7.
- (1970), *Mutații brașovene*, Astra, nr. 53, Brașov.
- MANOLESCU R. (1965), *Comerțul Țării Românești cu Brașovul (sec. XIV—XVI)*, Edit. științifică, București.
- MARTINIUC C., COTEȚ P. (1956), *Cîteva observații geomorfologice asupra Munților Ciucaș-Zăgan și împrejurimi*, Probl. geogr., vol. IV.
- MIHAI ELENA (1968), *Particularități ale regimului precipitațiilor atmosferice în Depresiunea Bîrsei*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, t. 15, nr. 2.
- MIHAI ELENA, TEODOREANU ELENA (1969), *Frecvența inversiunilor de temperatură în Depresiunea Brașovului*, St. cerc. geol., geofiz., geogr., Seria geografie, t. 16, nr. 2.
- MIHĂILESCU V. (1950), *Cercetări de teren colective în Țara Oltului*, Rev. cerc. geogr. București.
- MOISUC ELENA (1960), *Industria textilă din Brașov și Țara Bîrsei — catalog de doc. 1413—1820*, vol. I, Dir. gen. arh. st. din R.P.R., București.
- MORARU I., ULARU P., CIOCHIA V. (1966), *Ce oerotim din natura regiunii Brașov*, Brașov.
- NEAMU GHEORGHE (1960), *Cîteva considerații asupra carstului din Masivul Piatra Mare*, Probl. geogr., vol. VII.



- NEDELCU E. (1959), *Aspecte structurale și litologice în morfologia glaciară a Munților Făgăraș*, Probl. geogr., vol. VI.
- ORGHIDAN N. (1929), *Platforma Poiana Mărului*, Țara Bîrsei, nr. 1.
- PANAITE LUDMILA (1964), *Nodul industrial Brașov*, Natura, Seria geogr.-geol., nr. 4
- (1966), *Centrul industrial Brașov*, Anal. Univ. București, Seria șt. nat., geol. - geogr., nr. 1.
- (1968), *Dezvoltarea teritorială a orașului Brașov*, Com. geogr., vol. VII.
- (1969), *Zonele funcționale ale orașului Brașov*, Com. geogr., vol. VIII.
- PASCU ȘT. (1954), *Meșteșugurile din Transilvania pînă în secolul al XVI-lea*, Edit. Academiei R.P.R., București.
- PÎRVU G. (1964), *Carierile din R.P.R.*, Edit. tehnică, București.
- PODEA I. (1938), *Monografia județului Brașov*, vol. I, Inst. de arte grafice „Astra”, Brașov.
- POP EMIL (1960), *Mlaștinile de turbă din R.P.R.*, Edit. Academiei, R.P.R., București.
- PRODAN D. (1968), *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVII-lea*, vol. II, Edit. Academiei R.S.R., București.
- STĂNESCU V. (1958), *Tipuri de păduri în Masivul Postăvarul și Piatra Mare*, Rev. pădurilor, nr. 7.
- SUCIU C. (1967), *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I, A—N, Edit. Academiei R.S.R., București.
- ȘANDRU I., CUCU V. (1964), *Predeal. Cîteva considerații de geografie urbană*, An. șt. Univ. „Al. I. Cuza” Iași, vol. X, secția a II-a.
- VELCEA VALERIA (1960), *Masivul Bucegi. Studiu geomorfologic*, Edit. Academiei R.P.R.
- (1961), *Munții Bîrsei. Observații geomorfologice preliminare*, Probl. geogr., vol. VIII.
- (1961), *Piatra Craiului. Considerații geomorfologice*, Anal. Univ. „C. I. Parhon”, Seria șt. nat., geol. - geogr., vol. 27.
- \* \* \* (1966), *Atlasul climatologic al R. S. R.*, Comitetul de Stat al Apelor, Institutul meteorologic.
- \* \* \* (1951), *Documente privind istoria României, secolele XI, XII, XIII, C., Transilvania (1075—1250)*, vol. I, Edit. Academiei R.P.R., București.
- \* \* \* (1953), *Documente privind istoria României, secolul XIV, C. Transilvania (1321—1330)*, vol. II, Edit. Academiei R.P.R., București.
- \* \* \* (1938), *Enciclopedia României*, vol. II, Imprim. nat., București.
- \* \* \* (1969), *Județele României Socialiste*, Edit. politică, București.
- \* \* \* (1969), *Monografia hidrologică a bazinului hidrografic al râului Olt, St. hidrol.*, vol. X.

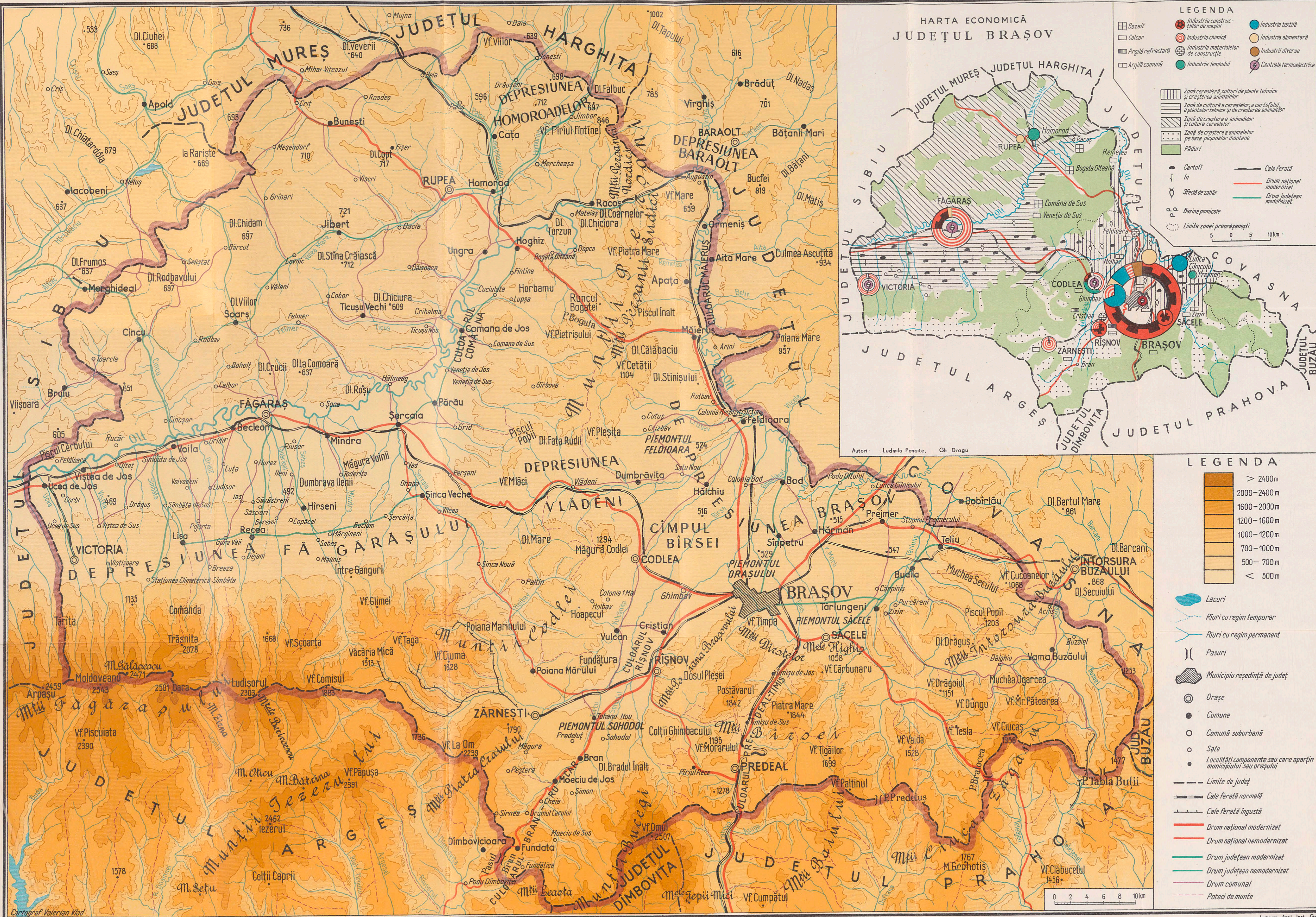






# JUDEȚUL BRAȘOV

Autori: Elena Mihai, M. IANCU





## C U P R I N S U L

|                                                                                            |            |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>Prefață</b> . . . . .                                                                   | <b>3</b>   |
| <b>Cadrul geografic și istoric (M. Iancu)</b> . . . . .                                    | <b>5</b>   |
| <b>Relieful (M. Iancu, Elena Mihai)</b> . . . . .                                          | <b>9</b>   |
| Treapta munților înalți . . . . .                                                          | 12         |
| Treapta munților scunzi . . . . .                                                          | 27         |
| Treapta depresiunilor și a dealurilor de podiș . . . . .                                   | 33         |
| <b>Resursele subsolului (M. Iancu, Elena Mihai)</b> . . . . .                              | <b>41</b>  |
| <b>Clima (M. Iancu, Elena Mihai)</b> . . . . .                                             | <b>44</b>  |
| <b>Hidrografia (M. Iancu, Elena Mihai)</b> . . . . .                                       | <b>53</b>  |
| <b>Solurile, vegetația, fauna și monumentele naturii (M. Iancu, Elena Mihai)</b> . . . . . | <b>59</b>  |
| <b>Populația și așezările (Ludmila Panaite, Gh. Dragu)</b> . . . . .                       | <b>72</b>  |
| Populația. Număr, repartitie, structură . . . . .                                          | 74         |
| Așezările . . . . .                                                                        | 80         |
| Viața materială și spirituală a populației . . . . .                                       | 105        |
| <b>Economia județului (Ludmila Panaite, Gh. Dragu)</b> . . . . .                           | <b>112</b> |
| Industria (Ludmila Panaite) . . . . .                                                      | 115        |
| Agricultura (Gh. Dragu) . . . . .                                                          | 132        |
| <b>Căile de comunicație și transporturile (Gh. Dragu)</b> . . . . .                        | <b>138</b> |
| <b>Obiectivele turistice (Ludmila Panaite)</b> . . . . .                                   | <b>141</b> |
| <b>Bibliografie</b> . . . . .                                                              | <b>159</b> |

Redactor: SILVIA DINESCU  
Tehnoredactor: MARILENA POPESCU

---

Bun de tipar 23. 10. 1971. Hirtie tipar înalt ilustrații,  
format 16/61 × 86 de 80G/m<sup>2</sup>. Coli de tipar 10,25.  
Planșe 4. C.Z. pentru biblioteci mari 91(498.7227)  
(026)=59. C.Z. pentru biblioteci mici 91(498.7227).

---

Întreprinderea poligrafică Informația, București, str.  
Brezoianu nr. 23—25  
Republica Socialistă România







În cadrul colecției „JUDEȚELE PATRIEI”  
în anii 1970—1971 au apărut :

Județul VÎLCEA  
Județul HUNEDOARA  
Județul ILFOV  
Județul VRANCEA  
Județul CLUJ  
Județul GORJ  
Județul SIBIU  
Județul BUZĂU

În curs de apariție :

Județul SĂLAJ  
Județul BIHOR  
Județul BACĂU  
Județul IALOMIȚA

